

**BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU**

**BASEL-II
SAYISAL ETKİ ÇALIŞMASI (QIS-TR)
DEĞERLENDİRME RAPORU**

Aralık 2004

BASEL-II
SAYISAL ETKİ ÇALIŞMASI (QIS-TR)
DEĞERLENDİRME RAPORU

Aralık 2004

Bu rapor kamuoyunu bilgilendirme amaçlı olup, içinde yer alan bilgi ve verilere dayanarak verilecek yatırım ya da benzeri kararların sonuçlarından BDDK sorumlu tutulamaz.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
Araştırma Dairesi
Atatürk Bulvarı No. 191/B Kavaklıdere 06680 Ankara – TÜRKİYE
Tel: (312) 455 66 50 Faks: (312) 424 08 75 e-posta: adb@bddk.org.tr

XEROX Doküman Merkezinde Basılmıştır.

İÇİNDEKİLER

TABLolar - ŞEKİLLER.....	2
KISALTMALAR - TERİMLER.....	3
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	5
1 GİRİŞ.....	12
1.1 BASEL SERMAYE UZLAŞILARI (BASEL-I VE BASEL-II).....	12
1.2 QIS-3 VE QIS-TR ÇALIŞMALARI.....	13
2 ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEMLER.....	16
2.1 PİYASA Riski	16
2.2 KREDİ Riski	18
2.3 OPERASYONEL Risk	23
3 ÇALIŞMA SONUÇLARI.....	25
3.1 ULUSAL UYGULAMA TERCİHLERİ, VERİ KALİTESİ VE VARSAYIMLAR	25
3.2 PORTFÖY BÜYÜKLÜKLERİ.....	27
3.3 PORTFÖY KREDİ KALİTESİ DAĞILIMLARI	30
3.4 BRÜT GELİR DAĞILIMLARI	35
3.5 SERMAYE YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SERMAYE YETERLİLİĞİ RASYOSU	36
4 SENARYO ANALİZLERİ	41
EKLER.....	44

TABLULAR - ŞEKİLLER

Tablo 1: QIS Sonuçları ve Senaryo Analizleri Sonuçları: Portföyler Bazında Temel Değişiklikler	7
Tablo 2: Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri	10
Tablo 3: Basel-II Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar	16
Tablo 4: Kamu Menkul Kıymetleri için Spesifik Risk Hesaplaması.....	18
Tablo 5: Standart Yaklaşım'da Kullanılan Risk Ağırlıkları-1	19
Tablo 6: Standart Yaklaşım'da Kullanılan Risk Ağırlıkları-2	20
Tablo 7: Standart Yaklaşım'da Kullanılan Risk Ağırlıkları-3	20
Tablo 8: QIS-TR alışmasında Kullanılan Derecelendirme Notlarının Eşleştirmesi.....	21
Tablo 9: QIS-TR Katılımcı Bankaları Toplulaştırılmış Solo Bilançoları (Haz 2003).....	28
Tablo 10: Portföy ve Alt Portföyler	29
Tablo 11: Portföy ve Alt Portföylere İlişkin Paneller	29
Tablo 12: Portföy Katkıları Hesaplama Yöntemi	38
Tablo 13: Portföylerin RAV Artışına Katkıları	38
Tablo 14: Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri	40
Tablo 15: Sermaye Yeterliliği Rasyosuna İlişkin Senaryo Analizleri	42
Şekil 1: Azaltılmış Kredi Riski.....	18
Şekil 2: Teminatlara İlişkin Basit ve Kapsamlı Yöntem	22
Şekil 3: Operasyonel Risk Sermaye Yüklümlülüğünün Hesaplanması	24

KISALTMALAR - TERİMLER

ASA	: Alternatif Standart Yaklaşım (<i>Alternative Standardised Approach</i>)
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi (<i>Basel Committee on Banking Supervision</i>)
BIS	: Uluslararası Ödemeler Bankası (<i>Bank for International Settlements</i>)
CA	: Sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına ilişkin mevcut yaklaşım (<i>Current Approach</i>)
CRM	: Kredi riski azaltımı (<i>Credit risk mitigation</i>)
ECA	: İhracat kredi kuruluşları (<i>Export Credit Agencies</i>)
ECAI	: Bağımsız derecelendirme kuruluşları (<i>External Credit Assessment Institutions</i>)
NMR	: İpotek dışı perakende alacaklar (<i>Non-mortgage Retail</i>)
NSC	: KOBİ harici kurumsal portföy (<i>Non-SME Corporate</i>)
QIS	: Sayısal Etki Çalışması (<i>Quantitative Impact Study</i>)
RM	: İkamet amaçlı gayrimenkul ipotek kredileri (<i>Residential Mortgages</i>)
RW	: Risk ağırlığı (<i>Risk weight</i>)
RAV	: Risk ağırlıklı varlıklar (<i>Risk weighted assets</i>)
SA	: Standart Yaklaşım (<i>Standardised Approach</i>)
SME	: KOBİ (<i>Small-and-medium sized enterprise</i>)
SME-C	: Kurumsal KOBİ portföyü (<i>SME-Corporate</i>)
SME-R	: Perakende KOBİ portföyü (<i>SME-Retail</i>)
SSA	: Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (<i>Simplified Standardised Approach</i>)

Bankalar Portföyü	: Bank Portfolio
Diğer Perakende Portföyü	: Other Retail (Non-Mortgage Retail) Portfolio
Hisse Senedi Yatırımları Portföyü	: Equity Portfolio
Hükümetler Portföyü (Ülke/Hazine Borçlanması)	: Sovereign Portfolio
İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri Portföyü	: Residential Mortgages Portfolio
İştirakler Portföyü	: Related Entities Portfolio
Kesintiler / İlaveler	: Haircut
KOBİ Dışı Şirketler Portföyü	: Non-SME Corporate Portfolio
Kurumsal KOBİ Portföyü	: SME-Corporate Portfolio
Perakende KOBİ Portföyü	: SME-Retail Portfolio
Perakende Portföyü	: Retail Portfolio
Şirketler Portföyü	: Corporate Portfolio
Ticari Portföy	: Trading Book

YÖNETİCİ ÖZETİ

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS - Bank for International Settlements) bünyesinde faaliyet gösteren ve gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve banka denetim otoriteleri yetkililerinden oluşan *Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS- Basel Committee on Banking Supervision)* tarafından şu ana kadar yayımlanan en önemli ve en kapsamlı metin hiç şüphesiz, 1988 yılında banka sermaye yeterliliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi hususunda yayımlanmış olan ve *Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-I)* olarak bilinen dokümana ilişkin köklü değişiklikler getiren *Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı'dır (Basel-II)*. Basel-II'ye ilişkin nihai metin, konuya ilişkin taslak metinlere yönelik çeşitli kesimlerden görüş alınması ve düzenlenen sayısal etki çalışmalarının (*QIS-Quantitative Impact Studies*) ardından, son şekli verilerek 26 Haziran 2004'te BCBS tarafından yayımlanmıştır. Yürürlüğe girdiğinde ülkelerin bankacılık sektörleri ve dolaylı olarak ülke ekonomileri üzerinde önemli etkiler yaratması beklenen söz konusu Yeni Uzlaş, günümüzde artık birçok ülke denetim otoritesi ve bankalar için en önemli gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Söz konusu Yeni Uzlaş ile bankaların maruz kaldıkları riskler için tahsis edebilecekleri sermayenin riske daha duyarlı hale gelmesi ve etkin risk yönetimi uygulamalarının teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Diğer taraftan, Yeni Uzlaş hükümleri çeşitli taraflar için avantajlı veya dezavantajlı sonuçlar da doğurabilmektedir. Basel-II ile ortaya çıkması muhtemel avantaj ve dezavantajlar birlikte değerlendirildiğinde, Basel-II'nin bazı maliyetler içeren ancak doğru yönde atılmış bir adım olduğu değerlendirilmektedir.

Uluslararası gelişmeler çerçevesinde, söz konusu Uzlaş'ya yönelik olarak 2002 yılından bu yana Kurumumuz bünyesinde de faaliyetler yürütülmektedir. Kurumumuz, Basel-II ile getirilen hususlara ilişkin altyapı unsurlarının (risk yönetimi sistemleri, kurumsal yönetim sistemleri, muhasebe, bilgi sistemleri, vb.) uluslararası gelişmelere paralel olarak ülkemiz bankacılık sektöründe de tesis edilmesinin sektörün faaliyetlerini ve rekabet edebilirliğini olumlu etkileyeceğini değerlendirmektedir. Bu kapsamda, Basel Komitesi tarafından Eylül 2002 tarihinde başlatılan ve Basel-II ile getirilen hükümlerin banka sermaye yeterlilikleri üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilmesini amaçlayan 3. Sayısal Etki Çalışmasına (QIS-3), ülkemizden sektörde önemli paya sahip altı banka ile katılım sağlanmıştır. Ayrıca çalışmaya ilişkin nihai değerlendirme toplantısı 10-11 Mart 2003 tarihleri arasında İstanbul'da Kurumumuz ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Mart 2003 tarihinde Kurumumuz yetkilileri ile çeşitli bankaların risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla T.Bankalar Birliği bünyesinde **Basel-II Yönlendirme Komitesi** tesis edilmiş olup, Komite ayda bir kez toplanmakta ve Basel-II'ye geçişe yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Üçüncü Sayısal Etki Çalışmasının (QIS-3) tamamlanmasının ardından, BCBS tarafından yayımlanan üçüncü istişari metne (CP-3) ilişkin ülkemiz görüşü oluşturulmuş ve BCBS'ye iletilmiştir. Ülkemiz görüşleri BCBS internet sayfasında da yayımlanmıştır. QIS-3'te edinilen deneyimlerden de faydalanmak suretiyle Temmuz 2003'te aktif büyüklüğü açısından sektörün %95'ini teşkil eden 23 bankanın katılımıyla yerel bir sayısal etki analizi çalışması (*QIS-TR*) düzenlenmiş olup, çalışma sonuçlarına yönelik analiz çalışmaları tamamlanmıştır. QIS-3 ve QIS-TR çalışmaları, ileride yapılması planlanan diğer çalışmalar ile birlikte ülkemiz bankacılık sektörünün Basel-II'ye geçiş sürecinin planlanması açısından en önemli bilgi kaynaklarını oluşturmaktadır. Diğer taraftan, Basel-II'ye hazırlık sürecinde etkin bir tartışma platformunun oluşturulması ve Basel-II'ye yönelik çeşitli teknik hususlarda çalışmalar yapılması amacıyla BDDK, Hazine Müsteşarlığı, TCMB, SPK, TBB ve münferit banka yetkililerinin katılımıyla **Basel-II Koordinasyon Komitesi**, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla da **Basel-II Proje Komitesi** tesis edilmiştir. Basel-II'ye yönelik olarak daha önce hazırlanmış olan yol haritasının güncelliğini yitirmiş olması sebebiyle, Basel-II Proje Komitesi kapsamında yeni bir yol haritasının hazırlanması da planlanmaktadır. Diğer taraftan, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla tesis edilmiş olan

Risk Odaklı Denetim Sistemi Proje Komitesi faaliyetleri de Basel-II'ye hazırlık bakımından önem arz etmektedir.

Basel-II'de çeşitli risklere ilişkin olarak alternatif ölçüm yaklaşımları yer almaktadır. QIS-TR çalışmasında, katılımcı bankalar, piyasa riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı (SA - Standardised Approach), kredi riskine ilişkin olarak basitleştirilmiş standart (SSA – Simplified Standardised Approach) ve standart yaklaşımları (SA - Standardised Approach), operasyonel riske ilişkin olarak ise temel gösterge (BIA – Basic Indicator Approach), standart (SA - Standardised Approach) ve alternatif standart yaklaşımları (ASA – Alternative Standardised Approach) kullanmışlardır.

Ayrıca, QIS çalışmaları kapsamında, Basel-II içerisinde ülke denetim otoriteleri tercihinin bırakılan toplam 20 adet husus için Kurumumuz tercihleri belirlenmiştir. Söz konusu tercihler QIS çalışmaları ile sınırlı olarak belirlenmiş olup, ileriye yönelik her hangi bir taahhüt niteliği taşımamaktadır. Çalışmada, belirli alanlardaki verilerin elde edilmesinde yaşanan güçlükler dikkate alınarak, bazı zorunlu basitleştirici varsayımların bankalarca kullanılabilmesine imkân verilmiştir. Bu varsayımlar incelendiğinde, genelde varsayımların kullanılmasında muhafazakâr yaklaşımların benimsendiği ve bazı durumlarda ilgili verilerin elde edilememesi sebebiyle çeşitli avantajlı uygulamalardan faydalanılmadığı görülmüştür. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında sermaye yeterliliği rasyosundaki temel değişikliklerin sınırlı sayıda portföyden kaynaklandığı hususu da dikkate alındığında, çalışmada kullanılan varsayımların yaratabileceği olası hataların, çalışmanın sonuçlarını önemli ölçüde etkilemeyeceği düşünülmektedir.

Çalışmanın teknik unsurlarının ve bunların anlaşılabilirliğinin sağlanması ve genel bir perspektif verilmesi için, çalışmada raporlanan verilerin sınıflandırıldığı portföyler ve alt portföyler, her bir portföyde yer alan alacaklara ilişkin açıklamalar, her bir portföye yönelik olarak Basel-II ile getirilen temel değişiklikler, portföylerin toplam risk ağırlıklı varlıklardaki (RAV) artışa katkıları ve yapılan senaryo analizlerinin sonuçları Tablo 1'de yer almaktadır.

Portföyler bazında RAV tutarlarındaki oransal değişimler incelendiğinde, en fazla RAV artışının, YP cinsinden kamu kağıtlarının SA ve SSA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmasına paralel olarak, kamu kağıtlarının yer aldığı hükümetler ve ticari portföyde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu portföylere ilişkin RAV tutarları incelendiğinde, SA ve SSA kapsamında benzer oranda artışın gerçekleştiği ve RAV tutarlarının mevcut mevzuatımız (Current Approach - CA) kapsamında hesaplanan tutarlara kıyasla, hükümetler portföyü için yaklaşık 9 kat, ticari portföy için ise yaklaşık 2,5 kat arttığı görülmektedir.

Şirketler portföyü için RAV toplamı da SA ve SSA kapsamında artmaktadır. Bu artış temelde alacaklar için alınmış olan teminat ve garantilerin tabi olacakları risk ağırlıklarının CA'ya oranla SA ve SSA'da artmış olmasından ve yine benzer şekilde takipteki alacakların SA ve SSA kapsamında daha yüksek risk ağırlığına tabi tutulabilmesinden kaynaklanmaktadır. Portföyde yer alan kredilerin korumalı kısımları için söz konusu değişiklikler ortaya çıkarken, korumasız kısımları için ise (teminat, garanti, netleşme anlaşması veya kredi türevi ile koruma altına alınmamış kısımlar) CA ile SSA ve SA arasında önemli bir değişiklik ortaya çıkmamıştır. Çünkü korumasız kısımlar CA ve SSA kapsamında standart olarak %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. SA kapsamında ise korumasız kısımlar karşı tarafın derecelendirme notu dikkate alınarak ağırlıklandırılmakta ve portföyün tamamına yakınının derecelendirilmemiş kredilerden oluşması sebebiyle bu krediler yine %100 risk ağırlığına tabi olmaktadır.

Tablo 1: QIS Sonuçları ve Senaryo Analizleri Sonuçları: Portföyler Bazında Temel Değişiklikler

PORTFÖY	ALT PORTFÖY	AÇIKLAMA	CA-SA ARASINDAKİ TEMEL DEĞİŞİKLİKLER	RAV ARTIŞINA KATKISI	
				SA (%)	SSA (%)
Hükümetler	-	Ülke Hazinelelerinden, Merkez Bankalarından, çeşitli kamu kurumlarından alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Risk ağırlığı derecelendirme notuna bağlandı Ülkemiz Hazinesi risklerinden TL olanlar (dövizde endeksliiler dahil) %0, YP olanlar %100 risk ağırlığına tabi tutuldu 	11,8	11,8
Bankalar	-	Bankalardan alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Risk ağırlığı derecelendirme notuna bağlandı Kısa vadeli TL riskler %20 risk ağırlığına tabi tutuldu Kabul edilen teminatların kapsamı değişti Krediye dönüştürme oranları değişti 	1,6	1,5
Şirketler	Kurumsal KOBİ	KOBİ tanımına giren şirketlerden olan kurumsal alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Risk ağırlığı derecelendirme notuna bağlandı (Derecelendirilmemişler %100) Kabul edilen teminatların kapsamı değişti Krediye dönüştürme oranları değişti 	2,7	2,7
	KOBİ Dışı Şirketler	Diğer şirketlerden alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Krediye dönüştürme oranları değişti 	4,6	4,7
Perakende	Perakende KOBİ	KOBİ tanımına giren şirketlerden olan perakende alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Standart risk ağırlığı %75 oldu Krediye dönüştürme oranları değişti Kabul edilen teminatların kapsamı değişti 	-0,1	0,0
	İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	İkamet amaçlı gayrimenkul ipotegi ile korunan alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Standart risk ağırlığı %35 oldu Kabul edilen teminatların kapsamı değişti 	-0,2	-0,2
	Diğer Perakende	Diğer perakende alacaklar	<ul style="list-style-type: none"> Standart risk ağırlığı %75 oldu Kabul edilen teminatların kapsamı değişti 	-2,2	-2,4

Tablo 1 (Devam)

PORTFÖY	ALT PORTFÖY	AÇIKLAMA	CA-SA ARASINDAKİ TEMEL DEĞİŞİKLİKLER	RAV ARTIŞINA KATKISI
Ticari Portföy	Karşı Taraf Riski	Piyasa riski hesaplamasına dahil edilen ticari hesaplar	<ul style="list-style-type: none"> Risk ağırlığı derecelendirme notuna bağlandı Repo benzeri işlemler için karşı taraf riski sermaye yükümlülüğü eklendi Tezgaah üstü türevler için “current exposure method” uygulandı Kabul edilen teminatların kapsamı değişti 	22,0
	Spesifik Risk		<ul style="list-style-type: none"> Risk ağırlığı derecelendirme notuna bağlandı Ülkemiz Hazinesi risklerinden TL olanlar (dövizde endeksli)ler dahil) %0, YP olanlar %100 risk ağırlığına tabi tutuldu 	21,9
Hisse Senedi Yatırımları	-	Alım-satım amaçlı ve satılmaya hazır menkul kıymetler içerisindeki hisse senedi yatırımları	-	0,0
İştirakler	Sermayeden İndirim Kalemi Olanlar	İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan sermayeden indirim kalemi olanlar	<ul style="list-style-type: none"> Mali olmayan iştiraklerin belirli oranları aşan kısımları sermayeden indirim kalemi yapıldı 	2,6
	Risk Ağırlıklandırılanlar	İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan risk ağırlıklandırılanlar	-	
Operasyonel Risk	-	Operasyonel risk sermaye yükümlülüğü	<ul style="list-style-type: none"> Brüt gelir tutarları kullanılarak operasyonel risk sermaye yükümlülüğü hesaplanmaya başlandı 	13,9
TOPLAM				56,7
				55,1

Bankalar portföyü için hesaplanan RAV tutarları SA ve SSA kapsamında yaklaşık %30 oranında (SA için %32,0 ve SSA için %28,9) artmaktadır. Bu artışta bankaların tabi olacakları risk ağırlıklarının derecelendirme notuna göre belirlenmesi ve teminat ve garantilerin tabi olacakları risk ağırlıklarının artması etkili olmaktadır. Ayrıca, bankalar portföyündeki alacaklar SA kapsamında bankaların, SSA kapsamında ise bankaların yerleşik oldukları ülkelerin derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Bu çerçevede, SSA kapsamında ülkemiz bankaları için uygulanacak standart risk ağırlığı %100 olmaktadır. Bankalar portföyünde yer alan alacakların önemli bir kısmının derecelendirme notunun %100'e karşılık gelmesi veya derecelendirilmemiş olmaları dolayısıyla, SA ve SSA yaklaşımları arasında önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Ayrıca portföyde yer alan bazı alacakların derecelendirme notunun %150 risk ağırlığına karşılık gelmesi sebebiyle SA kapsamında hesaplanan sermaye yükümlülükleri SSA kapsamında hesaplanandan fazla olmaktadır.

Perakende portföyü RAV azalışlarının olduğu tek portföydür. Bu portföyde yer alan alacaklar mevcut uygulamada (CA) genel olarak %50 ve %100 risk ağırlığına tabi tutulmakta iken, SA ve SSA kapsamında %75 ve (ikamet amaçlı gayrimenkul kredileri alt portföyü için) %35 risk ağırlığına tabi tutulmakta ayrıca söz konusu risklere yönelik alınan teminat ve garantiler sebebiyle risk ağırlığı daha düşük seviyelere de inebilmektedir.

Hisse senedi yatırımları ve iştirakler portföylerine ilişkin RAV tutarları incelendiğinde, hisse senedi yatırımları portföyünün SA ve SSA kapsamında herhangi bir değişikliğe uğramadığı, iştirakler portföyüne ilişkin RAV tutarının ise her iki yaklaşımda da %7 oranında arttığı görülmektedir. Bu artışta mali olmayan şirketlere yapılan ortaklık payı yatırımlarının belirli limitleri aşan kısımlarının SA ve SSA kapsamında sermayeden indirim kalemi yapılması etkili olmuştur.

Portföylerin toplam RAV artışına katkıları¹ incelendiğinde ise en fazla katkıların ticari portföy ve hükümetler portföylerinde gerçekleştiği görülmektedir (SA için %22,0 ve %11,8; SSA için %21,9 ve %11,8). Hükümetler portföyündeki RAV artışı ticari portföydekine göre yüksek olmakla birlikte CA kapsamında hükümetler portföyünün RAV tutarının ticari portföy için hesaplanan RAV tutarından daha az olması sebebiyle ticari portföy için daha yüksek katkı oranları hesaplanmıştır. Katkı oranı yüksek olan bir diğer kısım ise operasyonel risk sermaye yükümlülüğüdür. CA kapsamında herhangi bir RAV tutarı doğurmayan operasyonel riskler, SA kapsamında %13,9, SSA kapsamında ise %12,4 katkı oranlarına sahiptir. Diğer portföylere ait katkı oranları ise portföylerin CA kapsamında hesaplanan RAV tutarlarının düşük olması sebebiyle, görece olarak düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Yaklaşık %30 civarında bir RAV artışının gerçekleştiği şirketler portföyüne (KOBİ dışı şirketler ve kurumsal KOBİ) ilişkin katkılar SA için %4,6 ve %2,7, SSA için ise %4,7 ve %2,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde bankalar portföyü için SA kapsamında %1,6, SSA kapsamında %1,5 seviyesindedir. RAV azalışının olduğu perakende portföylerinde ise (ikamet amaçlı gayrimenkul kredileri, diğer perakende ve perakende KOBİ) SA kapsamında -%0,2, -%2,2 ve -%0,1 seviyesinde, SSA kapsamında ise -%0,2, -%2,4 ve %0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Son olarak hisse senedi yatırımları portföyünde RAV değişikliği olmadığı için katkı %0 seviyesinde iken, iştirakler portföyünde ise SA ve SSA kapsamında %2,6 seviyesinde bir katkı oranı elde edilmiştir.

¹ Portföylerin RAV artışına katkıları,

- portföylerin CA kapsamında hesaplanan RAV toplamının toplam RAV'a oranı ile
- portföyün RAV tutarındaki CA ile SA veya SSA arasındaki oransal artış oranlarının çarpımı şeklinde hesaplanmaktadır.

Tüm portföyler için toplam katkılar incelendiğinde ise bu oranın SA kapsamında %56,7 ve SSA kapsamında ise %55,1 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu sonuç, toplam RAV tutarlarının ve dolayısıyla sermaye yükümlülüklerinde yarıdan fazla bir artışın gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Bu çerçevede, sermaye yeterliliği büyüklükleri incelendiğinde, rasyonun payında yer alan sermaye tutarının CA kapsamında 25.128 trilyon TL, SA ve SSA kapsamında ise 25.039 trilyon TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Benzer şekilde rasyonun paydasını oluşturan risk ağırlıklı varlıklar toplamı CA kapsamında 87.124 trilyon TL iken, SA kapsamında 148.425 trilyon TL'ye (artış %70,3), SSA kapsamında da 146.638 trilyon TL'ye (artış %68,3) ulaşmaktadır. Katılımcı bankalar için %28,8 olan toplulaştırılmış sermaye yeterliliği rasyosu ise SA kapsamında %16,9, SSA kapsamında da %17,1 olarak hesaplanmaktadır. Rasyonun %8'in üzerinde gerçekleşmiş olması, mevcut sermaye tutarının SA ve SSA kapsamında hesaplanan sermaye yükümlülüklerini karşılayacak seviyede olduğunu, dolayısıyla ilave sermaye ihtiyacının ortaya çıkmadığını göstermektedir. Kuşkusuz sektörün genelinde durum bu olmakla birlikte, banka bazındaki sonuçlar farklılık arz edebilecektir. Diğer taraftan, katılımcı bankaların, ihtiyari olarak, sermaye yeterliliği rasyolarını mevcut seviyede tutmak istemeleri durumunda, SA kapsamında 17.707 trilyon TL, SSA kapsamında ise 17.193 trilyon TL sermaye artırımında bulunmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan, portföylerin yaklaşık olarak sermaye yeterliliği oranında ne düzeyde bir değişime sebep olduğu Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2: Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri

AŞAMALAR	ETKİLER			
Katılımcı Bankaların Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Hesaplanan SYR Oranı	28,8%			
	SA	SSA	Her Aşamada Oluşan Fark (puan)	
			SA	SSA
Hükümet Portföyü ve Ticari Portföy	20,1%	20,2%	-8,7%	-8,7%
Şirketler Portföyü	18,9%	18,9%	-1,2%	-1,3%
Bankalar Portföyü	18,6%	18,7%	-0,3%	-0,2%
Perakende Portföyü	19,0%	19,1%	0,4%	0,4%
İştirakler Portföyü	18,9%	18,9%	-0,2%	-0,2%
Operasyonel Risk	16,9%	17,1%	-2,0%	-1,8%
Basel-II Kapsamında Hesaplanan SYR	16,9%	17,1%		

Hükümet portföyü ve ticari portföyden kaynaklanan SYR azalışı temel olarak YP kamu menkul kıymetlerinin, ülkemizin derecelendirme notuna bağlı olarak, %100 risk ağırlığına tabi olmasından; şirketler portföyünden kaynaklanan azalış özellikle teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; bankalar portföyünden kaynaklanan azalış risk ağırlıklarının derecelendirme notuna tabi tutulmasından ve teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; perakende portföyünden kaynaklanan artış bu portföydeki ikamet amaçlı gayrimenkul kredilerinin risk ağırlığının %35'e ve diğer perakende kredilerin risk ağırlığının da %75'e düşürülmüş olmasından; iştirakler portföyünden kaynaklanan azalış mali olmayan iştiraklerin belirlenen limitleri aşan kısımlarının sermayeden indirim kalemi yapılmasından; operasyonel riskten kaynaklanan artış da bu yükümlülüğün yeni eklenmesinden kaynaklanmaktadır.

QIS-TR çalışması sonuçları banka bazında değerlendirildiğinde, katılımcı bankaların toplamı için elde edilen bulguların bankalar bazında da benzer şekilde gerçekleştiği, ancak bazı durumlarda az sayıda banka için genel bulgulara aykırı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum bankaların faaliyet yapıları ile pozisyonlarındaki farklılaşmalardan kaynaklanmaktadır.

QIS-TR çalışması Basel-II'nin muhtemel etkilerini statik bir portföy için ölçen bir çalışmadır. Bu sebeple, ileride Basel-II'nin ülkemizde veya diğer ülkelerde uygulanması durumunda bankaların portföy tercihlerinde ortaya çıkabilecek etkileri veya diğer sebepler dolayısıyla (makroekonomik gelişmeler, mevzuat değişikliği, tüketici taleplerindeki değişiklikler, bankaların kredilendirme davranışlarındaki değişimler, vb) portföylerde meydana gelebilecek muhtemel değişiklikleri dikkate almamaktadır. Bu eksikliğin giderilebilmesi amacıyla çalışma içerisinde ileriye yönelik çeşitli senaryolar altında sermaye yeterliliklerinin (SA kapsamında hesaplanan) nasıl değişebileceği de analiz edilmiştir. Senaryo analizleri sonuçları değerlendirildiğinde, portföylere ilişkin artış senaryolarının sermaye yeterliliğini sınırlı seviyede azalttığı ancak oranın %8'in oldukça üzerinde sürdürüldüğü, YP kamu menkul kıymetlerindeki artışın önem arz ettiği, ülkemiz Hazinesine ait YP derecelendirme notunun BBB veya daha iyi olması durumunda sermaye yükümlülüğünün önemli ölçüde azalacağı ve derecelendirilmemiş şirketlerin ileride alabilecekleri derecelendirme notlarına yönelik senaryoların sermaye yeterliliğini önemli düzeyde etkilemeyeceği değerlendirilmektedir.

1 GİRİŞ

1.1 Basel Sermaye Uzlaşları (Basel-I ve Basel-II)

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS - Bank for International Settlements) bünyesinde faaliyet gösteren ve gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve banka denetim otoriteleri yetkililerinden oluşan *Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS- Basel Committee on Banking Supervision)*, bankacılık faaliyetleri ve bu faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi hususunda tavsiye mahiyetinde metinler yayımlamakta olup, söz konusu metinler uluslararası bankacılık normlarını oluşturan önemli dokümanlar olarak kabul edilmektedir. BCBS tarafından yayımlanan en önemli ve en kapsamlı metinlerden biri de, 1988 yılında banka sermaye yeterliliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi hususunda yayımlanmış olan ve *Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-I)* olarak bilinen dokümana ilişkin köklü değişiklikler getiren *Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı'dır (Basel-II)*. Basel-II'ye ilişkin nihai metin, konuya ilişkin taslak metinlere yönelik çeşitli kesimlerden görüş alınması ve düzenlenen sayısal etki çalışmalarının (*QIS-Quantitative Impact Studies*) ardından, son şekli verilerek 26 Haziran 2004'te BCBS tarafından yayımlanmıştır. Yürürlüğe girdiğinde ülkelerin bankacılık sektörleri ve dolaylı olarak ülke ekonomileri üzerinde önemli etkiler yaratması beklenen söz konusu Yeni Uzlaş, günümüzde artık birçok ülke denetim otoritesi ve bankalar için en önemli gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır.

Her ne kadar Basel-II'ye nihai halinin verilmesi çalışmaları sırasında Uzlaş'ın temel olarak G-10 ülkelerinin uluslararası aktif bankalarını hedef aldığı ifade edilse de yapılan QIS çalışmaları ve diğer anket sonuçlarına göre Yeni Uzlaş'ın gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülke tarafından uygulanmasının planlandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple Yeni Uzlaş'ya yönelik olarak birçok kesimden çeşitli görüşler Basel Komitesi'ne iletilmektedir. Uzlaş'ın teknik seviyesinin yüksek olması, Uzlaş hükümlerinin gelişmekte olan ülke ekonomilerini olumsuz etkileyebileceği ve Uzlaş'ın ülke ekonomilerinde konjonktür dalgalanmalarını arttırabileceği hususlarında çeşitli eleştiriler mevcut olmakla birlikte, özellikle etkin risk yönetiminin teşvik edilmesi, yasal sermayenin maruz kalınan riske daha duyarlı hale getirilmesi, bu anlamda yasal sermaye arbitrajı imkânlarının sınırlandırılması, piyasa disiplini artırıcı hükümlerin var olması gibi konular Basel-II ile beraber ortaya çıkması beklenen muhtemel faydaları oluşturmaktadır. Basel-II ile getirilmesi planlanan (veya oluşması muhtemel) faydalar ile Uzlaş'ya yönelik eleştiriler birlikte değerlendirildiğinde, Basel-II'nin bazı maliyetler içeren ancak doğru yönde atılmış bir adım olduğu değerlendirilmektedir.

Uluslararası gelişmeler çerçevesinde, söz konusu Uzlaş'ya yönelik olarak 2002 yılından bu yana Kurumumuz bünyesinde de faaliyetler yürütülmektedir. Kurumumuz, Basel-II ile getirilen hususlara ilişkin altyapı unsurlarının (risk yönetimi sistemleri, kurumsal yönetim sistemleri, muhasebe, bilgi sistemleri, vb.) uluslararası gelişmelere paralel olarak ülkemiz bankacılık sektöründe de tesis edilmesinin sektörün faaliyetlerini ve rekabet edebilirliğini olumlu etkileyeceğini değerlendirmektedir. Bu kapsamda, Basel Komitesi tarafından Eylül 2002 tarihinde başlatılan ve Basel-II ile getirilen hükümlerin banka sermaye yeterlilikleri üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilmesini amaçlayan 3. Sayısal Etki Çalışmasına (QIS-3), ülkemizden sektörde önemli paya sahip altı banka ile katılım sağlanmıştır. Ayrıca çalışmaya ilişkin nihai değerlendirme toplantısı 10-11 Mart 2003 tarihleri arasında İstanbul'da Kurumumuz ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Mart 2003 tarihinde Kurumumuz yetkilileri ile çeşitli bankaların risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla T.Bankalar Birliği bünyesinde **Basel-II**

Yönlendirme Komitesi tesis edilmiştir. Gündemli ve düzenli olarak toplanan Komite, Basel-II'ye geçişe yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Sayısal Etki Çalışması-3'ün (QIS-3) tamamlanmasının ardından, BCBS tarafından yayımlanan üçüncü istişari metne ilişkin ülkemiz görüşü oluşturulmuş ve BCBS'ye iletilmiştir. Ülkemiz görüşleri hem Kurumumuz hem de BCBS internet sayfasında yayımlanmıştır.

QIS-3'te edinilen deneyimlerden de faydalanmak suretiyle Temmuz 2003'te aktif büyüklüğü açısından sektörün %95'ini teşkil eden 23 bankanın katılımıyla yerel bir etki analizi çalışması (*QIS-TR*) düzenlenmiş olup, çalışma sonuçlarına yönelik analiz çalışmaları tamamlanmıştır. QIS-3 ve QIS-TR çalışmaları, ileride yapılması planlanan diğer olası çalışmalar ile birlikte ülkemiz bankacılık sektörünün Basel-II'ye geçiş sürecinin planlanması açısından en önemli bilgi kaynaklarını oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, Basel-II'ye hazırlık sürecinde etkin bir tartışma platformunun oluşturulması ve Basel-II'ye yönelik çeşitli teknik hususlarda çalışmalar yapılması amacıyla BDDK, Hazine Müsteşarlığı, TCMB, SPK, TBB ve münferit banka yetkililerinin katılımıyla **Basel-II Koordinasyon Komitesi**, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla da **Basel-II Proje Komitesi** tesis edilmiştir. Basel-II'ye yönelik olarak daha önce hazırlanmış olan yol haritasının güncelliğini yitirmiş olması sebebiyle, Basel-II Proje Komitesi kapsamında yeni bir yol haritasının hazırlanması da planlanmaktadır. Diğer taraftan, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla tesis edilmiş olan **Risk Odaklı Denetim Sistemi Proje Komitesi** faaliyetleri de Basel-II'ye hazırlık bakımından önem arz etmektedir.

1.2 QIS-3 ve QIS-TR Çalışmaları

Basel-II'nin ülkemiz bankacılık sektörünün sermaye yükümlülükleri üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilmesi amacıyla gerçekleştirilen/katılım sağlanan QIS-3 ve QIS-TR çalışmaları, katılımcı bankaların sermaye yeterlilik oranlarının Basel-II hükümlerine göre hesaplanmasına yönelik istatistik bilgi toplama çalışmalarıdır. QIS-3 ve QIS-TR'da ayrıca, mevcut mevzuat çerçevesinde yapılan sermaye yeterliliği hesaplamalarının da çeşitli kriterler dikkate alınarak gruplanmış şekilde raporlanması talep edilmektedir. Bu sayede, çeşitli gruplar (portföyler) için Basel-II'nin muhtemel etkileri ayrı ayrı analiz edilebilmektedir. Gerek Basel-II hükümlerinin teknik seviyesinin ve hesaplama yükünün fazla olması gerekse söz konusu hükümlerin ülkemize özel durumlar için yorumlanması gereksiniminin bulunması sebebiyle, QIS-3 ve QIS-TR çalışmalarının gerçekleştirilmesi Kurumumuz ve bankalar açısından nitelikli bir işgücünün bu çalışmaya tahsis edilmesini zorunlu kılmıştır. Diğer taraftan, her iki çalışmada da çalışmalara optimum düzeyde banka tarafından katılım sağlanması, katılımcı bankalara gerekli bilgilendirmelerin yapılması ve bu amaçla etkin bir iletişim ağının tesis edilmesi, raporlanan verilere ilişkin çeşitli kontrol süreçlerinin tesis edilmesi gibi hususlar, çalışma sonucunda elde edilecek bilgilerin güvenilirliği açısından oldukça önemlidir.

Bu çerçevede, Basel komitesi tarafından gerçekleştirilen QIS-3 çalışmasına sistemde aktif büyüklük açısından önemli paya sahip 6 banka² ile katılım sağlanmıştır. Söz konusu çalışma, BCBS tarafından QIS-3 için hazırlanmış teknik metin³ dikkate alınarak Kasım 2002-Şubat 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında katılımcı bankalara yönelik olarak çalışmaya ilişkin teknik hususların tartışıldığı iki adet bilgilendirme toplantısı

² Katılımcı bankalar aktif büyüklüğü açısından sektörün yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır.

³ Söz konusu teknik metin, Basel-II'ye ilişkin ikinci taslak metinden (CP-2) sonra yayımlanmıştır ve Komite'nin üçüncü taslak metinde (CP-3) yer vermeyi planladığı bazı değişiklikleri de içermektedir. Bu sebeple bahsi geçen teknik metin CP-2,5 olarak da adlandırılmaktadır.

düzenlenmiş, çalışma sırasında bankalardan gelen sorular (ilgili bankaya özel olanlar hariç) mail yoluyla tüm katılımcı bankalara duyurulmuş ve çalışmaya ilişkin sıkça sorulan sorular (QIS-3 SSS) oluşturulmuştur. Çalışmada bankalardan ilgili verilerini, Basel Komitesi tarafından hazırlanmış olan MSEXcel raporlama dosyaları aracılığıyla iletmeleri talep edilmiş, verilerin iç tutarlılıklarına ve Kurumumuza yapılan yasal raporlamalarla tutarlılıklarına yönelik çeşitli kontrol ve düzeltmeler yapılmıştır. Bunu takiben banka raporları (banka ismi belirtmeksizin) ve ülkemize ait toplulaştırılmış raporlar Basel Komitesine gönderilmiştir.

QIS-3 çalışmasında elde edilen deneyimlerden faydalanmak suretiyle, daha geniş katılım ile gerçekleştirilmesi planlanan QIS-TR çalışmasına ilişkin faaliyetlerin etkinliğine önem verilmiştir. Bu çerçevede, öncelikle QIS-TR çalışmasına katılması planlanan bankaların belirlenebilmesine yönelik bir çalışma yapılmış, sonuçta QIS-TR çalışması sektörün yaklaşık %95'ini oluşturan 23 banka ile gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, QIS-3 çalışmasının tamamlanmasının ardından Nisan 2003 tarihinde Basel Komitesi tarafından Basel-II'ye ilişkin üçüncü istişari metnin (CP-3) yayımlanmış olması sebebiyle, QIS-TR çalışmasında dikkate alınacak hükümlerin CP-3 hükümleri olması prensibi benimsenmiştir. Bu nedenle, QIS-3 çalışmasında kullanılan çalışma raporlarında CP-3 hükümleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Buna ilaveten, QIS-3 çalışması için Kurumumuz tarafından operasyonel risk hesaplaması için geliştirilen "Brüt Gelir Hesaplama Dosyası"nda da gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

QIS-TR çalışmasında katılımcı bankaların kendi aralarında ve bankalar ile Kurumumuz arasında etkin bir iletişim kanalının tesis edilmesine özen gösterilmiştir. Bu çerçevede gerek QIS-3'e katılan bankaların ilgili verilerin derlenmesine yönelik deneyimlerinden faydalanılması, gerek katılımcı bankalar arasından eşgüdümün sağlanması ve gerekse Kurumumuz işgücünün optimum düzeyde kullanılmasını teminen, QIS-TR çalışmasında bir "yardım masası" mekanizması tesis edilmiştir. Bu suretle, QIS-3'e katılan altı banka, diğer 17 banka ile eşleştirilmiş ve katılımcı bankalardan çalışmaya ilişkin olarak ortaya çıkan soru ve sorunları (banka verilerine ilişkin gizlilik prensipleri dikkate alınarak) öncelikle yardım masası yetkilileri ile tartışmaları, ancak çözüm bulunamaması halinde Kurumumuza iletmeleri talep edilmiştir.

QIS-3 çalışmasında yapıldığı gibi QIS-TR çalışmasında da katılımcı bankalar ile bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiş ayrıca QIS-TR çalışmasına ilişkin dokümanların yayımlanması amacıyla Kurumumuz internet sayfası üzerinde erişimin şifre ile gerçekleştirildiği bir internet sayfası oluşturulmuştur. Böylece, katılımın geniş olduğu ve yayımlanan duyuru ve doküman sayısının fazla olduğu QIS-TR çalışmasında etkin bir iletişim ağının oluşturulması temin edilmiştir. Çalışma kapsamında hazırlanan ve söz konusu internet sayfası aracılığıyla katılımcı bankalara iletilen dokümanlar aşağıda sıralanmıştır:

- i. **Duyurular:** Çalışmaya ilişkin her tür duyuru söz konusu internet sayfası aracılığıyla yapılmıştır.
- ii. **Sıkça Sorulan Sorular:** Çalışma süresince bankalarca iletilen sorular ve cevapları bu başlık altında oluşturulan dokümanda toplulaştırılarak yayımlanmıştır. Doküman nihai olarak 44 soru ve cevabı içermektedir.
- iii. **Katılımcı Bankalarca Alınan Mesafeye İlişkin Rapor:** Kasım 2003 tarihinde, katılımcı bankalardan QIS-TR çalışması kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin raporlar talep edilmiş ve konuya ilişkin toplulaştırılmış bir rapor hazırlanmıştır.

Bu raporların değerlendirilmesi sonucunda konuya ilişkin bir duyuru ve çeşitli öneriler katılımcı bankalara iletilmiştir.

- iv. **Raporlama Örnekleri:** QIS-TR çalışmasıyla sağlıklı sonuçların elde edilmesinin, önemli ölçüde ilgili verilerin katılımcı bankalarca doğru bir şekilde raporlanmasına bağlı olduğu hususundan hareketle çalışmada raporlanacak pozisyonlara/işlemlere ilişkin çeşitli raporlama örnekleri hazırlanmıştır. Bu çerçevede, öncelikle çalışmada raporlanacak verilere ilişkin 15 adet temel alan belirlenmiştir. Daha sonra yardım masası yetkililerinden bu alanlara ilişkin olarak mümkün olan en fazla sayıda alternatifin yer aldığı raporlama örneklerini hazırlamaları talep edilmiştir. Söz konusu örnekler Kurumumuz tarafından da kontrol edildikten sonra ilgili internet sayfasında yayımlanmıştır.
- v. **Yapılacak Kontrollere İlişkin Not:** QIS-TR çalışmasında katılımcı bankalardan, nihai hale getirdikleri raporlama dosyalarını çeşitli açılardan bazı kontrollere tabi tutmaları istenmiştir. Bu amaçla yardım masası bankalarından alınan görüşler de dikkate alınarak bir kontrol listesi oluşturulmuştur. Bu liste hem raporlanan verilerin kendi iç tutarlılıklarına yönelik kontrolleri hem de bu verilerin Kurumumuza yapılan raporlamalar ile uyumluluğuna yönelik kontrolleri içermektedir.
- vi. **Özdeğerlendirme Raporları:** Raporlama dosyalarının nihai hale getirilmesinin ardından, katılımcı bankalardan çalışma sonuçlarına ilişkin yorumlarını içeren değerlendirme raporları hazırlamaları talep edilmiş olup söz konusu raporda yer alması gereken bölümler belirlenerek bankalara iletilmiştir.

Raporlama dosyaları son olarak Kurumumuz bünyesinde de çeşitli kontrollere tabi tutulmuş, bu çerçevede iç tutarlılık ve yasal raporlamalar ile uyumluluğun yanında yanlış/eksik raporlandığı düşünölen diğer bazı konularda da katılımcı bankalar ile görüşölmüş ve raporlama dosyalarında gerekli değişikliklerin yapılması sağlanmıştır. Dosyalara nihai halinin verilmesini takiben çalışmaya ilişkin analiz ve değerlendirme çalışmaları yürütölmüştür.

2 ÇALIŞMADA KULLANILAN YÖNTEMLER

Bilindiği üzere, Basel-II içerisinde piyasa, kredi ve operasyonel riskin hesaplanmasına yönelik olarak çeşitli alternatif yöntemlerin kullanılması mümkündür. Söz konusu yöntemler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Basel-II Kapsamında Kullanılabilecek Yaklaşımlar

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	PIYASA RİSKİ	KREDİ RİSKİ	OPERASYONEL RİSK
BASİT		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
İLERİ	Riske Maruz Değer (VaR) Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	

QIS-TR çalışmasında, katılımcı bankalar piyasa riskine ilişkin olarak standart yaklaşımı, kredi riskine ilişkin olarak basitleştirilmiş standart ve standart yaklaşımları, operasyonel riske ilişkin olarak ise temel gösterge, standart ve alternatif standart yaklaşımları kullanmışlardır. Diğer taraftan, QIS-TR çalışması sonuçları kredi riskine ilişkin olarak kullanılan yaklaşımlara göre iki ana başlık altında incelenmektedir; bunlar “Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım Sonuçları” ve “Standart Yaklaşım Sonuçları”dır. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım olarak değerlendirilen grupta, piyasa riskine ilişkin Standart Yaklaşım, kredi riskine ilişkin olarak Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım ve operasyonel riske ilişkin olarak ise Temel Gösterge Yaklaşımı kullanılmaktadır. Öte yandan, Standart Yaklaşım olarak değerlendirilen grupta, piyasa riskine ilişkin Standart Yaklaşım, kredi riskine ilişkin olarak Standart Yaklaşım ve operasyonel riske ilişkin olarak ise Temel Gösterge, Standart ve Alternatif Standart Yaklaşımlar kullanılmıştır.

2.1 Piyasa Riski

QIS-TR çalışmasında katılımcı bankaların tamamı piyasa riskine ilişkin olarak mevcut mevzuatımızda yer alan Standart Yaklaşımı kullanmışlardır. Piyasa riskinin hesaplanmasına yönelik olarak Standart Yaklaşım'ın tercih edilmesinde halihazırda hiçbir bankanın yasal sermaye yükümlülüklerini Riske Maruz Değer (VaR) yaklaşımı ile raporlamıyor olması etkili olmuştur.

2.1.1 Standart Yaklaşım (SA-Standardised Approach)

Piyasa riskine ilişkin Standart Yaklaşım'da, piyasa riski üç temel bileşenin toplamı (faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riski) olarak hesaplanmaktadır. Bu bileşenlerin her bir için genel piyasa riski ve opsiyon riski hesaplanırken, faiz oranı riski ve hisse senedi pozisyon riski için ayrıca spesifik risk hesaplaması yapılmaktadır. Bu kapsamda genel piyasa riski, piyasalardaki genel hareketler dolayısıyla faiz oranlarında, hisse senedi fiyatlarında veya

kurlarda meydana gelebilecek olası fiyat dalgalanmalarının etkilerini dikkate almakta, spesifik risk ise genel piyasa hareketlerinin ötesinde, bankanın portföyünde bulundurduğu menkul kıymetleri ihraç eden tarafların kredi kalitelerinin bozulmasından kaynaklanan olası fiyat hareketlerinin etkilerini dikkate almaktadır. Öte yandan opsiyon riski opsiyon sözleşmelerinden veya opsiyon hakkı içeren diğer işlemlerden kaynaklanan doğrusal olmayan risklerin etkilerini dikkate almaktadır.

Standart Yaklaşım içerisinde faiz oranı genel piyasa riski “vade merdiveni tablosu” aracılığıyla hesaplanmaktadır. Burada ilk olarak banka için alacak hakkını ifade eden uzun pozisyonlar ile yükümlülükleri ifade eden kısa pozisyonlar çeşitli vade dilimlerine yerleştirilmektedir. Daha sonra ise her bir vade diliminde yer alan uzun ve kısa pozisyonlar arasındaki fark üzerinden dikey sermaye gereksinimi, vade dilimleri arasında çeşitli seviyelerde oluşan farklı yönlerdeki (uzun veya kısa) pozisyonlar için ise yatay sermaye gereksinimi hesaplanmaktadır. Hesaplanan dikey ve yatay sermaye gereksinimlerinin toplanması suretiyle faiz oranı genel piyasa riski tutarına ulaşılmaktadır. Faiz oranı spesifik riskinin hesaplanmasında ise bulundurulmuş menkul kıymetlerin kamu menkul kıymeti olup olmadığı önem arz etmektedir. Kamu menkul kıymetleri %0 risk ağırlığına tabi tutulurken diğer menkul kıymetler ise çeşitli kriterlere göre daha yüksek risk ağırlıklarına tabi tutulmaktadır.

Hisse senetleri için yapılan hesaplamalarda ise hisse senetleri işlem gördükleri ülke borsalarına göre gruplanmakta ve her bir ülke için uzun ve kısa pozisyonlar belirlenmektedir. Daha sonrasında ise her bir ülke için hesaplanan net pozisyonların %8’i hisse senedi genel piyasa riskini oluşturmakta, uzun ve kısa pozisyonların mutlak değer olarak toplamlarının çeşitli kriterler çerçevesinde %2, %4 veya %8’i hisse senedi pozisyonu spesifik riskini oluşturmaktadır.

Kur riskine ilişkin genel piyasa riski ise her bir para cinsi bazında hesaplanan net pozisyonlar üzerinden yapılmaktadır. Net pozisyonları pozitif olan para cinslerinin net pozisyon tutarları toplanarak uzun net pozisyonlar toplamı, net pozisyonları negatif olan para cinslerinin net pozisyon tutarları toplanarak da kısa net pozisyonlar toplamı elde edilmektedir. Daha sonra bu iki tutardan büyük olanının %8’i kur riski olarak hesaplanmaktadır.

Piyasa riski kapsamında opsiyonlara ait risklerin hesaplanmasında ise opsiyon sözleşmesini sadece satın alan bankalar “Basitleştirilmiş Metot”u, opsiyon sözleşmesini ayrıca satan/yazan bankalar standart “Delta-Plus Metodu”nu veya “Senaryo Metodu”nu kullanmak zorundadır. Ayrıca portföy faaliyetleri büyük ölçüde opsiyon alım-satımına dayalı olan bankaların daha gelişmiş metotları kullanmaları gerekmektedir. Söz konusu yöntemlerin detayı Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik hükümlerinde açıklanmaktadır.

Basel-II kapsamında piyasa riskine ilişkin değişikliğe uğrayan temel husus borçlanmayı temsil eden menkul kıymetler için hesaplanan spesifik risk tutarıdır. Mevcut mevzuatımız çerçevesinde bu tutarın hesaplanmasında kamu menkul kıymetlerinin tamamı %0 risk ağırlığına tabi tutulurken, Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım olarak sınıflandırılan hesaplamalarda bu menkul kıymetler, ihracat kredi kurumları (ECA) tarafından bu menkul kıymetleri ihraç eden ülkeye verilen derecelendirme notlarına⁴ göre, Standart Yaklaşım olarak sınıflandırılan hesaplamalarda ise bağımsız derecelendirme kuruluşları (ECAI)⁵ tarafından bu

⁴ Notlar 0 ile 7 arasında değişmektedir.

⁵ Örneğin S&P, Moody’s, Fitch.

menkul kıymetleri ihraç eden ülkeye verilen derecelendirme notlarına göre farklı risk ağırlıklarına tabi tutulmaktadır. Söz konusu hesaplama Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Kamu Menkul Kıymetleri için Spesifik Risk Hesaplaması

Risk Ağırlığı	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	
%0	0→1	AAA→AA-	
%0,25	2→3	A+→BBB-	
%1			Vadeye Kalan Süresi 6 Ay ve Daha Az Olanlar
%1,60			Vadeye Kalan Süresi 6–24 Ay Olanlar
%8	4→7	BB+ ve daha düşük	

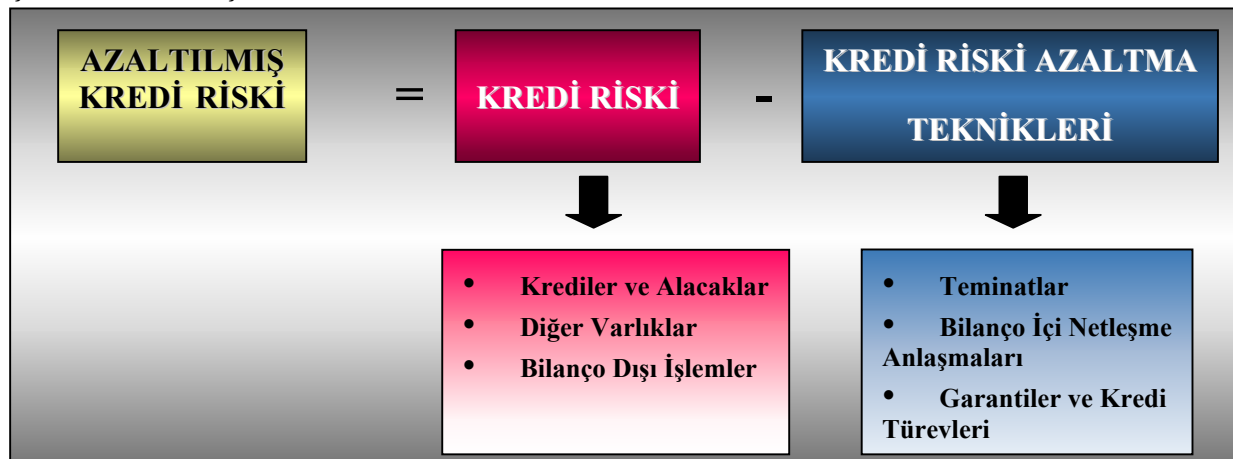
2.2 Kredi Riski

Kredi riski için katılımcı bankalar tarafından Standart Yaklaşım (SA) ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (SSA) kullanılmıştır. SA’da temel olarak alacakların tabi olacağı risk ağırlığı karşı tarafa ECAI’larca verilen derecelendirme notları dikkate alınarak belirlenmektedir. SSA ise SA yaklaşımının daha basitleştirilmiş halidir. SSA kapsamında risk ağırlıkları ECA’lar tarafından ülkelere verilen derecelendirme notları kullanılarak belirlenmektedir. Basel-II’de hangi bankaların SA veya SSA yaklaşımlarını kullanacağına ilişkin kriterler belirtilmemekle birlikte bankaların faaliyetlerinin büyüklüğü ve risk yönetim sistemlerinin gelişmişlik seviyesi kullanılacak yöntemin belirlenmesinde temel kriter olarak belirtilmektedir.

2.2.1 Standart Yaklaşım (SA-Standardised Approach)

SA kapsamında kredi riski karşılığında tutulması gereken sermaye miktarı “Azaltılmış Kredi Riski” tutarı ile ilişkilendirilmiştir. Söz konusu tutarın hesaplanmasında bankanın varlıkları ile bilanço dışı işlemleri dolayısıyla maruz kaldığı kredi riski ile bu riskin azaltılması amacıyla kullanılan kredi riski azaltma teknikleri (CRM) dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda dikkate alınan azaltma teknikleri teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi türevleri olarak gruplanmaktadır. Azaltılmış kredi riskine ilişkin bu yaklaşım Şekil 1’de özetlenmiştir.

Şekil 1: Azaltılmış Kredi Riski

Söz konusu yöntemin mevcut mevzuatta yer alan ölçüm yönteminden farklılaştığı en önemli nokta kredi riskinin hesaplanmasında kullanılacak risk ağırlıklarının, işlemin yapıldığı karşı tarafa ilişkin olarak bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notları ile ilişkilendirilmesidir. Mevcut mevzuatımızda yer alan yöntem içerisinde risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan OECD ülkesi olup olmama kriterinin aksine, Standart Yaklaşımında, kamu kurum/kuruluşları ile bankalara ve şirketlere ilişkin risklerin dikkate alınmasında, bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notlar dikkate alınmaktadır. Standart Yaklaşımında kullanılan risk ağırlıkları Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 5: Standart Yaklaşım’da Kullanılan Risk Ağırlıkları-1

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA	A+	BBB+	BB+	B-'nin	Derecelendirilmemiş
		→ AA-	→ A-	→ BBB-	→ B-	Altı	
Hazine ve Merkez Bankalarına Verilen Krediler	Bağ. Der. Notuna Göre	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Avantajlı Uygulama	Kendi ülke hazinesine ilişkin, kendisi ve kaynağı yerel para cinsinden olan risklere daha düşük bir risk ağırlığı uygulanabilir. (Ulusal Tercih)					
	ECA Notuna Göre (ND)	1→ %0	2→ %20	3→ %50	4/5/6→ %100	7→ %150	
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına (PSE) Verilen Krediler	Hazine Gibi (PSE-Sov)	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Opsiyon 1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon 2	%20	%50	%50	%100	%150	%20
	Bazı PSE'lere ilişkin riskler şirketlere verilen krediler gibi değerlendirilir						
Uluslararası Kurumlara (BIS, IMF, ECB, AB, vs) Verilen Krediler	%0						

Tablo 6: Standart Yaklaşım'da Kullanılan Risk Ağırlıkları-2

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA → AA-	A+ → A-	BBB+ → BBB-	BB+ → B-	B- 'nin Altı	Derece- len- diril- memiş
ÇokTaraflı Kalkınma Bankalarına (MDB) Verilen Krediler	Opsiyon 2	%20	%50	%50	%100	%150	%20
	Belli şartları sağlayanlar (WB, ADB, AfDB, EBRD, vs) için %0						
Bankalara Verilen Krediler	Opsiyon 1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon 2	%20	%50	%50	%100	%150	%50
	Op2 (KısaVade)	%20	%20	%20	%50	%150	%20
	Eğer kendi ülke hazinesine ilişkin risklere yönelik olarak daha düşük bir risk ağırlığı uygulanmışsa, kısa vadeli ve kaynağı ve kendisi yerel para cinsinden olan banka risklerine de, %20'den az olmamak kaydıyla, bir derece daha kötü risk ağırlığı uygulanabilir. (Ulusal Tercih)						
Menkul Kıymet Şirketlerine Verilen Krediler	Bankalara benzer bir düzenlemeye tabi olanlar bankalara verilen krediler gibi değerlendirilir.						
	Diğerleri şirketlere verilen krediler gibi değerlendirilir.						
VARLIKLAR		AAA→ AA-	A+→ A-	BBB+→ BB-	BB-'nin Altı	Derece- lendiril- memiş	
Şirketlere Verilen Krediler		%20	%50	%100	%150	%100	

Tablo 7: Standart Yaklaşım'da Kullanılan Risk Ağırlıkları-3

VARLIKLAR		RİSK AĞIRLIĞI	
Perakende Krediler		%75	
İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri		%35	
Ticari Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	Belli şartları sağlayanlar	%50	
	Diğerleri	%100	
Altın	Belli şartlar dahilinde (Ulusal Tercih)	%0	
	Diğerleri	%100	
Serm. İnd. Kalemli Yapılmayan Hisse Senedi ve Sermaye Yatırımları		%100	
Diğer Varlıklar		%100	
Takipteki Alacaklar	İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	Özel Karşılıklar/Brüt Kredi >=%50	%50
		Diğerleri	%100
	Diğer Krediler	Özel Karşılıklar/Brüt Kredi <%20	%150
		Özel Karşılıklar/Brüt Kredi >=%20	%100
		Özel Karşılıklar/Brüt Kredi >=%50	%100 (Ul Tercih:%50)
Tamamı için kabul edilmeyen teminat varsa ve Özel Karşılıklar/Brüt Kredi >=%15		%100	

Tablolarda yer alan kalemler incelendiğinde Hazine ve Merkez Bankalarına, diğer kamu kurum/kuruluşlarına, çok taraflı kalkınma bankalarına (Dünya Bankası, vs.), bankalara, aracı kurumlara ve şirketlere ilişkin risklerin karşı tarafın derecelendirme notuna bağlı olarak belirlendiği; perakende portföyü kapsamında değerlendirilen riskler ile ipotek karşılığı kullanılan kredilere, yüksek risk kategorisinde yer alan risklere (takipteki alacaklar) ve diğer varlıklara ilişkin risk ağırlıklarının ise standart olarak belirlendiği görülmektedir. Tablolarda “Opsiyonlar” başlıklı sütunlarda yer alan ifadeler ilgili risk gruplarına ilişkin kullanılabilir alternatif risk ağırlıklarını ifade etmekte olup, söz konusu alternatiflere ilişkin kullanma koşulları ülke denetim otoritelerince belirlenmektedir. Bu kapsamda Kurumumuz, QIS-TR çalışmasında bazı kamu kurum/kuruluşlarına ilişkin risklerin Hazine riskleri gibi değerlendirilmesinin mümkün olacağına, bankalara ilişkin risklerin “Opsiyon-2”⁶ kapsamında ele alınacağına, bankalara ilişkin risklerden orijinal vadesi 3 aydan kısa olanların “Opsiyon -2 (Kısa Vade)” kapsamında ele alınacağına karar vermiştir. Diğer taraftan, ülkemiz Hazinesine, TCMB’ye ve Kurumumuz tarafından belirlenen kamu kurum/kuruluşlarına ilişkin TL risklerin %0 risk ağırlığına tabi olacağı, bunun sonucu olarak ülkemiz bankaların ilişkin risklerin %20 risk ağırlığına tabi olacağı ve talebe bağlı olarak verilen derecelendirme notlarının yanında talep edilmeden verilen derecelendirme notlarının da dikkate alınabileceği kararlaştırılmıştır⁷.

Standart Yaklaşım içerisinde birçok portföyün (örneğin hazine ve merkez bankalarına, bankalara, şirketler verilen krediler) tabi olacağı risk ağırlığının derecelendirme notları ile ilişkilendirilmiş olması ve banka pozisyonlarının büyük bir çoğunluğunun bahsi geçen portföylere ait olduğu hususu dikkate alındığında, hesaplamalarda kullanılacak derecelendirme notlarının hangi kaynaklardan sağlanacağı hususu önem kazanmaktadır. Bu konuda Standart&Poor’s, Moody’s ve Fitch IBCA şirketlerinin derecelendirme notları Basel Komitesi tarafından örnek mahiyetinde kullanılmış olup, notları dikkate alınacak derecelendirme şirketlerinin belirlenmesi denetim otoritesi tercihinin bırakılmıştır. Ancak katılımcı bankalarla yapılan görüşmeler neticesinde bahsi geçen üç derecelendirme kuruluşu dışında diğer derecelendirme kuruluşlarının notlarının bankalarca sıkça kullanılmadığı tespit edilmiş ve bu nedenle QIS-TR çalışmasında sadece bahsi geçen üç kuruluş tarafından sağlanan notlar dikkate alınmıştır. Diğer taraftan, karşı tarafa ait birden fazla derecelendirme notunun bulunması durumunda, eğer bu notlar aynı risk ağırlığına karşılık geliyor ise o risk ağırlığının, eğer notlar iki farklı risk ağırlığına karşılık geliyor ise daha yüksek olanın, notlar üç veya daha fazla risk ağırlığına karşılık geliyorsa en düşük ikinci risk ağırlığının kullanılması gerekmektedir. Ayrıca derecelendirme notlarında “ihraç eden taraf – ihraç edilen menkul kıymet”, “kısa vade - uzun vade” veya “yerel para cinsinden - yabancı para cinsinden” ayrımlarının bulunması halinde derecelendirme notlarının sadece ilgili oldukları ayrımlar için kullanılması gerekmektedir. Çalışmada kullanılan risk ağırlıklarına ilişkin üç farklı kuruluş tarafından sağlanan derecelendirme notları Tablo 8’de karşılaştırmalı olarak yer almaktadır.

Tablo 8: QIS-TR Çalışmasında Kullanılan Derecelendirme Notlarının Eşleştirilmesi

Standard & Poor's	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	BBB	BBB-	BB+	BB	BB-	B+	B	B-	CCC+	CCC	CCC-	CC	C	D
Moody's	Aaa	Aa1	Aa2	Aa3	A1	A2	A3	Baa1	Baa2	Baa3	Ba1	Ba2	Ba3	B1	B2	B3	Caa1	Caa2	Caa3	Ca	C	D
Fitch IBCA	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	BBB	BBB-	BB+	BB	BB-	B+	B	B-	CCC+	CCC	CCC-	CC	C	D

Kredi riskine ilişkin Standart Yaklaşım kapsamında sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında dikkate alınan bir diğer önemli husus ise kredi riski azaltma teknikleridir.

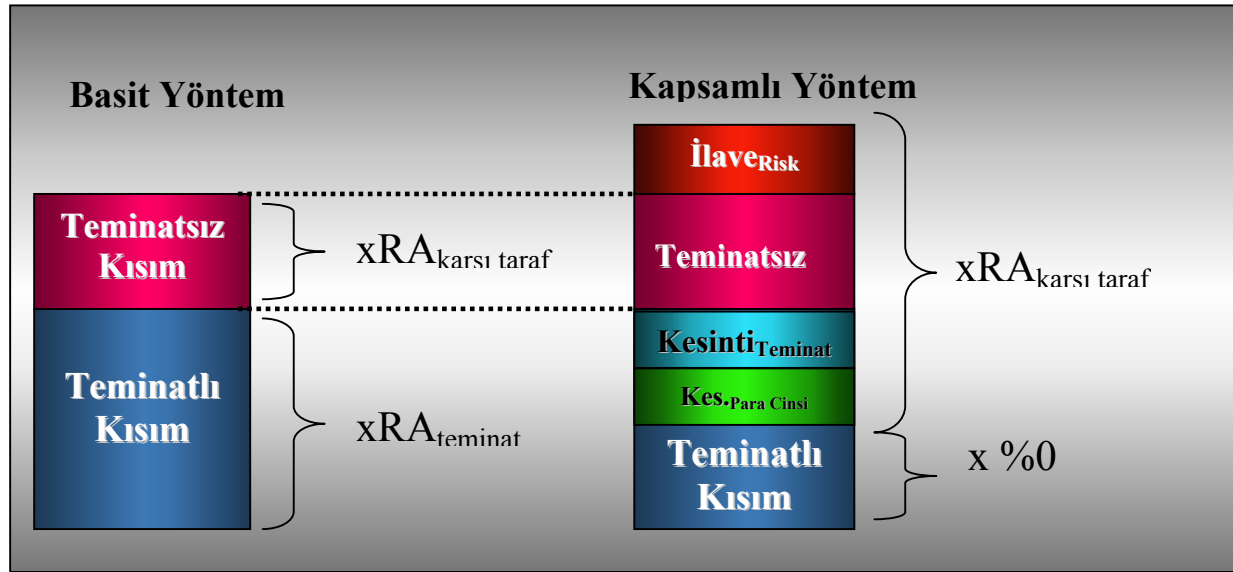
⁶ Kullanılacak risk ağırlıkları, “Opsiyon-1”de karşı tarafın yer aldığı ülkenin Hazinesine ilişkin risklerin tabi olduğu risk ağırlığının bir derece fazlası olurken, “Opsiyon-2”de karşı tarafın kendi derecelendirme notu dikkate alınarak belirlenmektedir.

⁷ Söz konusu tercihler QIS-TR çalışmalarına yönelik olarak yapılmış olup, Kurumumuzun ileride belirleyeceği tercihler için bağlayıcı bir koşul oluşturmamaktadır.

Bu teknikler yaklaşım içerisinde üç ana başlık altında sınıflandırılmış olup, her bir kategoride yer alan azaltma tekniklerinin sahip olması gereken asgari koşullar ve bu tekniklerin nasıl dikkate alınacağı hususu ilgili dokümanlarda açıklanmıştır. Söz konusu teknikler teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi türevleri olarak sınıflandırılmıştır.

Standart Yaklaşımında teminatlar, iki farklı yöntem ile ele alınmakta olup bunlar “Basit Yöntem” ve “Kapsamlı Yöntem”dir. Basit yöntemde riskler teminatlı ve teminatsız kısım olarak ikiye ayrılmakta, teminatlı kısımlar teminatlara ilişkin risk ağırlıkları ile çarpılırken, teminatsız kısımlar karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Kapsamlı yöntemde riskler ve bu riskler karşılığında alınan teminatlar, her iki tutarın da zaman içerisinde değişebilirliğine bağlı olarak artırılmakta/azaltılmakta, elde edilen iki tutarın farkı ise karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Bu çerçevede öncelikle karşı tarafa ilişkin riskler uygun ilaveler vasıtasıyla artırılmakta, alınan teminatlar uygun kesintiler vasıtasıyla azaltılmakta ve daha sonra artırılmış risk ile azaltılmış teminat tutarı arasındaki fark karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Kapsamlı yöntemde, risk ile teminatın ayrı para cinslerinden olması durumunda ek bir kesinti de uygulanmaktadır. Uygulanacak kesintiler Basel Komitesince önerilen oranlarda uygulanabileceği gibi, bankanın risk ölçüm modellerinden elde edilmesi de mümkün olmaktadır. Her iki yöntemin işleyiş mekanizması Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2: Teminatlara İlişkin Basit ve Kapsamlı Yöntem

Teminatlara ilişkin bir diğer önemli husus ise Standart Yaklaşımında kabul edilen teminat türleridir. Basit yöntemde nakit, altın, belli seviyelerin üzerinde derecelendirme notu almış borçlanmayı temsil eden menkul kıymetler, derecelendirilmemiş menkul kıymetlerden belli şartları taşıyanlar, endekse dahil hisse senetleri ile söz konusu hisse senetlerini içeren ve günlük olarak fiyatları açıklanan yatırım fonlarına ilişkin katılma belgeleri teminat olarak kabul edilirken, kapsamlı yöntemde bunlara ilaveten endekse dahil olmayan borsaya kayıtlı hisse senetleri ile bu hisse senetlerini içeren yatırım fonlarına ilişkin katılma belgeleri de teminat kapsamında değerlendirilmektedir.

Standart Yaklaşımında kabul edilen teminat türleri mevcut sermaye yeterliliği düzenlemesinde kabul edilen teminat türlerinin hepsini kapsamamaktadır. Bu konuya ilişkin ülke denetim otoritelerinin tercihinin bırakılan tek husus, sadece yüksek risk kategorileri ile sınırlı olmak üzere (takipteki alacaklar ve %150 risk ağırlığı uygulanan kalemler) ilave teminat türlerinin de 3 yıllık geçiş süresi içerisinde kabul edilebilmesidir. Bu çerçevede Kurumumuz, bankalarca ayrılacak karşılıklara ilişkin düzenlemede yer alan teminat türlerinden Standart

Yaklaşımında dikkate alınmayanların, sadece yüksek risk kategorileri ile sınırlı olmak üzere teminat olarak dikkate alınması hususunda tercih kullanmıştır.

Kredi riski azaltma teknikleri kapsamında değerlendirilen diğer iki kategori de bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garanti ve kredi türevleridir. Bilanço içi netleşme anlaşmalarının dikkate alınmasında, anlaşmaların belli şartları sağlaması halinde bankaların pasifte yer alan mevduatlarını aynı kişiye kullandığı kredilerin tutarından düşebilmesi ve bu sayede sermaye yükümlülüğünün azaltılması mümkün olabilmektedir. Garantiler ve kredi türevlerinde ise risk tutarının garanti/türev ile korunan kısmı garantiyi verenin/türevi yazanın risk ağırlığı ile çarpılırken, kalan kısım karşı tarafın risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Gerek bilanço içi netleşme anlaşmalarında gerekse garanti ve kredi türevlerinde risk ile kredi riski azaltma araçları farklı para cinslerinden ise kesinti uygulaması gündeme gelmektedir.

2.2.2 Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım (SSA-Simplified Standardised Approach)

Kredi riskine ilişkin olarak kullanılan ikinci yöntem olan SSA yaklaşımı, birçok açıdan SA yaklaşımı ile benzer hükümler içermektedir. SSA yaklaşımındaki temel farklılık risk ağırlıklarının belirlenmesinde ECA'lar tarafından verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır. İki yöntem arasındaki diğer önemli farklar şunlardır:

- ✓ Bankalardan alacaklar için sadece 1 numaralı opsiyon kullanılabilir.
- ✓ Şirketlere verilen kredilerin tamamı %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.
- ✓ Ticari amaçlı gayrimenkul ipotegine dayalı krediler için avantajlı uygulama bulunmamaktadır.
- ✓ Kredi türevleri CRM kapsamında dikkate alınmamaktadır.
- ✓ Teminat ve garantilerde vade ve kur uyumsuzluğu bulunmaması gerekmektedir.
- ✓ Teminatlar için sadece Basit Yöntem kullanılabilir.
- ✓ Kabul edilen teminat türleri ve garantörler SA'ya göre daha sınırlıdır.

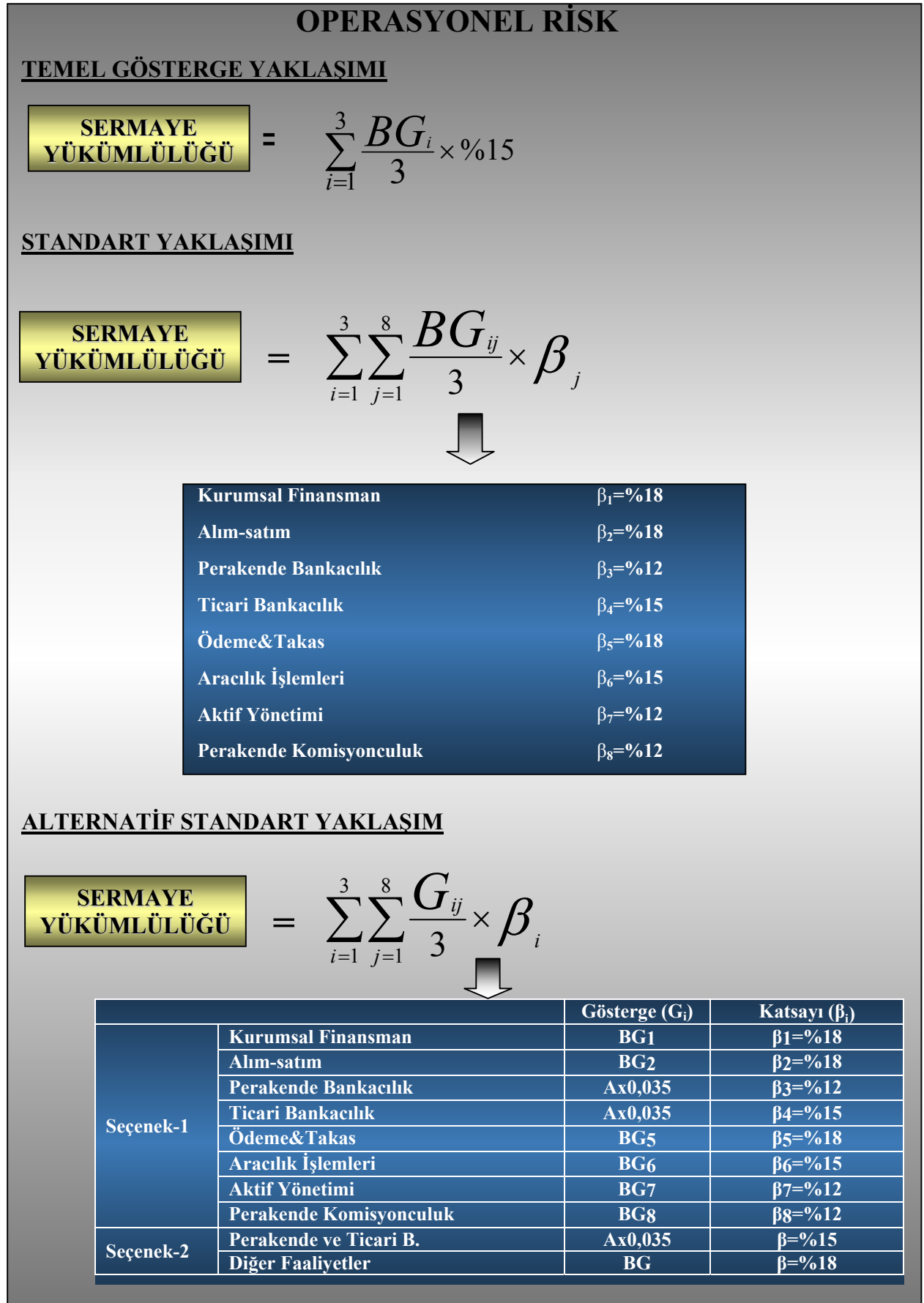
2.3 Operasyonel Risk

QIS-TR çalışmasında operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında Temel Gösterge Yaklaşımı (BIA-Basic Indicator Approach), Standart Yaklaşım (SA-Standardised Approach) ve Alternatif Standart Yaklaşım (ASA-Alternative Standardised Approach) kullanılmıştır. Söz konusu yaklaşımlarda sermaye yükümlülüğünü belirleyen temel parametre, net kar/zarar tutarından belirli kalemlerin⁸ hariç tutulması suretiyle hesaplanan brüt gelir tutarıdır. BIA yaklaşımında bankanın son üç yıllık ortalama brüt gelir tutarı %15 ile çarpılmakta, SA yaklaşımında ise brüt gelir sekiz ayrı faaliyet kolu için ayrı ayrı hesaplanmakta ve bu tutarlar faaliyet kolları için belirlenmiş katsayılar ile çarpılmaktadır. ASA yaklaşımı ise SA yaklaşımına benzemekte olup, aradaki tek fark ASA yaklaşımında perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları için brüt gelir yerine aktifte yer alan bu faaliyet kollarına ilişkin alacak toplamalarının %3,5'i kullanılmaktadır. ASA yaklaşımı altında değerlendirilen ikinci seçenekte perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları için aktifte yer alan bu faaliyet kollarına ilişkin alacak toplamalarının %3,5'i %15 ile çarpılmakta, diğer faaliyet kollarına ilişkin brüt gelir toplamı ise %18 ile çarpılmaktadır.

Operasyonel riske ilişkin kullanılan yöntemlerin işleyiş mekanizması Şekil 3'te yer almaktadır.

⁸ Söz konusu kalemler özel karşılıklar, vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlere ilişkin alım-satım kar/zararı, sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen gelirler ile olağanüstü gelir ve giderlerdir.

Şekil 3: Operasyonel Risk Sermaye Yükümlülüğünün Hesaplanması

3 ÇALIŞMA SONUÇLARI

Raporun bu bölümünde QIS-TR çalışmasının sonuçları değerlendirilecektir. Çalışma sonuçlarının portföyler bazında incelenmesinden önce çalışmada kullanılan varsayımların ve uygulama tercihlerinin bilinmesi faydalı olacaktır. Bu çerçevede, ilk olarak Basel-II’de ülke denetim otoritesinin tercihinin bırakılan alanlara ilişkin yapılmış tercihler incelenecek, sonrasında çalışmada bankalar tarafından raporlanan verilerin kalitesine ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir. Ardından çalışma sonuçları portföyler bazında ve sermaye yeterliliği oranlarına etkileri bazında değerlendirilecektir.

3.1 Ulusal Uygulama Tercihleri, Veri Kalitesi ve Varsayımlar

3.1.1 Ulusal Uygulama Tercihleri

QIS-TR çalışması kapsamında ülke denetim otoritesi tercihinin bırakılan hususlara ilişkin olarak Kurumumuz tarafından belirlenen ve aşağıda sıralanan tercihler Basel-II’nin uygulanmasında dikkate alınacak tercihleri ifade etmemekte olup, sadece QIS-TR çalışmasında kullanılmak üzere belirlenmiş hususlardır. Aşağıda yer alan tercihlerden ilk 18 adeti QIS-3 çalışmasında da dikkate alınmış olan tercihlerdir. Sonraki tercihler ise CP-3 içerisinde yer alan hükümlere yönelik tercihler olup QIS-TR çalışmasında dikkate alınmıştır.

1. Sigorta şirketlerine yapılan iştirak yatırımları sermayeden indirim kalemi olarak değerlendirilecektir.
2. Ülkemiz Hazinesine ve Merkez Bankasına ilişkin Türk Lirası riskler (Türk Lirası cinsinden dövizde endeksli riskler dahil) için daha düşük bir risk ağırlığı uygulanacaktır (%0 olarak belirlenmiştir).
3. İkinci maddede belirtilen düşük risk ağırlığı uygulaması ülkemiz Hazinesince/Merkez Bankasınca garanti altına alınan riskler için de geçerli olacaktır.
4. Ülke risklerine ilişkin risk ağırlığının tespit edilmesinde İhracat Kredi Kuruluşlarının derecelendirme notları dikkate alınmayacaktır.
5. Belirli şartları taşıyan ülkemiz kamu kurum/kuruluşlarına ilişkin riskler ikinci madde kapsamında değerlendirilebilecektir.
6. Bankalara ilişkin riskler için “Opsiyon -2” kullanılacaktır.
7. “Opsiyon -2”nin kullanılmasında orijinal vadesi 3 aydan az olan risklere ilişkin “Opsiyon -2 (Kısa Vade)” seçeneği kullanılabilir.
8. İkinci maddede yer alan uygulamanın bankalara ilişkin risklere yönelik olarak da kullanılması mümkündür. (Risk ağırlığı %20 olmaktadır)
9. Derecelendirilmemiş risklere ilişkin risk ağırlığı artırılmadan uygulanacaktır.
10. Ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı kullanılan krediler, belli şartları taşımaları halinde %50 risk ağırlığına tabi olabilecektir.
11. Yüksek risk kategorileri için dikkate alınacak teminat türleri Standart Yaklaşımda sayılanlardan daha geniş olarak uygulanacaktır (Karşılık mevzuatında yer alan teminat türleri dahil edilmiştir).
12. Belirli riskler için %150 veya daha yüksek risk ağırlıkları uygulanması mümkündür.
13. Külçe altına ilişkin risk ağırlığı %0 olarak uygulanacaktır.
14. Çok taraflı kalkınma bankalarının sağlanan krediler kapsamında yer alan riskler için yabancı para cinsinden işlemlerde yerel para için verilmiş olan derecelendirme notlarının kullanılması mümkündür.

15. Derecelendirilen tarafın talebi olmaksızın verilen derecelendirme notlarının kullanılması mümkündür.
16. Karşı tarafın aktif piyasa katılımcısı olduğu durumlarda uygulanacak kesinti oranı %0'dır.
17. Aktif piyasa katılımcısı tanımı Standart Yaklaşımında belirtildiği gibi kabul edilmiştir.
18. Yabancı ülke denetim otoritelerince %0 kesinti oranı uygulanan yabancı menkul kıymetler karşılığı yapılan repo işlemlerinde %0 kesinti oranı uygulanmayacaktır.
19. Temerrüde düşmüş krediler için özel karşılık oranının belirli eşik değerlerin üzerine çıkması durumunda risk ağırlığının azaltılması ilkesi kapsamında, %50'den daha fazla oranda karşılık ayrılması durumunda bu krediler için %50 risk ağırlığı uygulanabilecektir.
20. 2, 3, 5, 8 ve 19 numaralı uygulama tercihleri Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım için de geçerlidir.

3.1.2 Veri Kalitesi ve Varsayımlar

QIS-TR çalışmasında talep edilen verilerin banka kayıtlarından elde edilmesi sürecinde yaşanan bazı güçlükler sebebiyle bankalar tarafından bazı varsayımlar zorunlu olarak kullanılmıştır. Bu varsayımlar incelendiğinde, genelde varsayımların kullanılmasında muhafazakâr yaklaşımların benimsendiği ve bazı durumlarda ilgili verilerin elde edilememesi sebebiyle avantajlı uygulamalardan faydalanılmadığı görülmüştür. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular ışığında sermaye yeterliliği rasyosundaki temel değişikliklerin sınırlı sayıda portföyden kaynaklandığı hususu da dikkate alındığında, çalışmada kullanılan varsayımların yaratabileceği olası hataların, çalışmanın sonuçlarını önemli ölçüde etkilemeyeceği düşünülmektedir.

Çalışmada kullanılan varsayımlar genelde, münferit kredi bazında elde edilemeyen verilerin yerine portföyler için elde edilmiş toplulaştırılmış büyüklüklerin her bir kredi bazında oransal olarak kullanılması şeklinde olmuştur. Bunun yanında, çalışmada şirketlerin KOBİ olarak sınıflandırılmasında kullanılacak ciro bilgisinin, bazı gayri nakdi işlemlerin teminat bilgilerinin, türev işlemlere ilişkin yenileme maliyetinin elde edilmesinde ortaya çıkan sıkıntılar sebebiyle çeşitli varsayımlar kullanılmıştır.

Çalışmada raporlanan veriler incelendiğinde, bazı alanlarda raporlama hatalarının olduğu görülmektedir. Ancak bankalarca yalan şifahi görüşmeler neticesinde söz konusu hataların, risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasından daha çok, bu hesaplama sonucunu etkilemeyen ancak bazı istatistikî verilerin elde edilmesinde kullanılan verilerin raporlanmasında ortaya çıktığı mütalaa edilmiştir. Ayrıca, söz konusu hatalar çeşitli kontroller aracılığıyla asgariye indirilmeye çalışılmıştır. Hataların en önemlisi teminat ve garantilerin etkilerinin raporlandığı kısımlarda ortaya çıkmaktadır. Raporlama dosyası içerisinde mevcut uygulama, Standart Yaklaşım ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım ile risk ağırlıklı varlıkların elde edilmesi aşamasında, her bir kredi iki aşamada raporlanmaktadır. İlk aşamada krediler, teminat ve garantiler dikkate alınmadan risk ağırlıklandırılmakta; ikinci aşamada ise teminat ve garantiler de dikkate alınmaktadır. Bu iki aşamada elde edilen risk ağırlıklı varlıklar arasındaki farklardan yola çıkarak teminat ve garantilerin sermaye yeterliliğine etkileri analiz edilmektedir. Bankalarca yapılan raporlamalar incelendiğinde bazı bankaların yukarıda bahsedilen ikinci aşamayı doğru olarak raporlarken, birinci aşamayı hatalı raporladıkları görülmüştür. Nihai olarak sermaye yeterliliği rasyosunun hesaplanmasında her hangi bir olumsuz etki yapmayan bu hatalı raporlamalar, teminat ve garantilerin etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılan çeşitli verileri olumsuz yönde etkilemiştir.

3.2 Portföy Büyüklükleri

QIS-TR çalışmasında bankalar tarafından raporlanacak verilerin kapsamına ilişkin olarak çalışmanın prensipte konsolide bazda yapılması, ancak solo bazda hesaplanan büyüklüklerin konsolide bazda hesaplanan büyüklüklere yakın olması ve konsolide bazda veri toplamada çeşitli problemlerin bulunması durumunda ise verilerin solo bazda raporlanmasına izin verilmesi hususu benimsenmiştir. Bu çerçevede, solo bilançodaki aktif toplamı konsolide bilançodaki aktif toplamının %80'ini, solo risk ağırlıklı varlıklar toplamı da konsolide risk ağırlıklı varlıklar toplamının %90'ını aşan bankaların, konsolide bazda veri elde etmede makul sayılabilecek problemleri olduğunu beyan etmeleri durumunda çalışmayı solo bazda yapmalarına izin verilmiştir.

Çalışmada bankaların önemli bir kısmı çalışmayı konsolide bazda raporlamış olmakla birlikte katılımcı bankaların toplulaştırılmış solo bilançolarının da incelenmesi değerlendirmeler açısından önemli bilgiler sağlamaktadır. Burada, ülkemizde konsolide bilançoların önemli düzeyde solo bazdaki banka varlık ve yükümlülüklerinden oluştuğu hususu dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede katılımcı bankaların solo bazda Haziran 2003 dönemi itibarıyla raporladıkları bilançolarının toplulaştırılması suretiyle elde edilmiş veriler Tablo 9'da yer almaktadır.

Toplulaştırılmış bilançolar incelendiğinde aktifte menkul kıymetlerin payının %44 seviyesinde olduğu, bunun %20'sinin piyasa riski hesaplamalarına konu olan ticari portföylerden (alım-satım amaçlı - ASMK- ve satılmaya hazır menkul kıymetler - SHMK-), %24'ünün ise vadeye kadar elde tutulacak menkul kıymetlerden -VKET- oluştuğu görülmektedir. Ayrıca kamu menkul kıymetleri içerisinde dövizde endeksli menkul kıymetlerin tutarı 7.467 trilyon TL'dir. Diğer taraftan, büyük çoğunluğu ülkemiz Hazinesi'nce ihraç edilmiş olan menkul kıymetlerden oluşan toplam menkul kıymetlerin %36'sı (aktif toplamının %16'sı) yabancı para cinsindedir. Bunun yanında, bilançolar içerisinde diğer önemli kalemler ise kredilerdir. Canlı kredilerin aktif içerisindeki payı %25 seviyesindeki iken net takipteki alacakların payı %1,2 ile oldukça sınırlı düzeydedir. Bilançolarda genelde kısa vadeli plasman niteliğinde olan nakit değerler ile piyasalardan ve bankalardan olan alacaklar kalemleri ise sırasıyla %1,0, %4,3 ve %5,1 seviyesindedir. Toplulaştırılmış bilançolar içerisinde iştirakler, bağlı ortaklıklar ve birlikte kontrol edilen ortaklıkların toplam payı ise %4,1 seviyesindedir. Toplam özkaynaklar ise toplam aktiflerin %14,1'i seviyesindedir.

Tablo 9: QIS-TR Katılımcı Bankaları Topulaştırılmış Solo Bilançoları (Haz 2003)

<i>Trilyon TL</i>	TP	YP	Toplam	TP Yüzde	YP Yüzde	Toplam Yüzde
Nakit Değerler	1.015	925	1.940	0,5	0,5	1,0
Piyasalardan Alacaklar*	6.110	2.300	8.410	3,1	1,2	4,3
Bankalardan Alacaklar	1.467	8.618	10.085	0,7	4,4	5,1
Alım-Satım Amaçlı ve Satılmaya Hazır MK.	18.347	20.467	38.814	9,3	10,4	19,7
Canlı Krediler	23.283	25.447	48.729	11,8	12,9	24,7
Takipteki Alacaklar (Net)	2.243	195	2.439	1,1	0,1	1,2
İştirakler, Bağlı ve Birlikte Kontrol Ed.Ort.(Net)	6.608	1.531	8.138	3,4	0,8	4,1
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Men.Değ.(Net)	36.993	10.605	47.598	18,8	5,4	24,1
Diğer Aktifler	22.710	8.375	31.085	11,5	4,2	15,8
TOPLAM AKTİFLER	118.776	78.462	197.238	60,2	39,8	100,0
Mevduat	62.384	65.365	127.749	31,6	33,1	64,8
Piyasalara Borçlar**	4.560	3.696	8.256	2,3	1,9	4,2
Bankalara Borçlar	1.882	15.876	17.758	1,0	8,0	9,0
Sermaye Benzeri Krediler	215	307	522	0,1	0,2	0,3
Karşılıklar	2.376	220	2.596	1,2	0,1	1,3
Diğer Pasifler	9.477	2.988	12.465	4,8	1,5	6,3
Ödenmiş Sermaye	10.234	100	10.334	5,2	0,1	5,2
Yedek Akçeler	1.293	0	1.293	0,7	0,0	0,7
Enflasyon Muh. Kayn. Serm. Yedekleri	16.368	0	16.368	8,3	0,0	8,3
Sabit Kıymet Yeniden Değerleme Fonu	223	0	223	0,1	0,0	0,1
Menkul Değerler Değer Artış Fonu	473	7	480	0,2	0,0	0,2
Dönem Karı (Zararı)	1.926	0	1.926	1,0	0,0	1,0
Geçmiş Yıllar Karı (Zararı)	-2.732	0	-2.732	-1,4	0,0	-1,4
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	27.784	107	27.892	14,1	0,1	14,1
TOPLAM PASİFLER	108.678	88.560	197.238	55,1	44,9	100,0
Gayri nakdi Kredi ve Yükümlülükler	11.396	25.768	37.163	5,8	13,1	18,8
Taahhütler	37.023	27.843	64.867	18,8	14,1	32,9
a) Türev Finansal Araçlar	1.716	24.705	26.421	0,9	12,5	13,4
b) Diğer Taahhütler	35.307	3.138	38.446	17,9	1,6	19,5

* : Merkez Bankasından Alacaklar + Para Piyasalarından Alacaklar + Menkul Kıymet Ödünç Piyasasından Alacaklar + Ters Repo Alacakları

** : Merkez Bankasına Borçlar + Para Piyasalarına Borçlar + Menkul Kıymet Ödünç Piyasasına Borçlar + Repodan Sağlanan Fonlar

QIS-TR kapsamında raporlanan veriler temel olarak yedi portföye ayrılarak raporlanmakta olup, bazı portföyler çeşitli alt portföyler de içermektedir. Ayrıca her portföy veya alt portföy beş farklı kısımdan (panelden) oluşmaktadır. Söz konusu sınıflamalar Tablo 10 ve Tablo 11'de açıklanmaktadır.

Aşağıdaki tablo temel olarak hangi alacakların hangi portföylerde sınıflandırılması gerektiğini göstermekle birlikte, alacakların teminat veya garantileri ile korunan kısımları alacağın kendisinden farklı bir sınıflamaya tabi olmaktadır. Söz konusu teminatlı veya garantili kısımlar teminatın veya garantörün sınıflandırıldığı portföylerde sınıflandırılmaktadır. Örneğin bir şirkete kullandırılan kredi kamu menkul kıymetleri ile teminatlandırılmış ise, teminatlı kısım hükümetler portföyünde raporlanırken, teminatsız kısım şirketler portföyünde raporlanmaktadır.

Tablo 10: Portföy ve Alt Portföyler

PORTFÖY	ALT PORTFÖY	AÇIKLAMA
Hükümetler	-	Ülke Hazinelelerinden, Merkez Bankalarından, çeşitli kamu kurumlarından alacaklar
Bankalar	-	Bankalardan alacaklar
Şirketler	Kurumsal KOBİ	KOBİ tanımına giren şirketlerden olan kurumsal alacaklar
	KOBİ Dışı Şirketler	Diğer şirketlerden alacaklar
Perakende	Perakende KOBİ	KOBİ tanımına giren şirketlerden olan perakende alacaklar
	İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği ile korunan alacaklar
	Diğer Perakende	Diğer perakende alacaklar
Ticari Portföy	Karşı Taraf Riski	Piyasa riski hesaplamasına dahil edilen ticari hesaplar
	Spesifik Risk	
Hisse Senedi Yatırımları	-	ASMK ve SHMK içerisindeki hisse senedi yatırımları
İştirakler	Sermayeden İndirim Kalemi Olanlar	İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan sermayeden indirim kalemi olanlar
	Risk Ağırlıklandırılanlar	İştirak, bağlı ortaklık ve birlikte kontrol edilen ortaklıklardan risk ağırlıklandırılanlar

Yukarıda açıklanan portföy sınıflamasına ilave olarak çalışma içerisinde her bir portföy veya alt portföy, beş temel panelden oluşmaktadır. Bu panellerin QIS'te kullanılan orijinal isimleri ve açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 11: Portföy ve Alt Portföylere İlişkin Paneller

PANEL İSMİ	AÇIKLAMA
Drawn	Nakdi kredi ve alacaklar
Committments	Taahhütler
Other Off-Balance Sheet Items	Gayrinakdi krediler
Repo-style Transactions	Repo, ters repo, menkul kıymet ödünç işlemleri
OTC Derivatives	Tezgağ üstü türev işlemler

Yukarıda açıklanan sınıflamalar çerçevesinde QIS-TR çalışmasında raporlanan veriler Grafik 1'de⁹ yer almaktadır. Grafik 1'den de görüleceği üzere, raporlanan toplam verilerin önemli bir kısmının menkul kıymetlerin yer aldığı hükümetler portföyü ve ticari portföyde yer aldığı (toplam içindeki payları sırasıyla %24,9 ve %21,4) görülmektedir. Diğer portföyler incelendiğinde ise şirketler portföyünün %28,8, perakende portföyünün %18,3, bankalar portföyünün ise %6,6 paya sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan tüm portföyler içerisinde gayri nakdi kredilerin payı %14,3, taahhütlerin payı %16,9, repo benzeri işlemlerin payı %2,6 ve tezgâh-üstü türevlerin payı da %0,3 seviyesindedir. Tüm portföylerin %66'sı nakdi alacaklardan oluşmaktadır.

Ayrıca, Yeni Uzlaşım'da gayri nakdi kredilere ait krediye dönüştürme oranlarına ilişkin bazı yeni hükümler yer almaktadır. Bu hükümler çerçevesinde gayri nakdi kredilerin krediye

⁹ Çalışma sonuçlarına ilişkin grafikler ekte sunulmuştur.

dönüştürme oranları ile çarpılmış tutarlarında yöntemler arasında farklılıklar oluşmaktadır. Etkisi sınırlı seviyede olan bu farklılıklar sonucu hesaplanan tutarlar Grafik 2’de sunulmuştur. Grafik incelendiğinde, katılımcı bankaların gayri nakdi kredi portföyleri için Basel-II’de kullanılan krediye dönüştürme oranlarının Basel-I’deki oranlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

3.3 Portföy Kredi Kalitesi Dağılımları

Basel-II yaklaşımları çerçevesinde risk ağırlıklı varlıkların ve dolayısıyla sermaye yeterliliği oranlarının nasıl değiştiğini daha detaylı olarak inceleyebilmek için her bir portföyde yer alan varlıkların çeşitli yöntemler dahilinde hangi risk ağırlıklarına tabi olduğunun incelenmesi faydalı olacaktır. Bu çerçevede, bu bölümde her bir portföy/alt portföy içerisinde sınıflandırılan varlıkların CA, SA ve SSA yöntemlerinde hangi risk ağırlığına dahil olduğu incelenecek, ayrıca her yöntem için CRM öncesi ve sonrası durumlar ayrı ayrı incelenecektir. Bu çerçevede, her bir portföy/alt portföy için altı ayrı durum analiz edilecektir. Bunlar:

1. Varlıkların mevcut uygulama çerçevesinde, CRM öncesi dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde CA olarak ifade edilmektedir).
2. Varlıkların mevcut uygulama çerçevesinde, CRM sonrası dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde CA-CRM olarak ifade edilmektedir).
3. Varlıkların Standart Yaklaşım çerçevesinde, CRM öncesi dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde SA olarak ifade edilmektedir).
4. Varlıkların Standart Yaklaşım çerçevesinde, CRM sonrası dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde SA-CRM olarak ifade edilmektedir).
5. Varlıkların Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım çerçevesinde, CRM öncesi dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde SSA olarak ifade edilmektedir).
6. Varlıkların Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım çerçevesinde, CRM sonrası dahil oldukları risk ağırlıkları (Grafiklerde SSA-CRM olarak ifade edilmektedir).

Raporlama dosyasında CRM etkilerinin dikkate alınmasında iki farklı yöntemin kullanılması mümkündür. Bunlar daha önceki bölümlerde detayları açıklanan Basit Yaklaşım ve Kapsamlı Yaklaşım’dır. Söz konusu yaklaşımlardan ilki CA kapsamında yapılan hesaplamalarda kullanılırken, Kapsamlı Yaklaşım ise SA ve SSA kapsamında ticari hesaplar için kullanılabilir. Bunun yanında SA ve SSA kapsamında bankacılık hesapları için yapılan hesaplamalarda bu iki yöntemden her hangi birinin tercih edilmesi bankaların seçimine bırakılmıştır.

Ancak veri kalitesine ilişkin değerlendirmelerin yapıldığı bölümde de ifade edildiği üzere, katılımcı bankalar tarafından raporlanan verilerde CRM etkilerinin değerlendirilmesinde kullanılacak bazı verilerin hatalı raporlandığı görülmektedir. Nihai olarak risk ağırlıklı varlık tutarlarını etkilemeyecek olan bu yanlışlık CRM etkilerinin değerlendirilmesinde çeşitli aksaklıklara sebep olmaktadır.

Çeşitli portföyler altında varlıkların dahil edilebileceği risk ağırlıkları incelendiğinde varlıkların genel olarak %0, %20, %35, %50, %75, %100 ve %150 risk ağırlığına tabi tutulabileceği görülmektedir. Bu ağırlıklar içerisinde %100 oranı derecelendirilmemiş Hazine ve şirket alacakları için kullanılabilir gibi, kötü derecelendirme notuna sahip Hazine, banka ve şirket alacakları için de geçerli olabilmektedir. Bu sebeple grafiklerde karşı tarafın derecelendirilmemiş olduğu durumlar ile karşı tarafın derecelendirme notunun %100 risk ağırlığına karşılık geldiği durumlar ayrı ayrı gösterilmiştir. Benzer şekilde %150 risk ağırlığının geçerli olabileceği durumlardan alacağın takipteki alacaklar olarak sınıflandırılması ile derecelendirme notunun %150 risk ağırlığına karşılık gelmesi durumları

da grafiklerde ayrı ayrı gösterilmektedir. Diğer taraftan yukarıda bahsi geçen yedi adet risk ağırlığı kategorisi her portföy için geçerli olmak zorunda değildir. Bu sebeple grafiklerde ilgili portföy için geçerli olabilecek risk ağırlıkları gösterilmektedir.

3.3.1 Şirketler Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

Şirketler portföyü, şirketlerden olan alacakların yer aldığı ve kurumsal KOBİ (SME-C , SME-Corporate) ve KOBİ dışı şirketler (NSC, Non-SME Corporate) olarak iki alt portföyden oluşan portföydür. Bu çerçevede bu portföy içerisinde yer alan korumasız (teminat veya garanti bulunmayan) alacaklar CA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Grafik 3 ve Grafik 4). Ancak CA kapsamında kabul edilen teminatların (Hazine veya banka menkul kıymetleri/garantileri, vd.) alınmış olması durumunda bu alacakların korumalı kısımlarının daha düşük risk ağırlıklarına tabi olması mümkündür. Bu çerçevede portföyün kredi kalitesi dağılımı CA kapsamında incelendiğinde NSC alt portföyündeki alacakların yaklaşık %60'ı, SME-C alt portföyündeki alacakların ise yaklaşık %40'ı %100'den daha düşük bir risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Şirketler portföyünün kredi kalitesi dağılımı SA kapsamında incelendiğinde ise hem NSC hem de SME-C alt portföylerindeki alacakların büyük kısmının derecelendirilmemiş alacaklar arasında sınıflandırıldığı görülmektedir. Bu tür alacakların SA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulacağı ve bu alacaklardan korumasız olanların CA kapsamında da aynı risk ağırlığına tabi tutulduğu dikkate alındığında, iki yöntem arasında korumasız alacaklar için önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Ancak SA kapsamında ortaya çıkan değişiklikler önemli ölçüde iki yöntem arasındaki teminat ve garantilerin farklı değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin yabancı para cinsinden Hazine menkul kıymetleri CA kapsamında %0, SA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Benzer şekilde CA kapsamında %20 risk ağırlığına tabi tutulan banka menkul kıymetleri/garantileri, SA kapsamında bankanın derecelendirme notuna göre daha yüksek bir risk ağırlığına tabi tutulabilmektedir. Dolayısıyla SA kapsamında %100'den daha düşük risk ağırlığına tabi olan alacakların toplamı NSC alt portföyünde %10'dan, SME-C alt portföyünde ise %15'den daha düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Şirketler portföyü için CA ve SA yaklaşımları arasındaki farklılardan biri de takipteki alacakların dikkate alınmasıdır. CA içerisinde %100 risk ağırlığına tabi tutulan bu kalemler SA kapsamında prensipte %150 risk ağırlığına tabi tutulmakta ancak ayrılan karşılıkların seviyesine göre %100 veya %50 risk ağırlığına tabi tutulabilmektedir. Takipteki alacaklar kalemleri NSC alt portföyünün %4,0'ını, SME-C alt portföyünün ise %3,4'ünü oluşturmaktadır.

Şirketler portföyü SSA kapsamında %100 sabit risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bu çerçevede, bu portföyde yer alan alacakların korumasız kısımları %100 risk ağırlığına, korumalı kısımları ise (SSA kapsamında kabul edilen teminat ve garantiler ile korunan kısımlar) teminat veya garantinin tabi olduğu risk ağırlığına dahil edilmektedir. Bu çerçevede, hem NSC hem de SME-C alt portföyünde bulunan kredilerin büyük bölümü %100 risk ağırlığına tabi tutulmuş (raporlama açısından %100 RW ile “unrated” kategorileri eşdeğer olarak kullanılmıştır) olup, bu tür alacakların korumalı kısımları ise daha düşük risk ağırlıklarına tabi tutulmuştur.

Şirketler portföyüne ilişkin risk ağırlıklandırılmış tutarlar genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut uygulamada bu portföyün %100 risk ağırlığına tabi tutulması sebebiyle, SA kapsamında %100'den daha düşük risk ağırlığına tabi tutulan alacaklar toplam risk ağırlıklı varlıkları (RAV) azaltmakla birlikte, hem SA hem de SSA kapsamında teminat ve garantilerin

tabi olacakları risk ağırlıklarının CA'dan daha yüksek olması sebebiyle şirketler portföyü için hesaplanan toplam RAV tutarları SA ve SSA yöntemlerinde CA'dan daha yüksek olmaktadır.

3.3.2 Hükümetler Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

Katılımcı bankaların portföy büyüklükleri incelendiğinde hükümetler portföyünün önemli büyüklüklere ulaştığı ve portföyün büyük oranda ülkemiz Hazinesi'ne ait menkul kıymetler ve Hazine garantisine sahip ve Hazine menkul kıymetleri ile teminatlandırılmış alacaklar ile Hazine ile benzer uygulamalara tabi tutulan kamu kurumlarından olan alacaklardan oluştuğu görülmektedir. Bahsi geçen alacaklar, ülkemizin OECD ülkeleri arasında sınıflandırılması sebebiyle CA kapsamında %0 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Grafik 5). Diğer taraftan, portföy içerisinde az da olsa diğer ülkelerden olan alacaklar/menkul kıymetler yer almaktadır. Portföy SA ve SSA kapsamında değerlendirildiğinde ise, ülkelerin bağımsız derecelendirme kuruluşlarından (ECAI) veya ihracat kredi kurumlarından (ECA) aldıkları derecelendirme notları o ülkelere ait risklerin tabi olacakları risk ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu çerçevede örneğin ülkemiz Hazinesi'ne ait riskler, Hazine'nin YP cinsinden mevcut derecelendirme notunun BB- olduğu da dikkate alındığında, %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ancak daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi Basel-II içerisinde ülke denetim otoritesinin tercihinin bırakılan hususlar kapsamında ülkemiz Hazinesi'ne ilişkin TL cinsinden risklerin (dövizde endeksli riskler dahil) %0 risk ağırlığına tabi tutulması hususu (QIS-TR çalışması kapsamında) benimsenmiştir. Bu bağlamda, CA kapsamında %0 risk ağırlığına tabi tutulan TL ve dövizde endeksli Hazine riskleri, SA ve SSA kapsamında da %0 risk ağırlığına tabi tutulmaya devam edilmekte ancak YP riskler, Hazine'nin derecelendirme notu çerçevesinde %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bunun yanında portföyde az da olsa derecelendirilmemiş ve SA ve SSA kapsamında %150 risk ağırlığına tabi alacaklar da (örneğin Eximbank tarafından kullanılan krediler) yer almaktadır.

Hükümetler portföyüne ilişkin risk ağırlıklandırılmış tutarlar genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut uygulamada (CA) %0 risk ağırlığına tabi tutulan ülkemiz Hazinesine ait TL ve dövizde endeksli riskler, SA ve SSA kapsamında yine %0 risk ağırlığına tabi tutulmakta, ancak YP riskler SA ve SSA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Portföyün görece büyüklüğü de dikkate alındığında YP kamu risklerine ilişkin RAV artışı toplamda sermaye yükümlülüğünde önemli düzeyde bir artışa sebep olmaktadır.

3.3.3 Bankalar Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

Bankalar portföyü bankalardan olan alacakların yer aldığı portföydür. Bu portföyde yer alan alacaklar CA kapsamında, karşı tarafın OECD ülkesinde yerleşik olup olmadığına göre %20 veya %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ayrıca, çeşitli gayri nakdi işlemler %50 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Grafik 6).

Söz konusu alacakların SA ve SSA kapsamında risk ağırlıklandırılmasında ise CA'ya göre bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi hiç şüphesiz, SA'da kullanılacak risk ağırlıklarının karşı taraf bankanın derecelendirme notuna göre, SSA'da kullanılacak risk ağırlıklarının ise karşı taraf bankanın yerleşik olduğu ülkenin ECA derecelendirme notuna göre belirlenmesidir. Risk ağırlıklarının belirlenmesi temelde bu prensip çerçevesinde gerçekleştirilmekle birlikte, Basel-II'de ülke denetim otoritesi tercihinin bırakılan hususlar kapsamında, QIS-TR çalışmasında, katılımcı bankaların ülkemiz bankalarından olan orijinal vadesi 3 aydan kısa TL cinsinden alacaklarının %20 risk ağırlığına tabi tutulacağı hususu

benimsenmiştir. YP alacaklar veya 3 aydan daha uzun vadeli alacaklar ise yine derecelendirme notları dikkate alınarak ağırlıklandırılmaktadır. Bu çerçevede, bankalar portföyünde yer alan alacaklardan bir kısmı bahsi geçen avantajlı uygulamadan yararlanırken, kalan kısım ise derecelendirme notları dikkate alınarak ağırlıklandırılmakta ve derecelendirilmemiş bankalar ile derecelendirme notu kötü olan bankalardan olan alacaklar daha yüksek risk ağırlıklarına tabi tutulmaktadır. Diğer taraftan, şirketler portföyü için geçerli olan teminat ve garantilerin tabi olacağı risk ağırlığının artması hususu bankalar portföyü için de geçerlidir.

Bankalar portföyüne ilişkin risk ağırlıklandırılmış tutarlar genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut uygulamada (CA) genel olarak %20 risk ağırlığına tabi tutulan ülkemiz ve diğer OECD ülkeleri bankalarından olan alacaklar, SA ve SSA kapsamında prensip olarak derecelendirme notu dikkate alınarak ağırlıklandırılmaktadır. Bu konuda, belirli riskler için %20 risk ağırlığı kullanılmasına imkan tanıyan bir avantajlı uygulama bulunmakla birlikte, bu kapsamda değerlendirilebilecek alacakların sınırlı olması sebebiyle, portföye ilişkin toplam RAV'da ve dolayısıyla sermaye yükümlülüğünde artışlar ortaya çıkmaktadır.

3.3.4 Perakende Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

Perakende portföyü gerçek kişilerden ve KOBİ'lerden¹⁰ olan alacakların yer aldığı ve ikamet amaçlı gayrimenkul kredileri (RM, Residential Mortgages), diğer perakende (NMR, Non-mortgage retail) ve perakende KOBİ (SME-R, SME-Retail) olarak üç alt portföyden oluşan portföydür. RM alt portföyüne dahil krediler CA kapsamında %50 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Grafik 7). SA ve SSA kapsamında ise söz konusu krediler için kullanılan risk ağırlığı %35'dir. Risk ağırlıklı varlıklar (RAV) tutarında %30'luk bir azalma doğuran bu değişiklik RM alt portföyü için asgari sermaye yükümlülüğünde önemli düzeyde bir azalmayı sağlamaktadır.

NMR alt portföyü incelendiğinde ise bu alt portföye dahil kredilerin CA kapsamında %100 veya %50 risk ağırlığına tabi tutulduğu görülmektedir (Grafik 8). Söz konusu alacaklar SA ve SSA kapsamında ise büyük oranda, perakende riskler için belirlenen standart %75'lik risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Bunun yanında bu alacaklara ilişkin alınan teminat veya garantilerin tabi olduğu risk ağırlığının %75'den daha az olması durumunda kredilerin korumalı kısımları söz konusu risk ağırlıklarına tabi tutulmaktadır.

SME-R alt portföyüne dahil kredilerin ise CA kapsamında %50 ve %100 risk ağırlığına tabi olduğu görülmektedir (Grafik 9). Bu portföyde çeşitli gayri nakdi krediler %50 risk ağırlığına tabi tutulurken, nakdi krediler genelde %100 risk ağırlığında yer almaktadır. SA ve SSA yaklaşımlarında ise söz konusu kredilerin büyük çoğunluğu, perakende riskler için belirlenen standart %75'lik risk ağırlığına tabi tutulmaktadır.

Perakende portföyüne ilişkin risk ağırlıklandırılmış tutarlar genel olarak değerlendirildiğinde, mevcut uygulamada (CA) genel olarak %50 ve %100 risk ağırlığına tabi tutulan riskler, SA ve SSA kapsamında %75 ve (RM alt portföyü için) %35 risk ağırlığına tabi tutulmakta ayrıca söz konusu risklere yönelik alınan teminat ve garantiler sebebiyle risk ağırlığı daha düşük seviyelere de inebilmektedir. Bu sebeple, perakende portföyüne dahil RM, NRM ve SME-R alt portföylerine ilişkin RAV azalışları toplamda sermaye yükümlülüğünde önemli düzeyde azalışlara sebep olmaktadır.

¹⁰ QIS kapsamında kullanılan KOBİ kriteri, Basel Komitesi tarafından, cirosu 50 milyon €'dan az olan şirketler olarak belirlenmiştir.

3.3.5 Ticari Portföy Kredi Kalitesi Dağılımı

QIS-TR çalışmasında ticari portföy olarak tanımlanan portföy iki temel alt portföyden oluşmaktadır. Bunlardan ilki repo, ters repo ve menkul kıymet ödünç işlemleri ile tezgah üstü türev işlemlerin yer aldığı ve bu işlemler için karşı taraf kredi riskinin hesaplandığı kısımdır. Bu kısımda, repo benzeri işlemler için hesaplanan karşı taraf riski mevcut mevzuatımızda yer almamakta olup Basel-II kapsamında yeni eklenen bir yükümlülüktür. Türevler için ise mevcut mevzuatımızda karşı taraf kredi riski yükümlülüğü bulunmaktadır. Ticari portföy kapsamında değerlendirilen ikinci kısım ise piyasa riski kapsamında hesaplanan spesifik riskin raporlandığı kısımdır. Diğer taraftan, ticari portföy portföyüne dahil pozisyonlar için hesaplanan genel piyasa riski Basel-II’de değişikliğe uğramadığı için bu yükümlülükler CA, SA ve SSA kapsamında aynı kalmaktadır.

Repo benzeri işlemler ve tezgah üstü türev işlemler için kredi kalitesi dağılımındaki değişiklikler incelendiğinde bu değişikliklerin üç temel nedenden kaynaklandığı görülmektedir (Grafik 10). İlk olarak repo benzeri işlemler için mevcut mevzuatımızda yer almayan karşı taraf kredi riski Basel-II ile birlikte hesaplanmaya başlanmıştır. İkinci olarak tezgah üstü türev işlemler için kullanılan yöntemler CA ile SA ve SSA arasında farklılık arz etmektedir. Türevler için CA kapsamında Basel-I’de yer alan “original exposure method” kullanılırken, SA ve SSA kapsamında ise yine Basel-I içerisinde yer alan “current exposure method” yöntemi kullanılmaktadır. Bu metotlardan birincisinde karşı taraf kredi riski türev işlemlerin nominal tutarları üzerinden hesaplanırken, ikincisinde ise türev işlemler için yenileme maliyeti hesaplanmakta ve bu tutara ilave artış faktörleri eklenmektedir. Yöntemler arasındaki farklılıkların bir diğer nedeni ise, diğer portföyler için de geçerli olan, teminatların tabi olacakları risk ağırlıklarında ortaya çıkan değişikliklerdir.

Alt portföylerde ortaya çıkan değişiklikler yukarıda açıklanan nedenler ışığında değerlendirildiğinde, repo benzeri işlemler ile türev işlemlerde portföyün yaklaşık %20’sinin SA ve SSA kapsamında decelendirilmemiş alacaklar kategorisinde sınıflandığı ve dolayısıyla %100 risk ağırlığına tabi olduğu, diğer alacaklar için de teminatlardan kaynaklanan risk ağırlıklı varlık artışları gözlenmektedir. Spesifik riskte ise YP cinsinden kamu kağıtlarının CA kapsamında %0, SA ve SSA kapsamında ise %100 risk ağırlığına tabi tutulması, bu alt portföye ilişkin risk ağırlıklı varlıklar toplamını önemli ölçüde artırmıştır. Spesifik riske tabi kalemler içerisinde yer alan Hazine menkul kıymetlerinden TL ve dövize endeksli olanlar ise, ulusal uygulama tercihleri kapsamında, SA ve SSA’da %0 sermaye yükümlülüğüne tabi tutulmakta ve dolayısıyla her hangi bir sermaye yükümlülüğü artışı doğurmamaktadır.

Ticari portföye ilişkin risk ağırlıklandırılmış tutarlar genel olarak değerlendirildiğinde, portföyün risk ağırlıklı varlıklarındaki artışın temel olarak YP kamu menkul kıymetlerine ilişkin spesifik risk yükümlülüğündeki artıştan kaynaklandığı görülmektedir (Grafik 11). Bu çerçevede, portföye ilişkin RAV artışları toplamda sermaye yükümlülüğünde önemli düzeyde artışlara sebep olmaktadır.

3.3.6 Hisse Senedi Yatırımları ve İştirakler Portföyleri Kredi Kalitesi Dağılımı

Ortaklık paylarına yapılan yatırımların yer aldığı hisse senedi yatırımları ve iştirakler portföylerine ilişkin hükümler Basel-II kapsamında oldukça sınırlı düzeyde değişikliğe uğramıştır. Bu çerçevede, sermayeden indirim kalemi yapılmayan ortaklık payları her üç yöntemde de (CA, SA, SSA) %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. Ancak bu kapsamda değişikliğe uğrayan husus, mali olmayan iştiraklere yapılan yatırımların mevcut uygulamada %100 risk ağırlığına tabi tutulmasına karşın, Basel-II’de bu yatırımlardan her bir iştirake yapılan yatırımın sermayenin %15’ini aşan kısmı ve toplamda da bu tür yatırımlar toplamının

sermayenin %60'ını aşan kısmının sermayeden indirim kalemi yapılmasıdır. Sermaye yeterliliği rasyosunun asgari %8 olması gerektiği dikkate alındığında, sermayeden indirim konu olan tutarlar, %1250 risk ağırlığı ile aynı sermaye yükümlülüğünü doğurmaktadır. Bu çerçevede CA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi iken SA ve SSA kapsamında (açıklanan sebep ile) %1250 risk ağırlığına tabi tutulan yatırımlar dolayısıyla iştirakler portföyünde RAV ve dolayısıyla sermaye yükümlülüğü artışı görülmektedir (Grafik 12 ve Grafik 13).

3.4 Brüt Gelir Dağılımları

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı gibi, operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında temel gösterge olarak kullanılan brüt gelir tutarları, temel olarak net kar hesaplamasından olağanüstü kar/zararlar ile takipteki alacaklar özel karşılıklarının hariç tutulması yoluyla hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, QIS-TR çalışmasında operasyonel risk sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında kullanılan Aralık 2002 ve Haziran 2003 dönemi brüt gelir tutarları, faaliyet kolları bazında Grafik 14'te yer almaktadır. Grafikte Haziran 2003 dönemi brüt gelir tutarları iki ile çarpılarak yıllık düzeye getirilmiştir. Grafikten de görüleceği üzere, katılımcı bankaların toplam brüt gelir tutarı iki dönem arasında %12 artmıştır. Diğer taraftan, brüt gelir faaliyet kolları bazında incelendiğinde, alım-satım işlemleri faaliyet kolunda ciddi bir düşüş, buna karşın perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kollarında ise önemli artışlar görülmektedir. Bilindiği üzere söz konusu üç faaliyet kolu aktiften pay alan faaliyet kollarıdır; diğer faaliyet kolları aktifte herhangi bir plasmanı içermemekte olup, sadece çeşitli hizmetlerin sunulmasından elde edilen gelirlerin sınıflandırıldığı faaliyet kollarıdır. Söz konusu üç faaliyet koluna ait brüt gelir tutarlarındaki değişiklikler temelde iki nedene dayanmaktadır. İlk olarak iki dönem arasında mevduata ödenen faizler azalmıştır ve kurlarda yaşanan düşüş sebebiyle önemli düzeyde kambiyo karları ortaya çıkmıştır. Aktiften pay alan faaliyet kolları için bir gider konumunda olan mevduat maliyetindeki azalmalar ile bir gelir konumunda olan değerlemeden kaynaklanan kambiyo karlarındaki artış, bu faaliyet kolları için hesaplanan brüt gelir tutarlarını artırmaktadır. Bu artış her bir faaliyet koluna aktifteki payları oranında yansıtıldığı için en büyük payı alım-satım işlemleri ve kurumsal bankacılık faaliyet kolları almaktadır. Kredilerden alınan faizlerde önemli düzeyde bir değişikliğin olmadığı da dikkate alındığında, maliyetlerdeki bu düşüş perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kollarında brüt gelir artışına sebep olmaktadır.

Brüt gelir dağılımında önemli değişikliklere sebep olan bir diğer husus da alım-satım amaçlı menkul kıymetlerden alınan faizlerdeki düşüşlerin iki dönem arasında değişmesidir. Brüt gelir tutarları birer akım değişken olduğu için bu tutarların hesaplanmasında ilgili yılın başından itibaren ortaya çıkan gelir ve gider kalemleri dikkate alınmaktadır. Bu çerçevede, Aralık 2002 dönemine ait brüt gelirin hesaplanmasında dikkate alınan Ocak-Aralık 2002 dönemi içerisinde faizlerde önemli düzeylerde düşüşler olmasına karşın, Haziran 2003 dönemine ait brüt gelirin hesaplanmasında dikkate alınan Ocak-Haziran 2003 dönemi içerisindeki faiz düşüşlerinin sınırlı kalması¹¹, iki brüt gelir arasında önemli farklılıklara sebep olmaktadır. Söz konusu faiz gelirinin alım-satım işlemleri faaliyet kolu içerisinde sınıflandırıldığı dikkate alındığında, giderlerdeki düşüşün ötesindeki gelir azalması bu faaliyet koluna ilişkin brüt gelirin azalması sonucunu doğurmaktadır.

¹¹ Örneğin ikinci el DİBS faiz oranları 2002 yılı başı için %67,7, 2002 yılı sonu için %50,4, Haziran 2003 sonu itibarıyla ise %48,0 olarak gerçekleşmiştir. Örnek olarak 100 YTL nominal değerli, iskontolu ve bir yıl vadeli bir DİBS için söz konusu faizler üzerinden hesaplanan fiyatlar 2002 yılı başı için 59,6 YTL ve 2002 yılı sonu için 66,5 YTL iken Haziran 2003 sonu için 67,6 YTL olmaktadır.

Faaliyet kollarına ilişkin brüt gelir değişimleri birlikte değerlendirildiğinde, toplam brüt gelirin Haziran 2003 döneminde Aralık 2002 dönemine göre artmış olması, Temel Gösterge Yaklaşımı çerçevesinde, sadece Aralık 2002 dönemi verileri için hesaplanan sermaye yükümlülüğünün sadece Haziran 2003 dönemi için hesaplanandan daha düşük olacağını göstermektedir. Diğer taraftan, Standart Yaklaşım kapsamında, brüt gelir tutarlarının %18 beta katsayısına sahip faaliyet kollarından %15 ve %12 beta katsayısına sahip faaliyet kollarına doğru kayması tersine bir etki doğurmakta iken toplam brüt gelir artışı benzer bir etki doğurmaktadır.

Diğer taraftan, Alternatif Standart Yaklaşım (ASA) için hesaplamada önem arz eden bir diğer gösterge de perakende bankacılık ve kurumsal bankacılık faaliyet kollarına ilişkin aktif büyüklüğüdür. Söz konusu tutarlar iki dönem için incelendiğinde perakende bankacılık için %15 oranında arttığı, kurumsal bankacılık için ise %7 oranında azaldığı görülmektedir. Bu husus, ASA kapsamında, sadece Haziran 2003 dönemi için hesaplanan sermaye yükümlülüklerinin sadece Aralık 2002 için hesaplanan sermaye yükümlülükleri ile kıyaslandığında, perakende bankacılık için artması, kurumsal bankacılık için ise azalması sonucunu doğurmaktadır.

3.5 Sermaye Yükümlülükleri ve Sermaye Yeterliliği Rasyosu

3.5.1 RAV Artışları

Bu bölümde, daha önceki bölümde kredi kalitesi dağılımlarındaki değişikliklere yönelik yapılan açıklamalar çerçevesinde, her bir portföyün RAV toplamındaki değişimler incelenecektir. Değişimler retail portföyü için RAV azalışı şeklinde olurken diğer portföyler için RAV artışı şeklinde olmaktadır (Grafik 15).

Portföyler içerisinde en fazla RAV artışı, YP cinsinden kamu kağıtlarının SA ve SSA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmasına paralel olarak, kamu kağıtlarının yer aldığı hükümetler ve ticari portföyde ortaya çıkmaktadır. Bu portföylere ilişkin RAV tutarları incelendiğinde, SA ve SSA kapsamında benzer oranda artışın gerçekleştiği ve RAV tutarlarının CA kapsamında hesaplanan tutarlara kıyasla, hükümetler portföyü için yaklaşık 9 kat, ticari portföy için ise yaklaşık 2,5 kat arttığı görülmektedir. Artışların hükümetler portföyünde, ticari portföye göre oldukça yüksek olmasının sebebi, ticari portföy içerisinde kamu menkul kıymetleri dışındaki işlemlerden (özellikle türev işlemler) kaynaklanan RAV tutarlarının da yer almasıdır.

NSC ve SME-C alt portföylerinde oluşan şirketler portföyü için RAV toplamı SA ve SSA kapsamında artmaktadır. Bu artış temelde alacaklar için alınmış olan teminat ve garantilerin tabi olacakları risk ağırlıklarının CA'ya oranla SA ve SSA'da artmış olmasından ve yine benzer şekilde takipteki alacakların SA ve SSA kapsamında daha yüksek risk ağırlığına tabi tutulabilmesinden kaynaklanmaktadır. Portföyde yer alan kredilerin korumasız kısımları ise CA ve SSA kapsamında %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır. SA kapsamında ise korumasız kısımlar karşı tarafın derecelendirme notu dikkate alınarak ağırlıklandırılmakta ve portföyün tamamına yakınının derecelendirilmemiş kredilerden oluşması sebebiyle bu krediler %100 risk ağırlığına tabi olmaktadır. Bu çerçevede, SA kapsamında şirketler portföyündeki RAV artışları NSC alt portföyü için %23,7, SME-C alt portföyü için ise %34,5 olarak gerçekleşmiştir. Aynı artışlar SSA kapsamında sırasıyla %24,5 ve %34,6 olarak gerçekleşmiştir. Artışların SME-C alt portföyünde daha fazla olmasının, yukarıda açıklanan

özelliklerin bu alt portföyde daha baskın olarak yer almasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bankalar portföyü için hesaplanan RAV tutarları SA ve SSA kapsamında yaklaşık %30 oranında (SA için %32,0 ve SSA için %28,9) artmaktadır. Bu artışta bankaların tabi olacakları risk ağırlıklarının derecelendirme notuna göre belirlenmesi ve teminat ve garantilerin tabi olacakları risk ağırlıklarının artması etkili olmaktadır. Ayrıca, bankalar portföyündeki alacaklar SA kapsamında bankaların, SSA kapsamında ise bankaların yerleşik oldukları ülkelerin derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Bu çerçevede, SSA kapsamında ülkemiz bankaları için uygulanacak standart risk ağırlığı %100 olmaktadır¹². Bankalar portföyünde yer alan alacakların önemli bir kısmının derecelendirme notunun %100'e karşılık gelmesi veya derecelendirilmemiş olmaları dolayısıyla, SA ve SSA yaklaşımları arasında önemli bir farklılık ortaya çıkmamaktadır. Ayrıca portföyde yer alan bazı alacakların derecelendirme notunun %150 risk ağırlığına karşılık gelmesi sebebiyle SA kapsamında hesaplanan sermaye yükümlülükleri SSA kapsamında hesaplanandan fazla olmaktadır.

Perakende portföyü RAV azalışlarının olduğu tek portföydür. Bu portföyde yer alan alacaklar mevcut uygulamada (CA) genel olarak %50 ve %100 risk ağırlığına tabi tutulmakta iken, SA ve SSA kapsamında %75 ve (RM alt portföyü için) %35 risk ağırlığına tabi tutulmakta ayrıca söz konusu risklere yönelik alınan teminat ve garantiler sebebiyle risk ağırlığı daha düşük seviyelere de inebilmektedir. Bu çerçevede, RM alt portföyünde yaklaşık %33 (SA için %32,5, SSA için %32,6), NMR alt portföyünde ise yaklaşık %17'lik (SA için %16,6, SSA için %17,5) RAV azalışı ortaya çıkmaktadır. SME-R alt portföyünde ise toplam RAV yaklaşık olarak aynı kalmıştır.

Hisse senedi yatırımları ve iştirakler portföylerine ilişkin RAV tutarları incelendiğinde, hisse senedi yatırımları portföyünün SA ve SSA kapsamında herhangi bir değişikliğe uğramadığı, iştirakler portföyüne ilişkin RAV tutarının ise her iki yaklaşımda da %7 oranında arttığı görülmektedir. Bu artışta ticari şirketlere yapılan ortaklık payı yatırımlarının belirli limitleri aşan kısımlarının SA ve SSA kapsamında sermayeden indirim kalemi¹³ yapılması etkili olmuştur.

3.5.2 Portföylerin Toplam RAV Artışına Katkıları

Bu bölümde her bir portföyün, toplam RAV artışına katkısı incelenmektedir. Bu amaçla bir önceki bölümde incelenen her bir portföyün RAV artışları, o portföye ait CA kapsamında hesaplanan RAV'nın CA kapsamında hesaplanan toplam RAV'ya oranı ile çarpılması suretiyle o portföye ait katkılar hesaplanmaktadır. Söz konusu hesaplamanın nasıl yapıldığı Tablo 12'de gösterilmektedir. Katkı hesaplamaları hem portföyün tüm portföyler içerisindeki oransal payını hem de portföyün RAV artışını dikkate aldığı için, farklı büyüklükteki portföylerin nihai etkilerinin daha iyi değerlendirilmesi imkanını vermektedir. Ayrıca her bir portföye ilişkin katkıların toplanması suretiyle, tüm portföyler için RAV'nın ne kadar arttığı elde edilebilmektedir.

¹² Kısa vadeli TL alacaklar için var olan avantajlı uygulama hariç.

¹³ Sermaye yeterliliği rasyosu açısından, bir kalemin sermayeden indirim kalemi yapılması, $(1 / \%8 =) \%1250$ risk ağırlığına tabi tutulması ile aynı etkiyi yapmaktadır.

Tablo 12: Portföy Katkıları Hesaplama Yöntemi

Portföy	CA %RAV	RAV % Artış (SA veya SSA)	Yeni RAV / CA RAV Toplamı (SA veya SSA)	Katkı (SA veya SSA)
P ₁	a ₁	Δ ₁	a ₁ x (1 + Δ ₁)	K ₁ = a ₁ x Δ ₁
P ₂	a ₂	Δ ₂	a ₂ x (1 + Δ ₂)	K ₂ = a ₂ x Δ ₂
..
..
..
..
TOPLAM	∑a _i = %100	∑(a _i x Δ _i)	∑ [a _i x (1 + Δ _i)]	K = ∑(a _i x Δ _i)

Daha önceki bölümlerde her bir portföye ilişkin RAV artışları incelenmişti. Ancak, toplam RAV içerisindeki görece payı düşük olan portföylerde ortaya çıkan yüksek RAV artışları daha düşük katılara sebep olabilecek iken, görece payı yüksek olan portföylerde ortaya çıkan düşük RAV artışları daha yüksek katılara sebep olabilecektir. Bu çerçevede, SA ve SSA kapsamında her bir alt portföy için hesaplanmış katkı tutarları Tablo 13 ve Grafik 16'da yer almaktadır.

Tablo 13: Portföylerin RAV Artışına Katkıları

Portföyler	SA	SSA
KOBİ Dışı Şirketler	4,6	4,7
Kurumsal KOBİ	2,7	2,7
Hükümetler	11,8	11,8
Bankalar	1,6	1,5
İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri	-0,2	-0,2
Diğer Perakende	-2,2	-2,4
Perakende KOBİ	-0,1	0,0
Ticari Portföy	22,0	21,9
Hisse Senedi Yatırımları	0,0	0,0
İştirakler	2,6	2,6
Operasyonel Risk	13,9	12,4
TOPLAM	56,7	55,1

Katkılar incelendiğinde, en fazla katkıların ticari portföy ve hükümetler portföylerinde gerçekleştiği görülmektedir (SA için %22,0 ve %11,8; SSA için %21,9 ve %11,8). Hükümetler portföyündeki RAV artışı ticari portföydekine göre yüksek olmakla birlikte CA kapsamında hükümetler portföyünün RAV tutarının ticari portföy için hesaplanan RAV tutarından daha az olması sebebiyle ticari portföy için daha yüksek katkı oranları hesaplanmıştır. Katkı oranı yüksek olan bir diğer kısım ise operasyonel risk sermaye yükümlülüğüdür. CA kapsamında her hangi bir RAV tutarı doğurmayan operasyonel riskler, SA kapsamında %13,9, SSA kapsamında ise %12,4 katkı oranlarına sahiptir. Diğer portföylere ait katkı oranları ise portföylerin CA kapsamında hesaplanan RAV tutarlarının düşük olması sebebiyle, görece olarak düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Yaklaşık %30 civarında bir RAV artışının gerçekleştiği şirketler portföyüne (NSC ve SME-C) ilişkin katkılar SA %4,6 ve %2,7, SSA için ise %4,7 ve %2,7 seviyesinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde bankalar portföyü için hesaplanan katkılar SA kapsamında %1,6, SSA kapsamında %1,5 seviyesindedir. RAV azalışının olduğu perakende portföylerinde ise (RM, NMR, SME-R) SA kapsamında -%0,2, -%2,2 ve -%0,1 seviyesinde, SSA kapsamında ise -%0,2, -%2,4 ve %0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Son olarak hisse senedi yatırımları portföyünde

RAV değışikliği olmadığı için katkı %0 seviyesinde iken, iştirakler portföyünde ise SA ve SSA kapsamında %2,6 seviyesinde bir katkı oranı elde edilmiştir.

Tüm portföyler için toplam katkılar incelendiğinde ise bu oranın SA kapsamında %56,7 ve SSA kapsamında ise %55,1 seviyesinde gerçekleştiği görölmektedir. Bu sonuç, toplam RAV tutarlarının ve dolayısıyla sermaye yükümlölüklerinde yarıdan fazla bir artışın gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Bu bilgiler çerçevesinde her bir portföyün CA, SA ve SSA kapsamında hesaplanan RAV tutarları ile bu tutarların toplam içerisindeki oransal payları Grafik 17 ve Grafik 18’de sunulmuştur.

3.5.3 Sermaye Yeterliliği

Bu bölümde, daha önceki bölümlerde incelenen RAV artışlarının sermaye yeterliliği rasyosuna nasıl etki ettiği incelenecektir. Önceki bölümlerde incelenen RAV artışlarının/azalışlarının büyük bir kısmı sermaye yeterliliği rasyosunun paydasında yer alan toplam risk ağırlıklı varlıklar kaleminde değışikliğe sebep olurken, sınırlı bir bölümü de rasyonun payında yer alan sermaye tutarının değışmesine sebep olmaktadır¹⁴. Bu çerçevede, sonuçlar incelendiğinde, rasyonun payında yer alan sermaye tutarının CA kapsamında 25.128 trilyon TL, SA ve SSA kapsamında ise 25.039 trilyon TL olarak gerçekleştiği görölmektedir (Grafik 19). Benzer şekilde rasyonun paydasını oluşturan risk ağırlıklı varlıklar toplamı CA kapsamında 87.124 trilyon TL iken, SA kapsamında 148.425 trilyon TL’ye (artış %70,3), SSA kapsamında da 146.638 trilyon TL’ye (artış %68,3) ulaşmaktadır. Katılımcı bankalar için %28,8 olan toplulaştırılmış sermaye yeterliliği rasyosu ise SA kapsamında %16,9, SSA kapsamında da %17,1 olarak gerçekleşmiştir. Rasyonun %8’in üzerinde gerçekleşmiş olması, sektörde mevcut konsolide sermaye tutarının SA ve SSA kapsamında hesaplanan sermaye yükümlölüklerini karşılayacak seviyede olduğunu, dolayısıyla sektörün genelinde ilave sermaye ihtiyacının ortaya çıkmadığını göstermektedir. Sonuçlar banka bazında değerlendirildiğinde ise genelden az da olsa farklı sonuçlara ulaşılabilmektedir. Diğer taraftan, katılımcı bankaların sermaye yeterliliği rasyoları ortalamalarını, ihtiyari olarak, %28,8 seviyesinde tutmaları için SA kapsamında 17.707 trilyon TL, SSA kapsamında ise 17.193 trilyon TL sermaye artırımında bulunmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan, portföylerin yaklaşık olarak sermaye yeterliliği oranında ne düzeyde bir değışime sebep olduğu Tablo 14’te gösterilmektedir.

¹⁴ Daha önceki bölümlerde RAV değışiklikleri incelenen portföylerden biri de iştirakler portföyüdür ve bu portföy içerisinde sermayeden indirim kalemi olan ortaklık payları da, %1250 ile çarpılmak suretiyle, RAV eşdeğerleri üzrinden hesaplamlara dahil edilmiştir.

Tablo 14: Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri

AŞAMALAR	ETKİLER			
Katılımcı Bankaların Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Hesaplanan SYR Oranı	28,8%			
	SA	SSA	Her Aşamada Oluşan Fark (puan)	
			SA	SSA
Hükümet Portföyü ve Ticari Portföy	20,1%	20,2%	-8,7%	-8,7%
Şirketler Portföyü	18,9%	18,9%	-1,2%	-1,3%
Bankalar Portföyü	18,6%	18,7%	-0,3%	-0,2%
Perakende Portföyü	19,0%	19,1%	0,4%	0,4%
İştirakler Portföyü	18,9%	18,9%	-0,2%	-0,2%
Operasyonel Risk	16,9%	17,1%	-2,0%	-1,8%
Basel-II Kapsamında Hesaplanan SYR	16,9%	17,1%		

Hükümet portföyü ve ticari portföyden kaynaklanan SYR azalışı temel olarak YP kamu menkul kıymetlerinin, ülkemizin derecelendirme notuna bağlı olarak, %100 risk ağırlığına tabi olmasından; şirketler portföyünden kaynaklanan azalış özellikle teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; bankalar portföyünden kaynaklanan azalış risk ağırlıklarının derecelendirme notuna tabi tutulmasından ve teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; perakende portföyünden kaynaklanan artış bu portföydeki ikamet amaçlı gayrimenkul kredilerinin risk ağırlığının %35'e ve diğer perakende kredilerin risk ağırlığının da %75'e düşürülmüş olmasından; iştirakler portföyünden kaynaklanan azalış mali olmayan iştiraklerin belirlenen limitleri aşan kısımlarının sermayeden indirim kalemi yapılmasından; operasyonel riskten kaynaklanan artış da bu yükümlülüğün yeni eklenmesinden kaynaklanmaktadır.

4 SENARYO ANALİZLERİ

QIS-TR çalışması Basel-II'nin muhtemel etkilerini statik bir portföy için ölçen bir çalışmadır. Bu sebeple, ileride Basel-II'nin ülkemizde veya diğer ülkelerde uygulanması durumunda bankaların portföy tercihlerinde ortaya çıkabilecek etkileri veya diğer sebepler dolayısıyla (makroekonomik gelişmeler, mevzuat değişikliği, tüketici taleplerindeki değişiklikler, vb) portföylerde meydana gelebilecek muhtemel değişiklikleri dikkate almamaktadır. Çalışmanın bu eksikliğini giderilebilmesi amacıyla ileriye yönelik çeşitli senaryolar altında sermaye yeterliliklerinin nasıl değişebileceği analiz edilmiştir. Senaryo analizlerinin sonuçları Tablo 15'te yer almaktadır. QIS-TR çalışması ile Basel-II'nin uygulanması ile birlikte sermaye yeterliliklerinin CA ile SA (veya SSA) yaklaşımları arasında nasıl değişeceği incelenmiştir. Yapılan senaryo analizleri ise, çeşitli senaryolar altında, SA kapsamında hesaplanan sermaye yeterliliklerinin nasıl değişebileceği analiz edilmektedir.

Analizler dört temel grupta yapılmıştır. İlk grupta portföylere ilişkin büyüme senaryoları yer almaktadır. Bu senaryolarda, her bir portföyün %10 oranında büyüdüğü varsayılmış ve analize konu olan portföy dışındaki portföylerin risk ağırlıklı varlıklar toplamının değişmediği varsayılmıştır. Ayrıca analizde, büyüme gösteren portföyün risk ağırlıklı varlıklar toplamının da aynı oranda büyüdüğü (yani portföyün kredi kalitesi dağılımının değişmediği) ve portföydeki büyümenin yabancı kaynaklar ile fonlandığı (sermaye artışı olmadığı) varsayılmıştır. Büyüme senaryoları sonuçları incelendiğinde, tüm portföylerde (iştirakler ve operasyonel risk hariç) %10'luk bir büyümenin yaşandığı bir durumda (bu durum sektörün %10 büyüdüğü bir senaryo olarak da dikkate alınabilir) sermaye yeterliliğinin CA kapsamında 2,19 puan SA kapsamında ise 1,24 puan düştüğü görülmektedir. Diğer taraftan portföyler bazında münferit artış senaryoları incelendiğinde SA kapsamında hesaplanan sermaye yeterliliği oranında en fazla azalışın şirketler (NSC ve SME-C) portföyü için, daha sonra da ticari portföy için hesaplandığı görülmektedir. SA kapsamında hesaplanan toplam RAV tutarlarının %21,9'unun şirketler portföyüne, %19,7'sinin de ticari portföye ait olması söz konusu yüksek düşüslere sebep olmaktadır. Portföylere ilişkin artış senaryolarının SA kapsamındaki sermaye yeterliliği rasyolarında sebep olduğu azalma sırasıyla şirketler portföyü için 0,43, hükümetler portföyü için 0,17, ticari portföy için 0,39, bankalar portföyü için 0,09 ve perakende portföy (RM, NMR ve SME-R) için de 0,23 puandır. Şirketler ve perakende portföylerinde yer alan KOBİ alacaklarının (SME-C ve SME-R) %10 arttığı senaryo için ise sermaye yeterliliği oranı 0,22 puan azalmaktadır.

QIS-TR çalışması sonuçlarına göre bankaların sermaye yeterliliklerindeki azalmanın temel sebebi YP kamu menkul kıymetleridir. Bu sebeple senaryo analizleri kapsamında incelenecek ikinci grup senaryoda, diğer portföyler sabit iken YP kamu menkul kıymetlerinin arttığı ve portföydeki büyümenin yabancı kaynaklar ile fonlandığı (sermaye artışı olmadığı) varsayılmıştır. Söz konusu kıymetlere yönelik senaryo sonuçları incelendiğinde bu kıymetlerdeki %10'luk bir artışın SA kapsamında hesaplanan sermaye yeterliliği oranında 0,34 puanlık, %20'lik bir artışın 0,66 puanlık ve %50'lik bir artışın da 1,56 puanlık bir azalışa sebep olduğu görülmektedir.

Tablo 15: Sermaye Yeterliliği Rasyosuna İlişkin Senaryo Analizleri

		SENARYOLAR							TEMEL BÜYÜKLÜKLER VE SYR						
		Özkaynaklar (CA) (trilyon TL)	Özkaynaklar (SA) (trilyon TL)	RAV (CA) (trl. TL)	RAV (SA) (trl.TL)	SYR-CA (%)	SYR-SA (%)	Özkaynaklar (CA) (trilyon TL)	Özkaynaklar (SA) (trilyon TL)	RAV (CA) (trl. TL)	RAV (SA) (trl.TL)	SYR-CA (%)	SYR-SA (%)		
1	Mevcut Durum	25.128	25.039	87.126	148.425	28,8420	16,8699								
Portföy Değişikliği Senaryoları															
2	Şirketler Portföyünde %10 Büyüme	25.128	25.039	90.198	152.325	27,8590	16,4380								
3	Hükümetler Portföyünde %10 Büyüme	25.128	25.039	87.277	149.920	28,7915	16,7017								
4	Ticari Portföyde %10 Büyüme	25.128	25.039	88.138	151.942	28,5100	16,4794								
5	Bankalar Portföyünde %10 Büyüme	25.128	25.039	87.695	149.180	28,6540	16,7845								
6	Perakende Portföyünde %10 Büyüme	25.128	25.039	89.455	150.475	28,0902	16,6401								
7	KOBİ Portföylerinde (SME-C ve SME-R) %10 Büyüme	25.128	25.039	88.761	150.361	28,3099	16,6527								
8	Tüm Portföylerde (İştirakler ve Op.Risk Hariç) %10 Büyüme	25.128	25.039	94.289	160.160	26,6502	15,6339								
YP Kamu Menkul Kıymetlerinde Artış Senaryoları															
9	YP Kamu Menkul Kıymetlerinde %10 Artış	25.128	25.039	87.124	151.453	28,8420	16,5326								
10	YP Kamu Menkul Kıymetlerinde %20 Artış	25.128	25.039	87.124	154.481	28,8420	16,2086								
11	YP Kamu Menkul Kıymetlerinde %50 Artış	25.128	25.039	87.124	163.564	28,8420	15,3085								
Ülkemiz Hazinesine Ait YP Derecelendirme Notuna İlişkin Senaryolar															
12	YP Derecelendirme Notunun BB veya BB+ Olması	25.128	25.039	87.124	148.425	28,8420	16,8699								
13	YP Derecelendirme Notunun BBB Olması	25.128	25.039	87.124	133.287	28,8420	18,7859								
14	YP Derecelendirme Notunun A Olması	25.128	25.039	87.124	124.204	28,8420	20,1598								
15	YP Derecelendirme Notunun AA veya AAA Olması	25.128	25.039	87.124	118.148	28,8420	21,1930								
Derecelendirilmemiş Şirketlere İlişkin Senaryolar															
16	Derecelendirilmemiş Şirketlerin Ortalama Risk Ağırlığının %20 Olması	25.128	25.039	87.124	148.397	28,8420	16,8731								
17	Derecelendirilmemiş Şirketlerin Ortalama Risk Ağırlığının %25 Olması	25.128	25.039	87.124	148.399	28,8420	16,8729								
18	Derecelendirilmemiş Şirketlerin Ortalama Risk Ağırlığının %50 Olması	25.128	25.039	87.124	148.408	28,8420	16,8719								
19	Derecelendirilmemiş Şirketlerin Ortalama Risk Ağırlığının %75 Olması	25.128	25.039	87.124	148.416	28,8420	16,8709								

Diğer taraftan, YP kamu menkul kıymetlerinin görelî önemi sebebiyle, ülkemiz Hazinesi'ne ait YP derecelendirme notunun değişmesine yönelik senaryolar da oluşturulmuştur. Bu çerçevede, ekonomideki olumlu gelişmeler paralelinde ülke notunun artması durumunda, ülke notunun BBB seviyesine ulaştığı noktada YP kamu menkul kıymetleri %100 yerine %50 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Söz konusu risk ağırlığı, ülke notunun A olması durumunda %20, AA veya AAA olması durumunda ise %0 olarak uygulanacaktır. Ancak ülke notunun BB veya BB+'ya ulaşması durumunda risk ağırlığında her hangi bir değişiklik olmayacaktır. Bu yönde oluşturulan senaryolar incelendiğinde, bankaların portföylerinde her hangi bir değişiklik olmaksızın ülke notunun BBB olması durumunda (BBB- ve BBB+ dahil) SA için hesaplanan sermaye yeterlilik oranında 1,91 puanlık, ülke notunun A olması durumunda (A- ve A+ dahil) 3,29 puanlık, ülke notunun AA veya AAA olması durumunda (AA-, AA+ dahil) 4,32 puanlık artışlar ortaya çıkmaktadır.

Senaryo analizleri kapsamında dikkate alınan son husus ise QIS-TR çalışmasında şirketler portföyünde yer alan alacaklardan "derecelendirilmemiş" olarak sınıflandırılan ve dolayısıyla %100 risk ağırlığına tabi tutulanların ileride alabilecekleri derecelendirme notlarına yönelik senaryolardır. Basel-II ile birlikte ilerleyen dönemde derecelendirilmiş şirket sayısının artmasının beklendiği hususu da dikkate alınarak, bahse konu şirketlerin alabilecekleri derecelerin ortalama olarak SA kapsamında hangi risk ağırlığına tabi olacağına yönelik senaryolar oluşturulmuştur. Bu çerçevede ilk senaryoda bu şirketlerin tabi olacağı ortalama risk ağırlığının %20 olacağı¹⁵, diğer senaryolarda da sırasıyla %25, %50¹⁶ ve %75 olacağı varsayılmıştır. Senaryo sonuçları incelendiğinde, bahse konu derecelendirilmemiş şirket alacaklarının görelî olarak oldukça düşük tutarda olması sebebiyle¹⁷, senaryo sonuçlarının QIS-TR sonuçlarından önemli düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu çerçevede, senaryo sonuçları QIS-TR kapsamında SA için hesaplanan sermaye yeterlilik oranlarında sırasıyla 0,0032 puanlık, 0,0030 puanlık, 0,0020 puanlık ve 0,0010 puanlık artışlar ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak senaryo analizleri elde edilen bulgularla birlikte değerlendirildiğinde, portföylere ilişkin artış senaryolarının sermaye yeterliliğini sınırlı seviyede azalttığı ancak oranın %8'in oldukça üzerinde sürdürüldüğü, YP kamu menkul kıymetlerindeki artışın önem arz ettiği, ülkemiz Hazinesine ait YP derecelendirme notunun BBB veya daha iyi olması durumunda sermaye yükümlülüğünün önemli ölçüde azalacağı ve derecelendirilmemiş şirketlerin ileride alabilecekleri derecelendirme notlarına yönelik senaryoların sermaye yeterliliğini önemli düzeyde etkilemeyeceği değerlendirilmektedir.

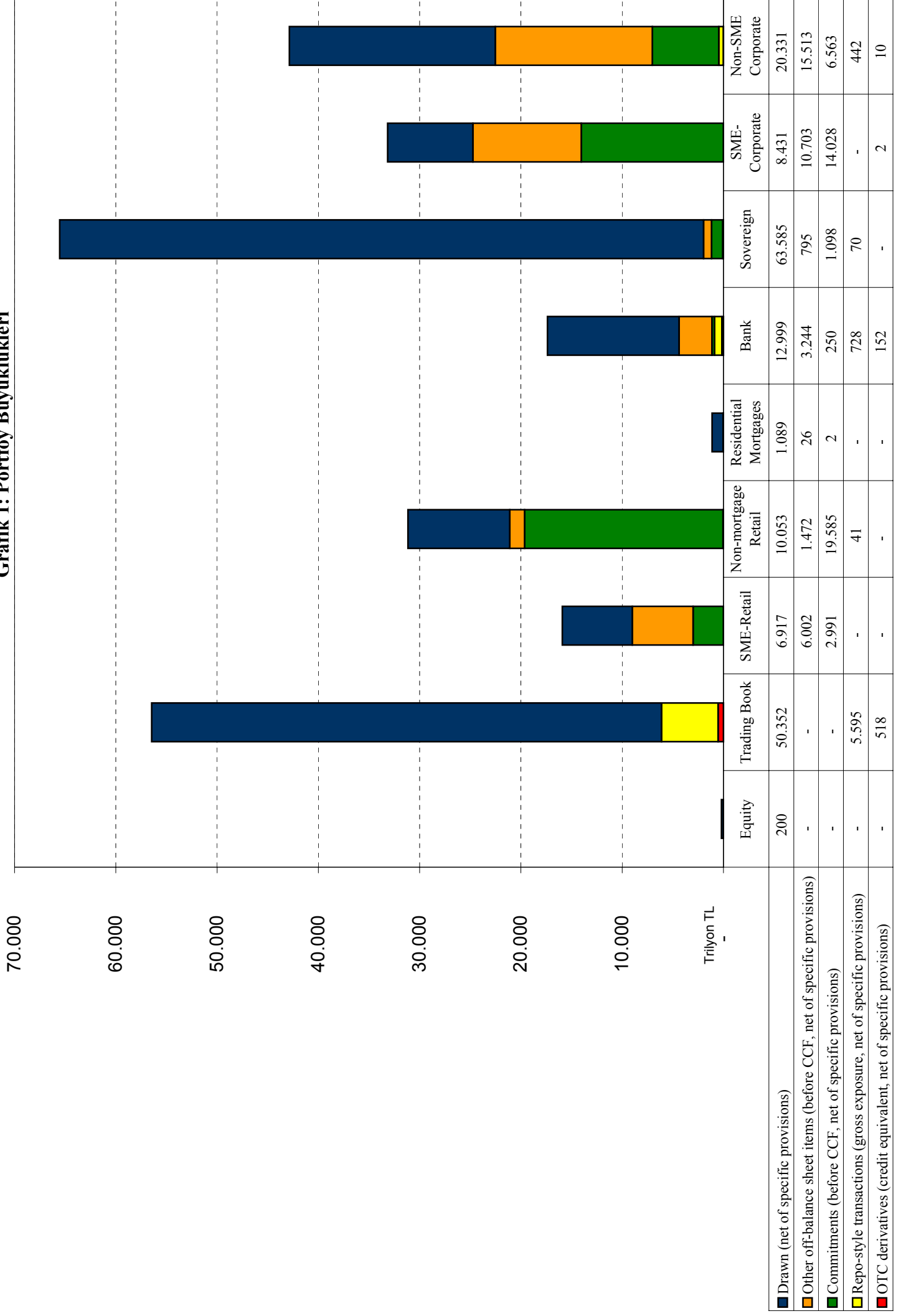
¹⁵ SA kapsamında AAA ile AA- arasındaki derecelendirme notlarına karşılık gelmektedir.

¹⁶ SA kapsamında A+ ile A- arasındaki derecelendirme notlarına karşılık gelmektedir.

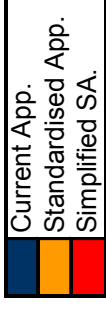
¹⁷ Söz konusu alacaklara ilişkin toplam RAV tutarının, SA kapsamında hesaplanan toplam RAV tutarına oranı %0,0183'tür.

EKLER

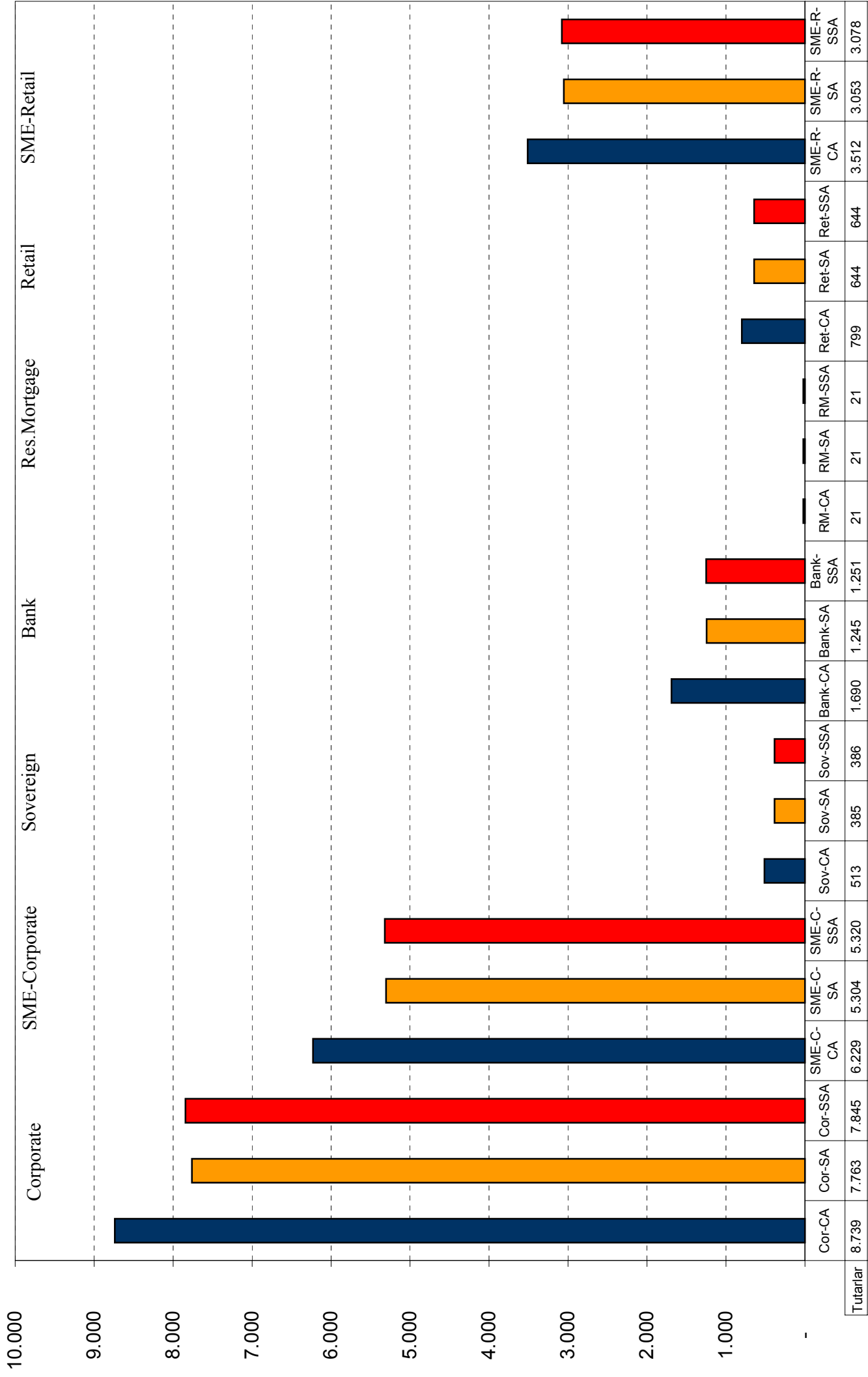
Grafik 1: Portföy Büyüklükleri

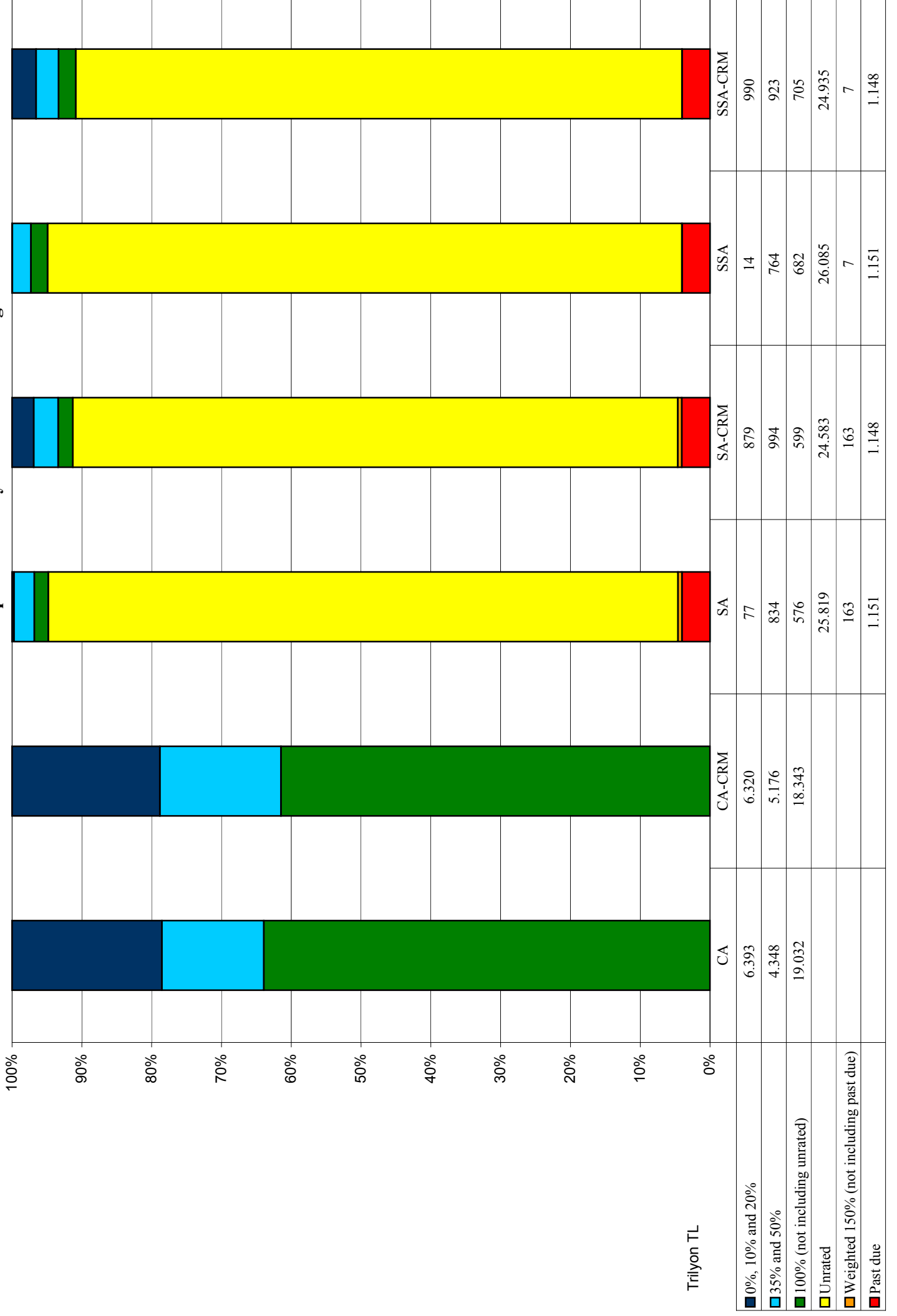
Grafik 2: Other Off-Balance Sheet Items (Kredi Dönüşüm Oranı Sonrası Tutarlar)

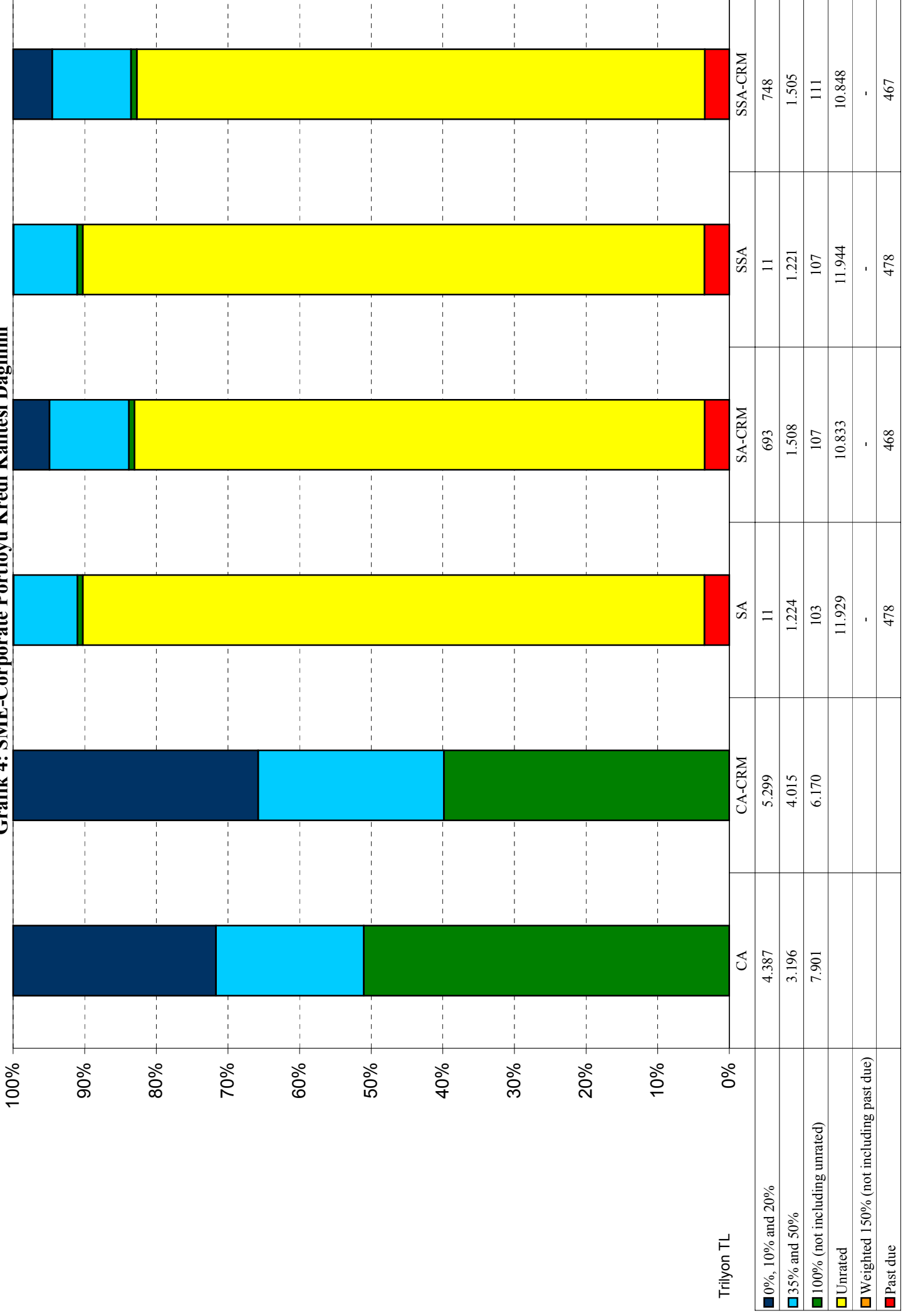
Trilyon TL

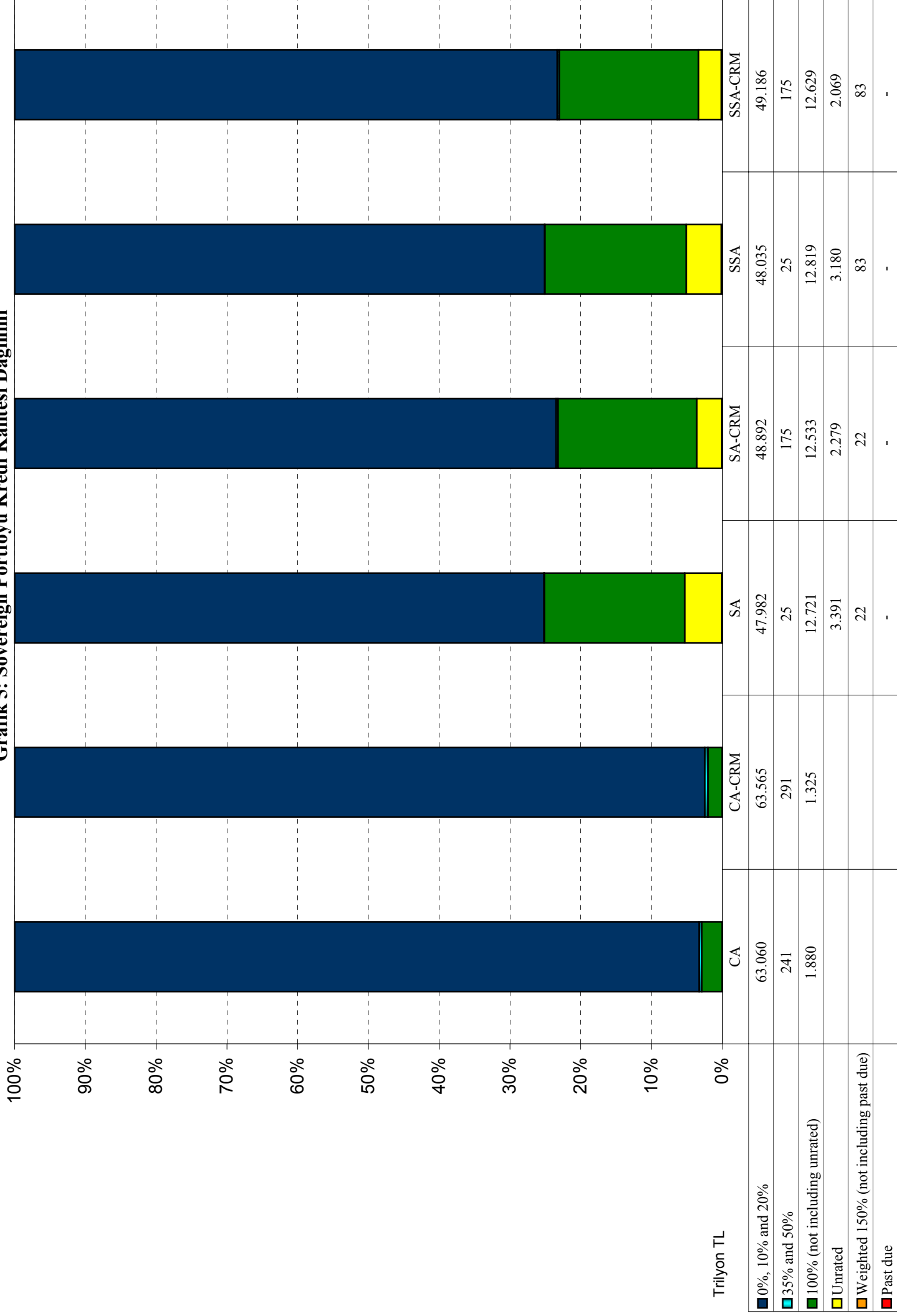
Grafik 3: Corporate Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

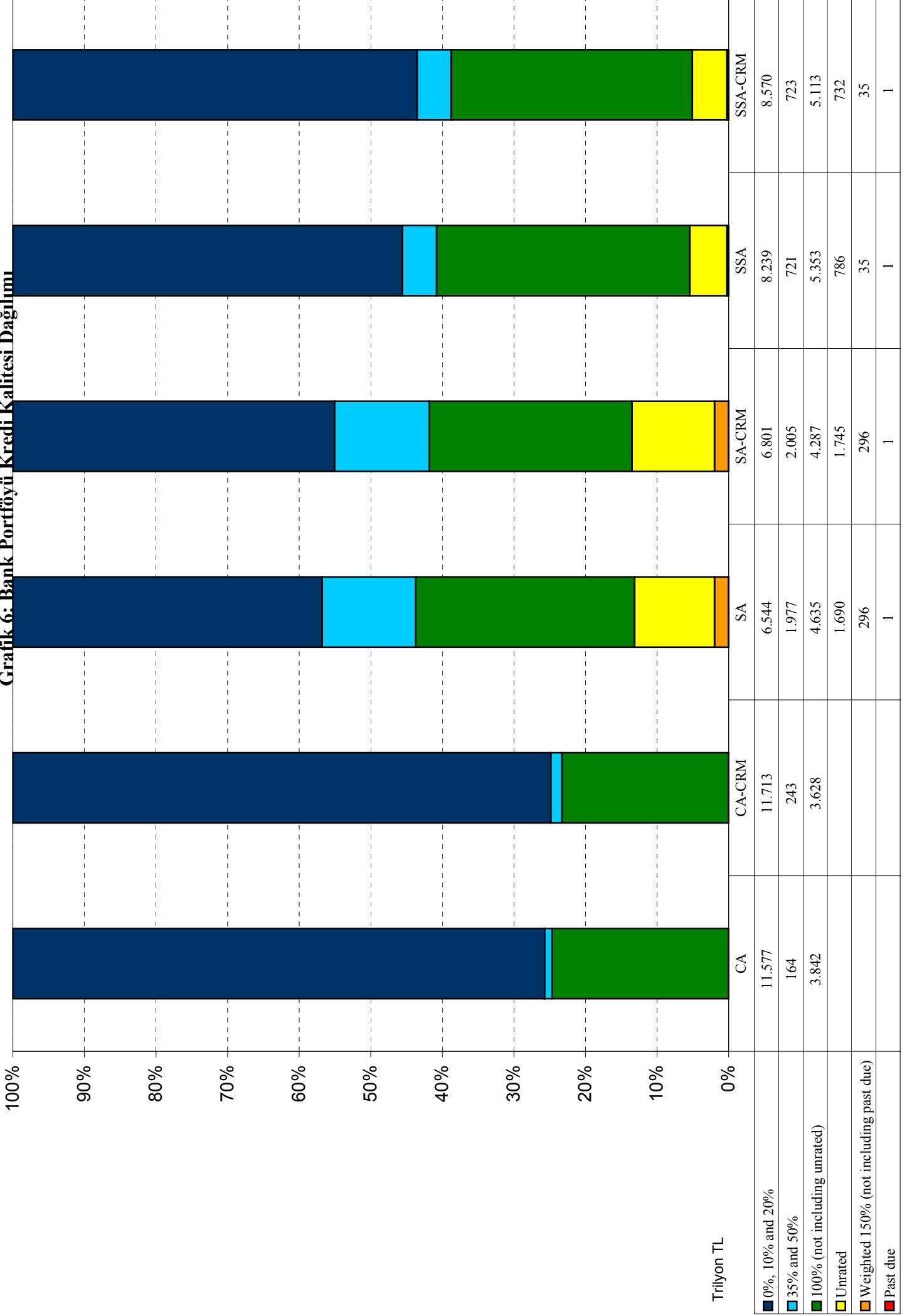
Grafik 4: SME-Corporate Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

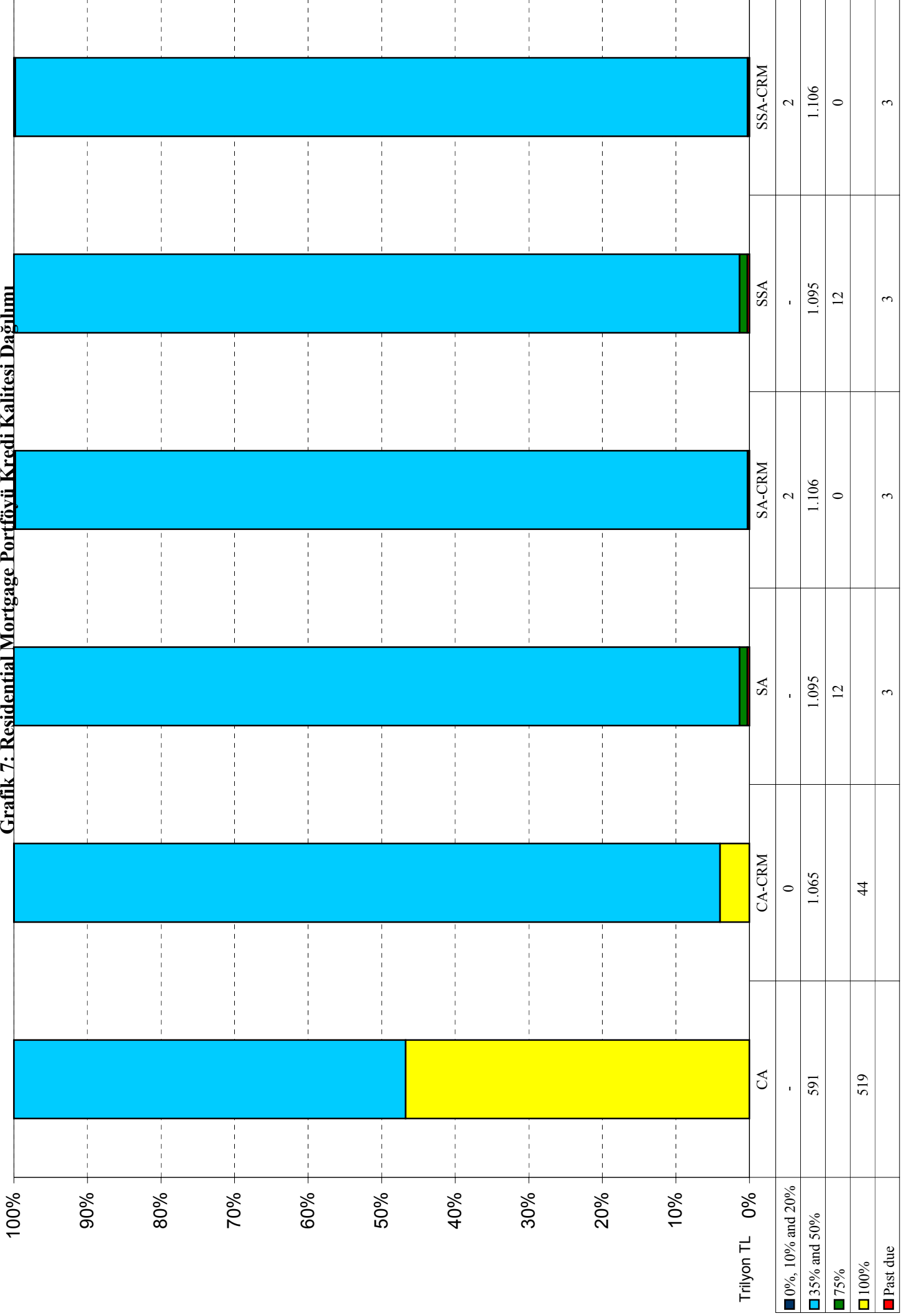
Grafik 5: Sovereign Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

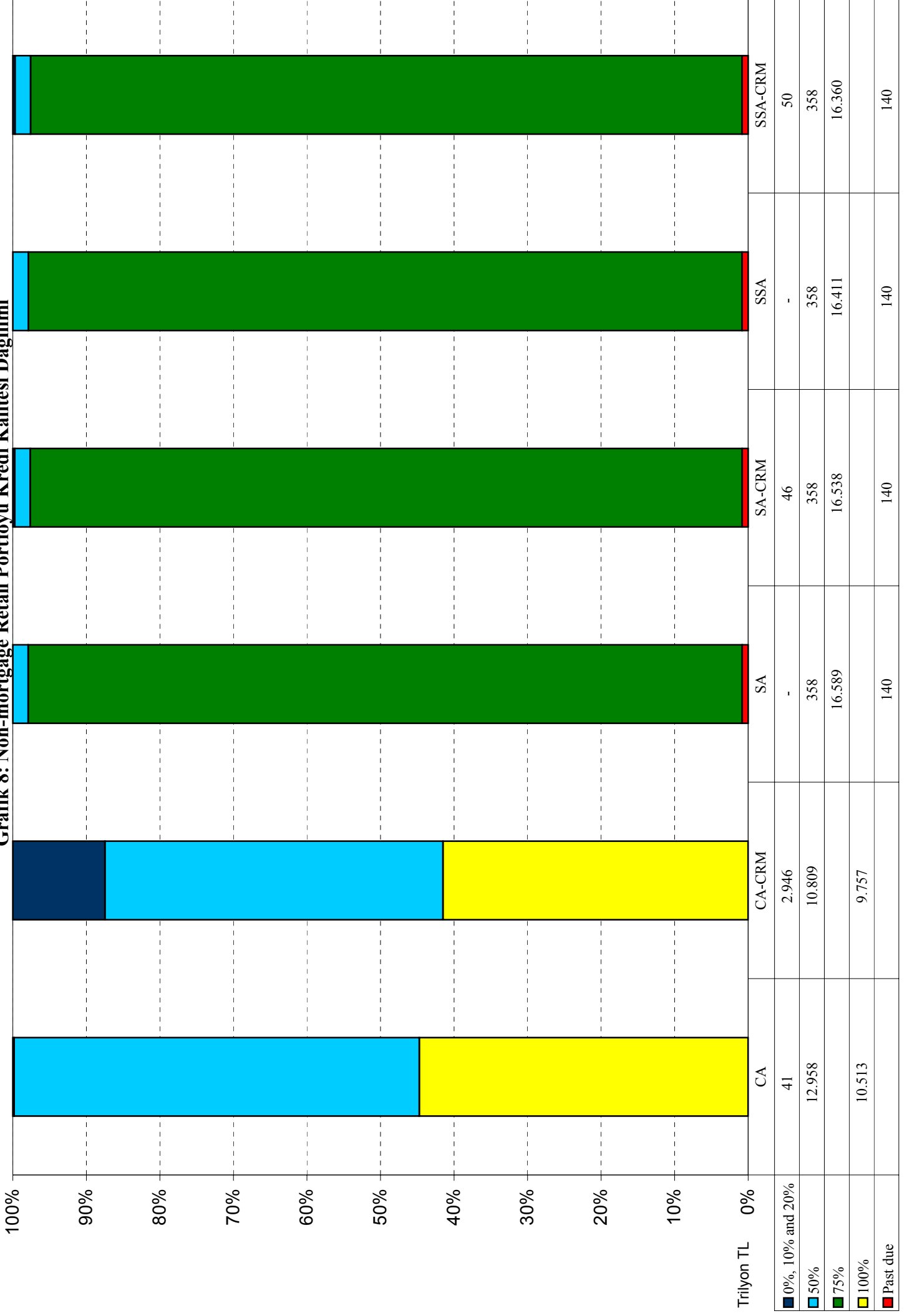
Grafik 6: Bank Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

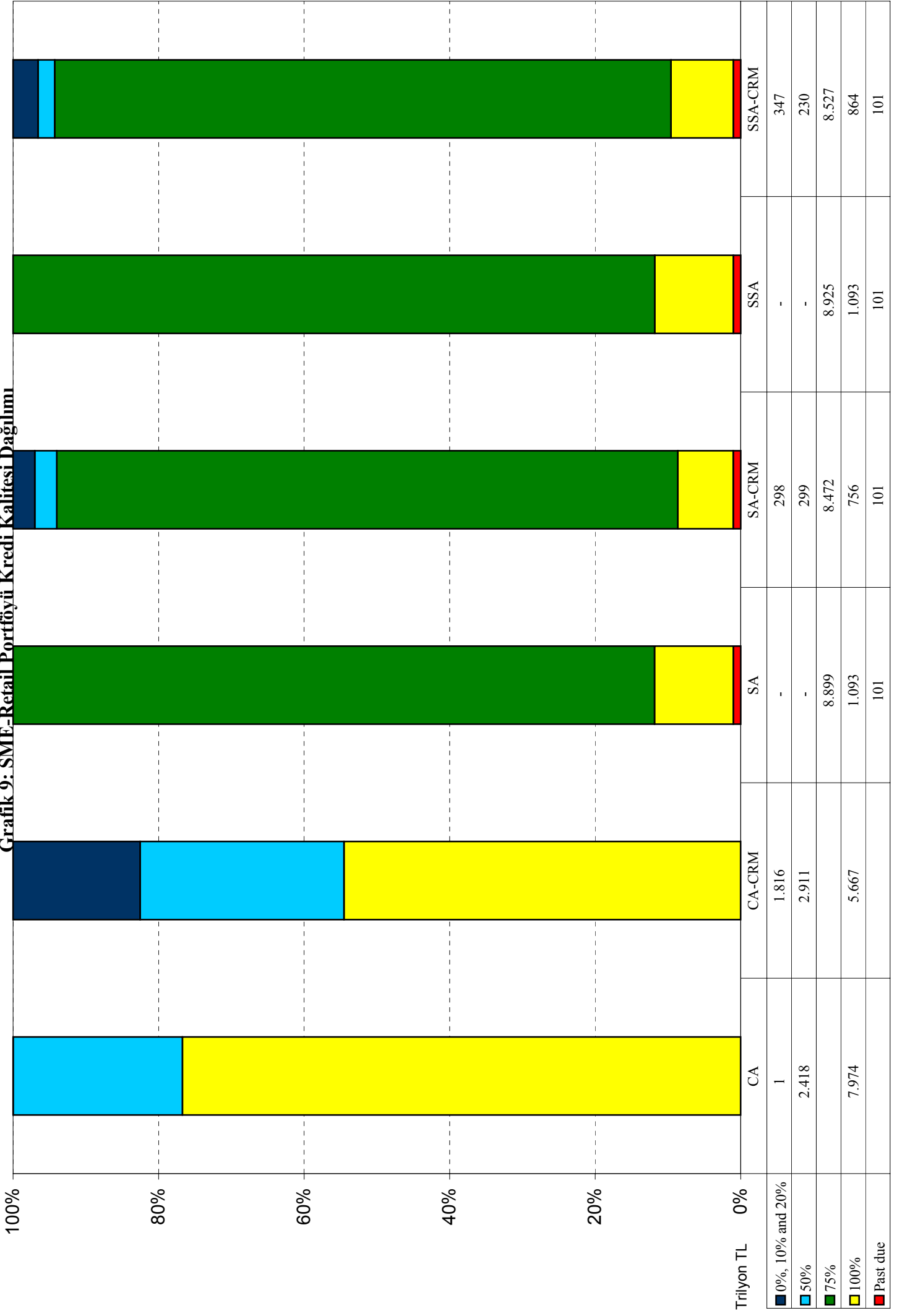
Grafik 7: Residential Mortgage Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

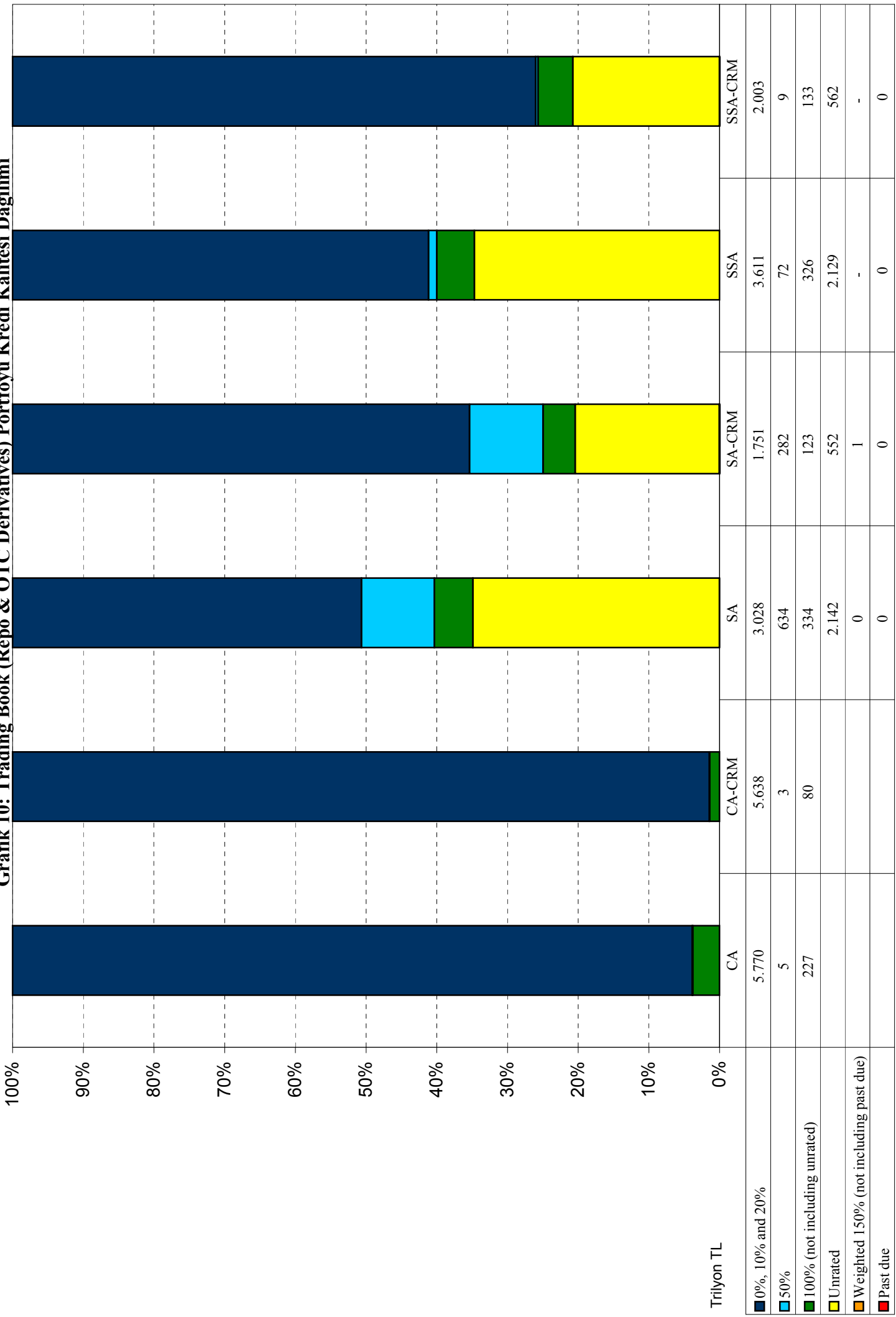
Grafik 8: Non-mortgage Retail Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

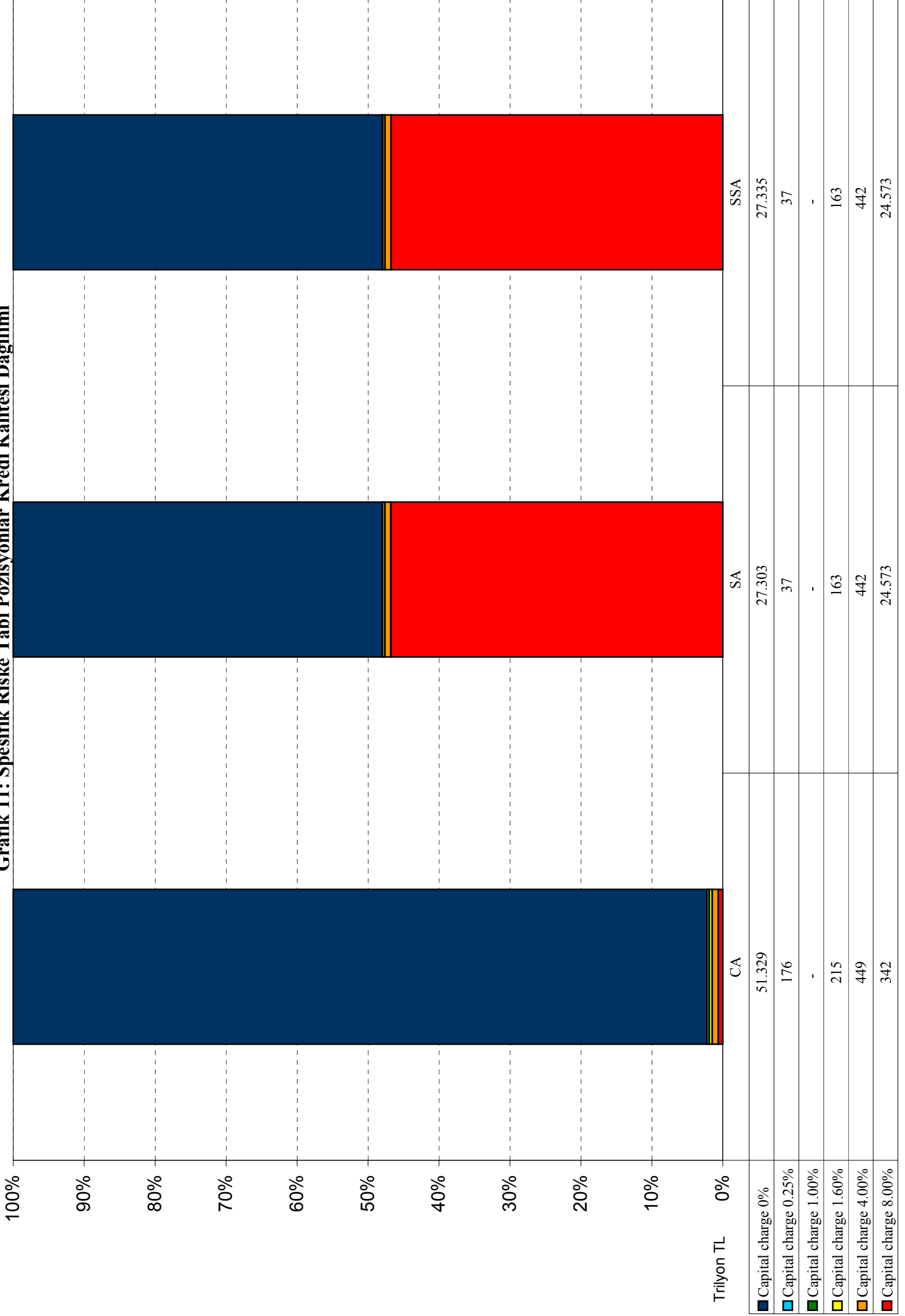
Grafik 9: SME-Retail Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

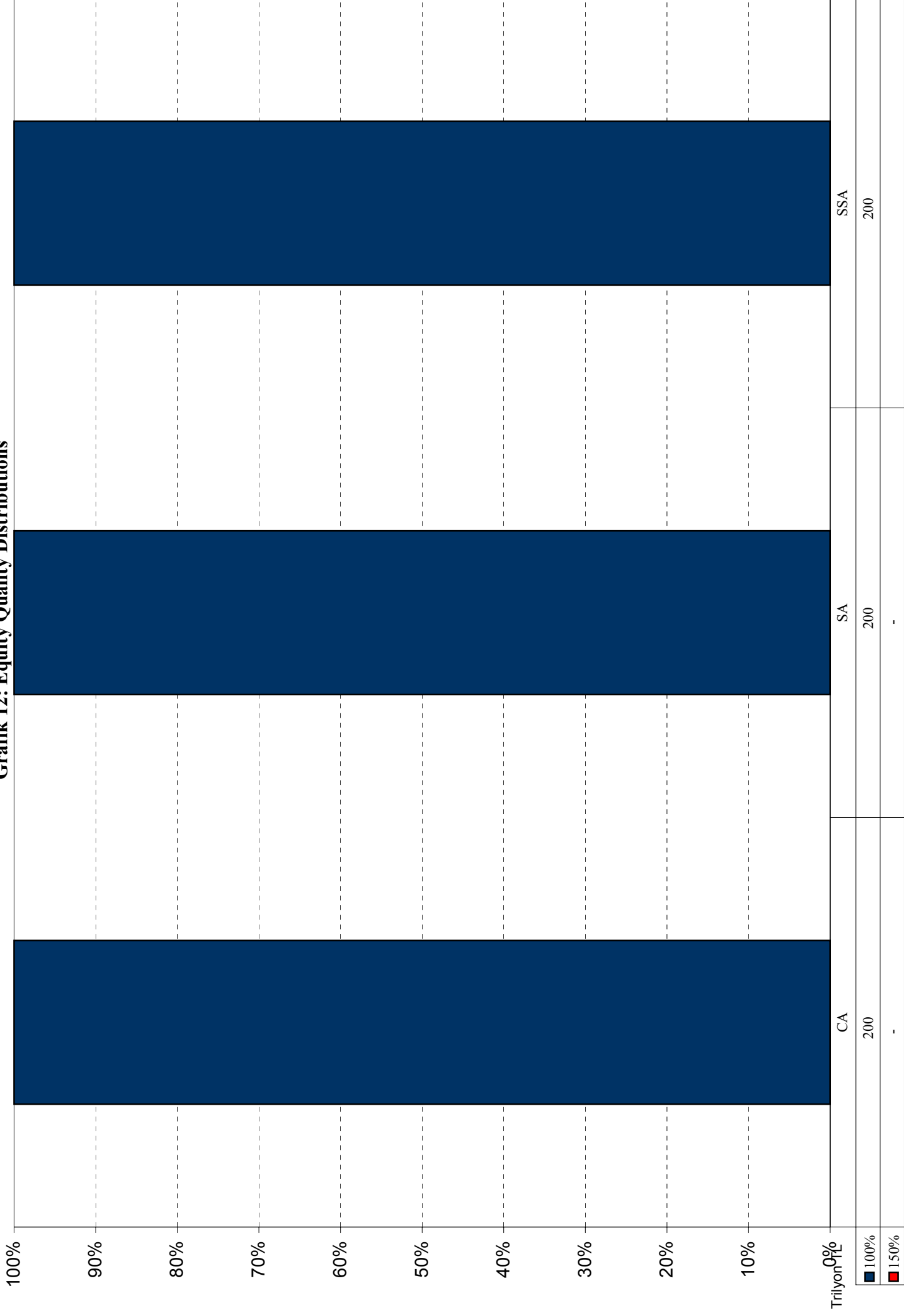
Grafik 10: Trading Book (Repo & OTC Derivatives) Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

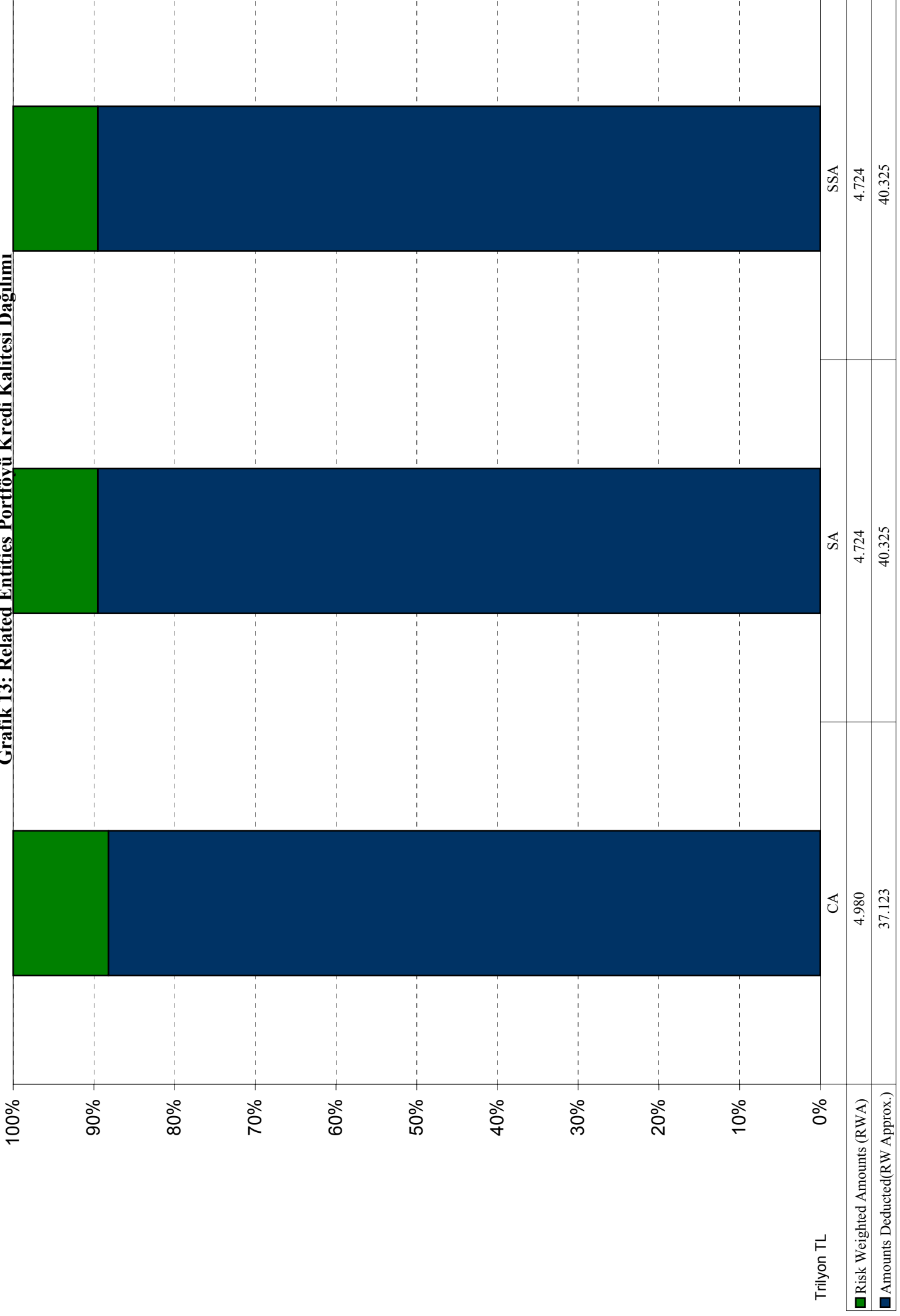
Grafik 11: Spesifik Riske Tabi Pozisyonlar Kredi Kalitesi Dağılımı

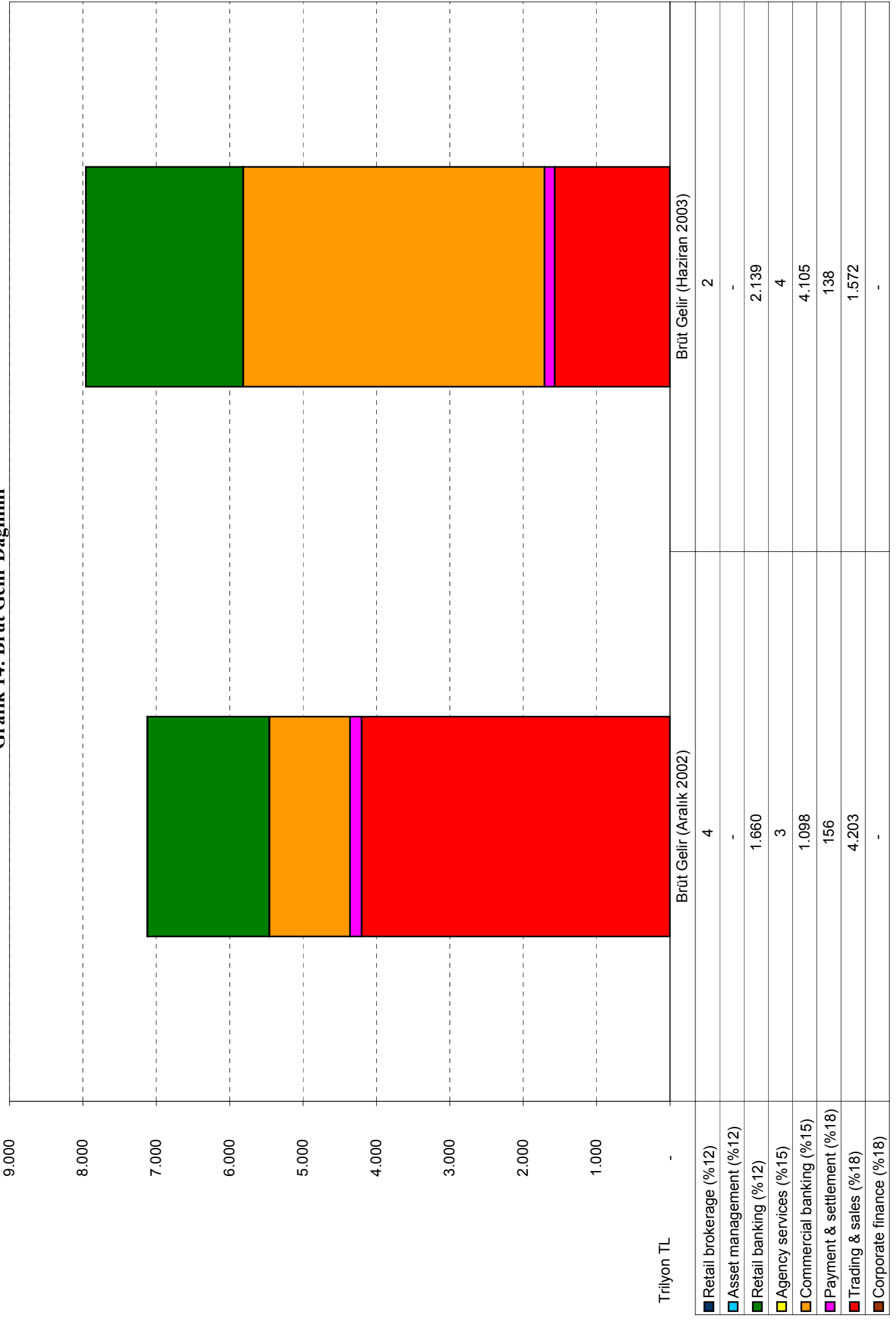
Grafik 12: Equity Quality Distributions

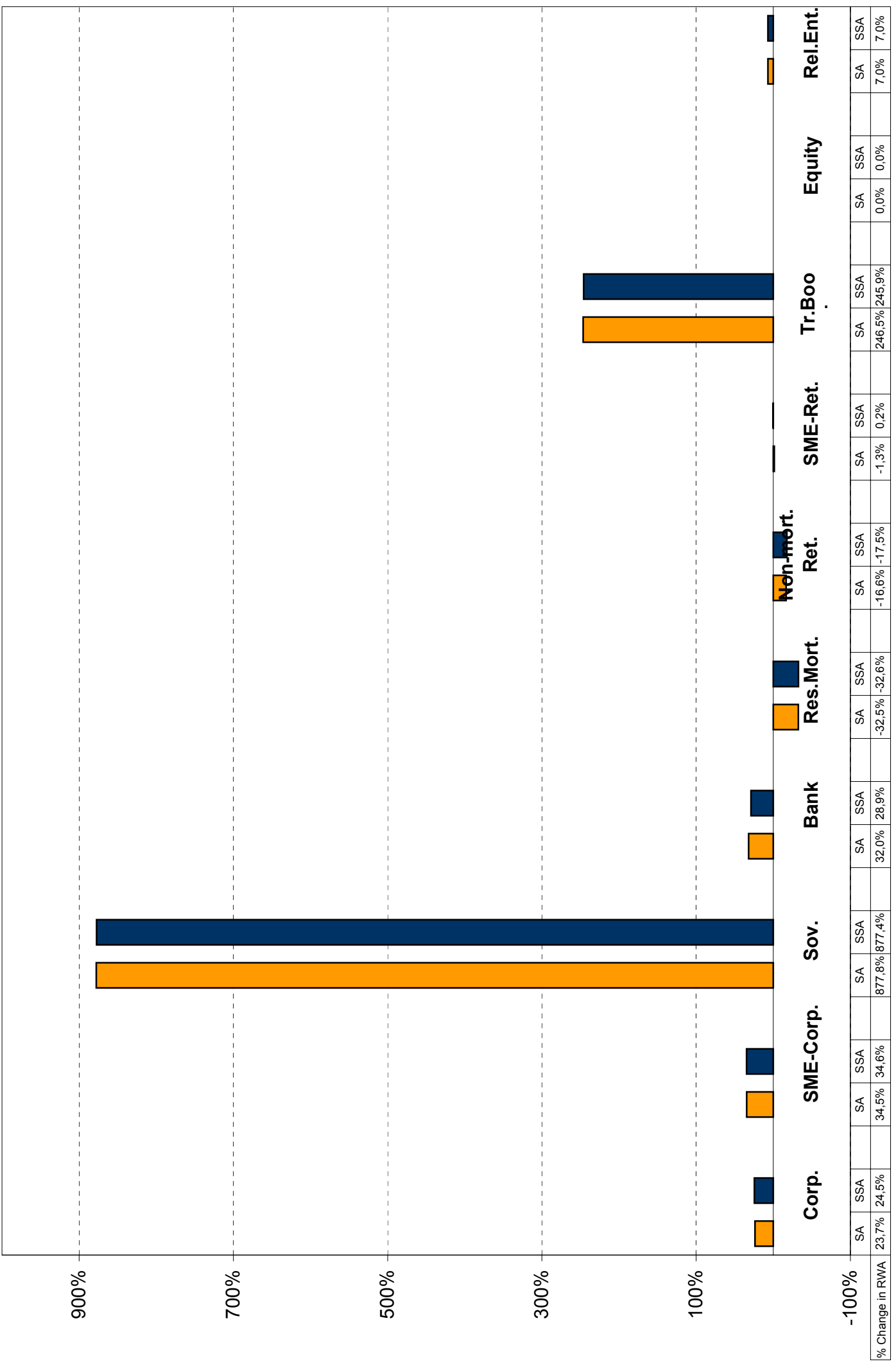
Grafik 13: Related Entities Portföyü Kredi Kalitesi Dağılımı

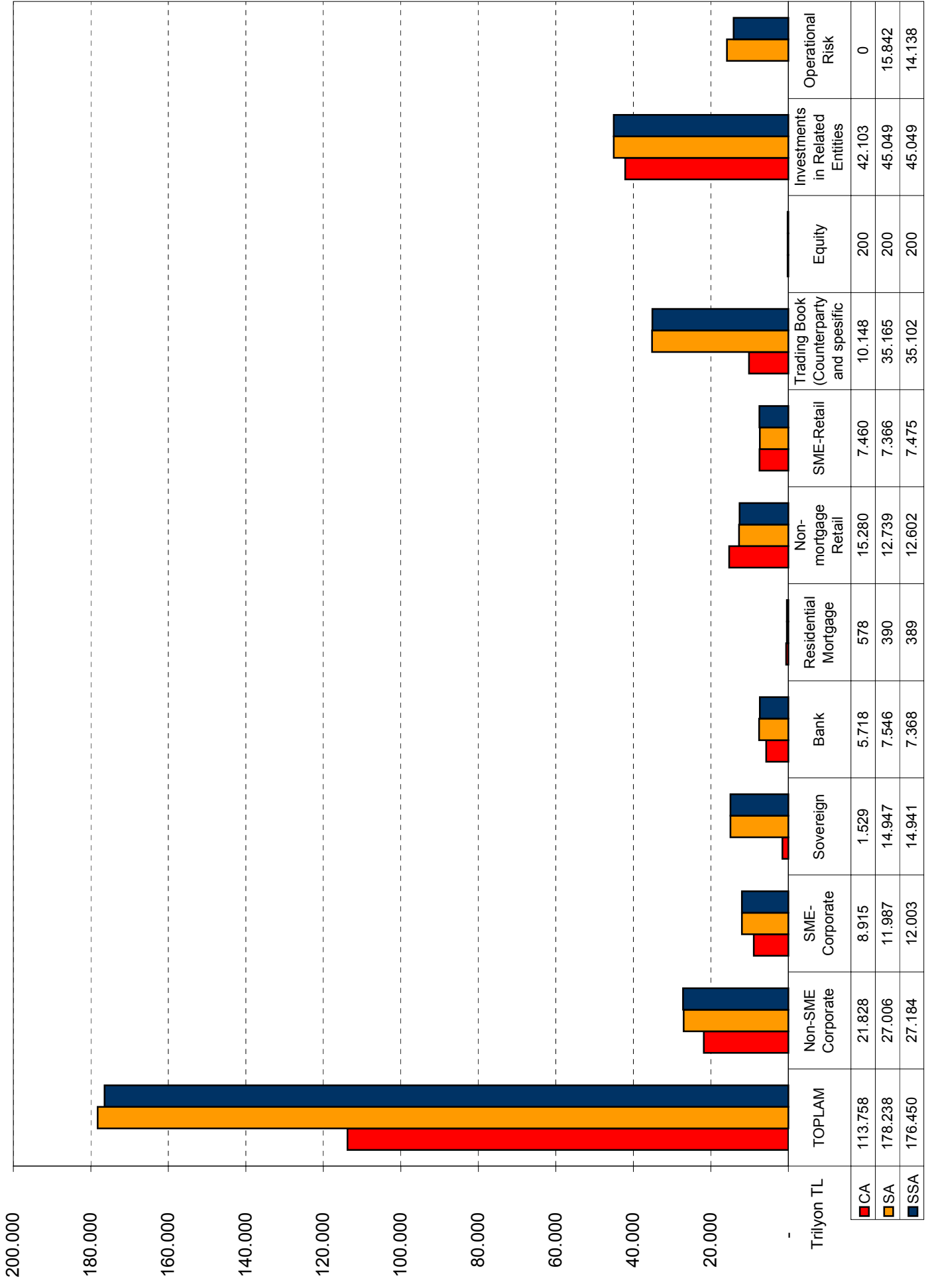
Grafik 14: Brüt Gelir Dağılımı

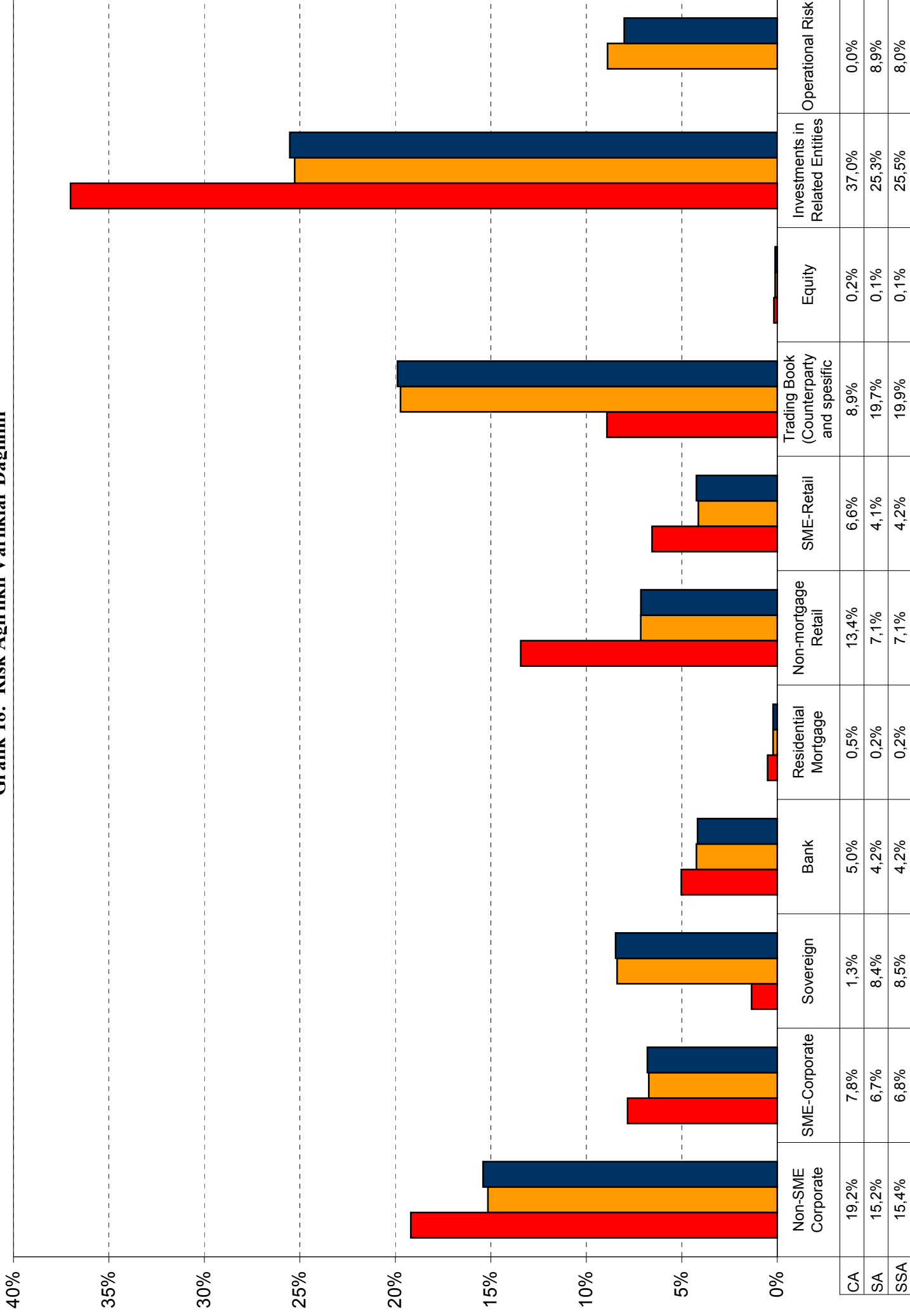
Grafik 15: Risk Ağırlıklı Varlıklardaki Artışlar

Grafik 17: Risk Ağırlıklı Varlıklar Toplamı (Rel. Ent. Portföyü)

Grafik 18: Risk Ağırlıklı Varlıklar Dağılımı

Grafik 19: Sermaye Yeterliliği Büyüklükleri

